

Број 1, децембар 2011. година

Школски библиотекар:

он-лајн часопис за школске библиотекарe

ISSN

2217-6772 (Online) Школски библиотекар

UDC 02

Излази полугодишње: у мају и новембру

Издавач: Друштво школских библиотекара Србије, Војводе Бојовића 2, 11000 Београд

Главни и одговорни уредник: Маријана Петровић marijanapetrovic@p.pil-vb.net

Редакција:

- **Мр Миле Пенков**, Ниш (рубрика *Школски свитац – библиотекарe ствараоци*)
- **Слађана Галушка**, Београд (рубрике *Из света, Календар*)
- **Анђелка Танчић Радосављевић**, Београд (рубрике *Статус професије, Промоција читања*)
- **Мр Славица Јурић**, Бачка Паланка (технички уредник, рубрике *Поводи, Истраживања*)
- **Зорица Смиљанић**, Београд (рубрика *Сарадња, И библиотекарe су људи*)
- **Мр Весна Филиповић Петровић**, Лесковац (рубрика *Библиотека и образовно-васпитни рад*)
- **Мира Меглић**, Београд (рубрика *Прикази, Разговори*)
- **Весна Гошовић**, Београд (лектор, рубрика *Стручно усавршавање*)

Електронска адреса: drustvo.skolskih.bibliotekara@hotmail.com

Веб-адреса: <http://casopisbibliotekar.wordpress.com>

Садржај

УВОДНИК.....	3
Књиге и школска библиотека, Маријана Петровић.....	3
ШКОЛСКА БИБЛИОТЕКА И ОВ-РАД.....	4
Школска библиотека у функцији наставе, Бранислава Максић.....	4
ПРОМОЦИЈА ЧИТАЊА.....	8
Оштро перо – супер учење.....	8
Како побољшати читање, Зорица Смиљанић.....	11
КАЛЕНДАР.....	16
Дан писмености, Анђелка Танчић-Радосављевић, Бојана Данчула.....	16
Месец књиге, Слађана Галушка.....	18
ИЗ СВЕТА.....	20
Значајни датуми у новембру и децембру, Слађана Галушка.....	20
САРАДЊА.....	24
Сарадњом до бољих резултата, Ј. Васић, Д. Марић Перуничкић, А. Милевска, С. Стефановић.....	24
ИСТРАЖИВАЊА.....	29
Почеци књижевности за децу, Бранислав Бранковић.....	29
Зашто попуњавамо анкету о библиотечком пословању, Марина Митрић.....	32
ДИГИТАЛНО.....	38
Библиотека и образовне технологије, Миле Пенков.....	38
ПРИКАЗИ.....	42
Како направити Русвај, Маријана Петровић.....	42
ПОВОДИ.....	46
Облици несмотрености, Славица Јурић.....	46
РАЗГОВОРИ.....	59
Све награде принца дечијег царства, Мира Меглић.....	59
ШКОЛСКИ СВИТАЦ.....	67
Ивана Ристић, Ивана Ристић.....	67
Кратке прозе Иване Ристић, мр Миле Пенков.....	75
ПРЕДСТАВЉАЊА.....	76
Најбољи школски библиотекар и најбоља библиотека 2011. Славица Томић-Голубовић.....	76
Библиотека ОШ „Бранко Пешић“ из Земуна, Љиљана Ђорђевић.....	78
СТАТУС ПРОФЕСИЈЕ.....	80
Библиотеке са једним запосленим, Катарина Тодоровић.....	80
СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ.....	90
Други електронски семинар Друштва, Марија Милосављев.....	90
Друга Смотра стваралаштва школских библиотекара, Драгана Станковић.....	93

Књиге и школска библиотека, Маријана Петровић

ОШ „Коста Ђукић“, Младеновац
carefulwiththataxee@gmail.com

Читајући из дана у дан размишљања својих колега о заједничкој професији, школи, библиотекама, књигама, сагледавајући њихова трагања и достигнућа на која су нарочито поносни, њихово стваралаштво, била сам веома изненађена схвативши да нико од њих није био нарочито расположен да за овај број пише о Сајму књига.

Месец књиге и школских библиотека је увелико за нама. Ипак, схватила сам га као добар повод да се заинтересујем за овај парадокс. Срећући школске библиотекарe на Сајму и после њега, нисам пропуштала прилику да их упитам о новим књигама које су купили. Као и ја, са одушевљењем су говорили о новим насловима који красе њихове личне библиотеке. Али политика набавке нових књига у школама, изгледа, често није везана за сајамске попусте и ширину и прегледност понуде.

Ако су књиге у полицама које вас окружују углавном поклоњене, сигурна сам да сте бар искористили своје право да издвојите и уврстите само оне књиге које су потребне и у складу са наменом школске библиотеке. Ипак, чак и ако сте у овом послу најсавесније поступали, то се још увек не би могло сматрати планским обнављањем фонда.

Библиотеке не настају. Оне се граде. Као и други људски подухвати ове врсте, формирање фонда почива на чврстим и релативно јасним принципима, прилагођеним типу и особеностима конкретне библиотеке. Планска набавка грађе је основа без које наш рад пре или касније губи смисао.

За сваку је похвалу то што се библиотекарe и у тешким временима довијају и у функцију стављају оне потенцијале којима располажу, а усавршавају се, удружују и сарађују са другима када им је за рад потребно оно чиме не располажу. Ипак, лична домишљатост, комуникативност, марљивост и храброст, иако изазивају дивљење, нису довољни да би се школска библиотека водила како доликује.

Обнављање библиотечког фонда мора бити планско. Оно мора почивати на принципима библиотечке делатности и бити у складу са стручном и педагошком наменом.

Фонд се не чува избегавањем ревизије, већ редовним обнављањем.

Они који имају било каквих недоумица у вези са начином планирања и обимом набавке нове и расхоровања дотрајале и неактуелне грађе, лако ће отклонити те недоумице ако за помоћ замоле библиотекарe матичне библиотеке задужене за сарадњу са школским библиотекама.

Ако сте већ предузели све потребно и могуће за процват своје библиотеке, на правом сте месту. Ево још неких идеја...

Школска библиотека у функцији наставе, **Бранислава Максић**

ШООО „Браћа Стаменковић“, Београд
branislava.maksic@yahoo.com

Фонд сваке школске библиотеке мора бити у складу са васпитно-образовним системом и захтевима наставних програма. Приликом формирања фонда треба имати у виду потребе наставе, нове методе у настави, потребе наставника и ученика, водећи рачуна о интересовањима, способностима и узрасту.

Школе за основно образовање одраслих још увек чекају на реформу овог сегмента образовања. У међувремену, ради се по наставним плановима и програмима редовних основних школа-поједностављеним и прилагођеним потребама школа овог типа. За разлику од некадашњих многобројних народних универзитета у којима се раније масовно описмењавало углавном одрасло становништво, у школама за основно образовање одраслих данас су најбројнији полазници углавном прерасли основци, док одрасли због својих радних обавеза, углавном похађају консултативну наставу. У току једне школске године полазници завршавају по два разреда. Зато је ово мотив свима који су из различитих разлога изашли из система редовних основних школа не завршивши их да дођу у овај тип школе и по олакшаном програму заврше разреде који им недостају.

Тако се овде могу сусрести одрасли људи који су због различитих животних недаћа или бурнијег пубертета остали без завршене основне школе, а неопходна им је да би засновали радни однос на неодређено време; прерасли основци који су због изостанака и проблематичног понашања изгубили разреде у основној школи и прешли на овакав вид школовања не би ли сустигли своју генерацију; деца која су услед болести или социјалних проблема у својим породицама такође испала из система редовног школовања и изгубила корак са својим вршњацима; деца из домова без родитељског старања; припадници млађе ромске популације које родитељи најчешће са закашњењем уписују у школе када су деца престарела за упис у 1. разред. (Чак и када се догоди да деца ромске националности на време крену у школу, она након неког времена најчешће нису у стању да прате и завршавају програме редовних основних школа због специфичног начина живота и социјалних услова карактеристичних за већину припадника ромске националности.) На крају, често се овде могу упознати и деца која су спортски, музички или балетски таленти која да би им више времена остало за развијање сопственог талента прелазе у овакав тип школа не би ли тако убрзали и олакшали своје школовање.

Оно што повезује ове многобројне и различите полазнике је могућност да се у школама овог типа дошколују и ухвате корак са редовним системом школовања или стекну образовање и одговарајуће дипломе упоредо са обављањем своје примарне делатности-радом или развијањем талента. Могло би се рећи да су школе овог типа друга шанса за све који су испали из редовног система школовања, а по разноврсности њених полазника и начину на који је наставно особље принуђено да се прилагођава свим тим особеностима

индивидуализованим приступом сваком полазнику могло би се говорити и о неком моделу **инклузивне наставе**.

Најважнији задатак наставе у школама за основно образовање одраслих јесте **стицање елементарне писмености њених полазника**.

Како већина полазника у разредима нижег ступња (I-IV раз.) има потешкоћа са читањем и писањем, основни циљ активности у школској библиотеци и сарадње наставника разредне наставе и библиотекарa је **подстицање деце на читање и вежбе читања**. Разноврсни су и вишесмерни начини на које се обавља ова сарадња:

1. За почетак пожељно је да библиотекар буде присутан на часовима српског језика и књижевности како би се што боље упознао са начинима рада својих колега и способностима, потребама и интересовањима ученика.
2. У следећој фази библиотекар припрема одговарајућа **дидактичка средства** и **допунску литературу** и предлаже разноврсне активности које се могу извести у сарадњи са наставником разредне наставе на часу у учионици или у библиотеци. Ове активности треба да буду неформалног карактера, чак и када се изводе на часу треба да имају радионички карактер.
3. Облици ових радионица су разноврсни у зависности од циља који се жели постићи. То може бити:
 - играње са азбучним доминама са ученицима I разреда који тек почињу да усвајају слова;
 - читање неке бајке након чега следи провера разумевања и памћења прочитаног текста на основном нивоу. Ово се такође може извести на различите начине : учитељ или библиотекар чита текст, а ученици слушају и након тога препричавају оно што им је прочитано, уз помоћ и објашњења наставника и библиотекарa уколико је то потребно. Значајно је изабрати текст који ће ученицима бити занимљив и држати им пажњу и најбоље је да то буде нека интересантна сликовница, неко штиво које је ван буквара и читанке како би се разбила монотонија наставе, али то свакако мора бити садржај прилагођен узрасту и могућностима ученика. Ученици могу и сами један по један читати текст, док остали прате оно што се чита. Када су слова азбуке и абецеде савладана и када се савлада ниво почетног срицања слова ово су изузетно корисне вежбе, јер се ученици вежбају течном и изражајном читању и што је још важније разумевању и схватању смисла онога што је прочитано. Ове вежбе су неопходне да би ученици превладали механичко читање и писање слова и кренули да мисле о оном што читају.
 - Могу се организовати и такмичења у изражајном читању, уколико то нема оцењивачки карактер деци то може бити изузетно подстицајно: На пример у једној палилулској школи поводом Дана матерњег језика у библиотеци је организовано такмичење првака у изражајном читању, а жири је био састављен од ученика четвртог разреда. За најбоље читаоце су биле организоване симболичне награде, али се читава школа добро забавила спремајући и изводећи ово такмичење.
4. Деца се могу подстаћи на **размишљање о ономе што су читали** или што им је прочитано и тако што ће ликовно представити јунаке омиљених књижевних дела. Уз помоћ свих ових активности слова на папиру постепено ће

престати да буду „мртви“ знаци на хартији у дечијим очима и полако ће се претварати у путоказе ка једном, до тада скривеном и занимљивом свету маште, књижевности, знања и научних чињеница.

5. Поред ових активности у библиотеци и на часу, изузетно је важно омогућити **допуну садржаја који се реализује у школи сарадњом са одговарајућим културним и научним установама**. Из праксе се показало да се најбољи резултати у разумевању и памћењу одређеног књижевног дела добијају ако су ученици у прилици и да одгледају позоришну представу или филм са истом тематиком. (У току ове, а и претходних школских година изузетно добру сарадњу школа је имала са дечијим позориштима и показало се да на млађу ромску популацију ове посете позоришту имају невероватно позитиван ефекат. Поред тога што су имали прилике да из једне потпуно другачије перспективе доживе садржај бајки које смо у библиотеци читали, посете позоришту су им отвориле и једну сасвим нову димензију културе, одједном су имали прилику да искусе и делић једног за већину њих непознатог и новог света који је до тада био далеко ван граница њиховог видокруга и начина живота.) Мислим да школски библиотекари никако не би требало да запостављају овакав вид сарадње са одређеним културним и научним установама, јер из њега могу да проистекну многобројни позитивни ефекти на васпитно-образовни процес у школи. У старијим разредима могућности које пружа школска библиотека за организовање одређених радионица су још разноврсније, иако је нажалост статистички показатељ да читање и интересовање за књигу код деце опада са преласком у више разреде. До преласка у 5. разред код ученика се свакако мора развити свест о томе да школска библиотека не би требало да буде место за избегавање, већ да се у њој могу научити многе корисне ствари и то на врло забаван начин.
6. Машту и бунтовништво тинејџера треба усмерити конструктивно бавећи се кроз разноврсне активности темама које су њима актуелне и важне. Тако се у школској библиотеци могу организовати **радионице на теме:** алкохол, дрога, медији, трафекинг, употребе интернета, безбедан секс, ХИВ итд. Организатори ових активности поред библиотекара и предметних наставника могу бити и представници локалне заједнице, Црвеног крста, невладиних организација. На пример: током протекле школске године наша школа је имала изузетну сарадњу са волонтерима Црвеног крста који су ученицима школе организовали радионице под називом **Театар потлачених** кроз које су деца проживљавала непријатне и конфликтне ситуације из школског и породичног живота тако што су их драматизовали у облику кратких скечева, а затим су након разговора о теми која је била предмет драмске ситуације сами покушавали да дођу до позитивног решења конфликтне ситуације мењајући понашање неког од актера. Значајно је напоменути да су теме које ће бити предмет драматизације бирала сама деца, па су на тај начин “ испливали “ и многи проблеми који их муче, а које у формалном разговору вероватно не би били спремни да признају. У сличној форми су и представници неких невладиних организација одржали радионице на тему злоупотребе интернета и фејсбука...
7. Поред разноврсних тема на које се могу организовати радионице различитог типа, а које зависе једино од креативности реализатора радионица-наставника и библиотекара, веома је важно **инсистирати на континуитету читања**. Без обзира

што су новије генерације више визуелни типови, не треба заборавити да млади једино кроз читање могу развити лексички фонд и научити правилну употребу речи и интерпункцијских знакова, као и формирати критички поглед на свет који је одлика функционалне писмености. У том смислу од непроцењивог је значајасарадња која би требало да постоји између библиотекара и наставника српског језика и књижевности у свакој школи. Данас се у настави могу користити многобројна аудио-визуелна средства која наставу језика и књижевности могу учинити неупоредиво занимљивијом него што је она била некада. Тако се у библиотеци могу организовати, у зависности од библиотечког фонда и наставних средстава којима школа располаже, многобројни разноврсни часови обраде књижевних дела уз помоћ мултимедијалног приступа књижевном делу, али то треба да буде само први корак-начин да се ученици заинтересују за дело и да га прочитају. На пример: у пракси се често дешава да су ученици веома заинтересовани да прочитају неку књигу не зато што им је неко препоручио него зато што постоји видео игрица са истом тематиком коју су они играли или филм који је снимљен по истој књизи, а који им је привукао пажњу. Тако су међу млађом популацијом изузетно популарне и читане књиге: „Летописи Нарније“, серијал о Хари Потеру, „Чарли и фабрика чоколаде“... Такође, међу старијим основцима су изузетно популарни и стрипови. Иако ће се многи библиотекари и наставници ужаснути на помен оваквог шттива, сматрам да они такође могу бити изузетно корисно средство у развијању и стварању читалачких навика, нарочито код популације која баш и не зна савршено да чита и која од сваке „дебеле књиге“ зазире. Наравно, потребно је извршити контролу и селекцију стрипова који ће у школској библиотеци ученицима бити стављени на располагање, али уколико се ово уради на правилан начин, могу послужити као изузетно корисно средство.

8. За озбиљније читаоце у школској библиотеци би тебало организовати читавниз допунских активности које би биле везане за сам читалачки чин. На пример: поред већ традиционалне читалачке значке могу се организовати различити квизови на тему одређеног књижевног дела; дискусије о различитим моралним проблемима и етичким вредностима које промовишу одређена књижевна дела, а који су свакако актуелни и данас; деца која желе могу направити критичке приказе одређених књига из библиотеке које су на њих оставиле утисак и препоручити их вршњацима...

Ово су само неки од трикова којима би искусни наставници и библиотекари требало да се послуже не би ли приволели децу на читање. Школска библиотека не би требало да буде просторија у коју се одлази да се позајми лектира која треба да се чита по казни већ једна неформална учионица у којој ће сви бити равноправни и осећати се пријатно, и место на ком ће свако моћи да надогради своје знање у зависности од потреба и интересовања.

Оштро перо – супер учење

Тим библиотекара основних школа:

„Дринка Павловић“, „Иван Милутиновић“, „Коста Ђукић“, Милорад Мића Марковић“, „Павле Савић“, „Ратко Митровић“ – Београд

Пројекат Оштро перо је замишљен као међушколско такмичење у читању књига и писању критика које воде школски библиотекари. Идеја је била да се овим пројектом обогати рад Друштва школских библиотекара и испуни главни задатак библиотекара, подстицање читања. Аутори пројекта, Анђелка Танчић и Слађана Галушка су се пријавиле на конкурс Градског секретеријата за образовање, позвале сараднике из Друштва и добиле средства, тако да је такмичење почело пре две недеље, а планирано је да траје од 31.10.2011. до 16.12.2011. године.

Како је све почело? У свом профилу Анђелка се обраћа ученицима следећим речима:

Никада нисам имала храбрости да објавим критику. Знала сам да пишем, али ми је недостајала решеност и оштрина. Тако је и настало Оштро перо, пут до остварења мојих циљева, жеља и снова. Као наставнику српског језика и књижевности циљ ми је да из школе изађеш писмен и образован. Као библиотекару жеља ми је да кроз живот негујеш културу читања и увек читаш са уживањем и из разоноде. Као индивидуалцу сан ми је да постанеш део генерације младих храбрих људи који знају да заузму став према садржајима који им се нуде на данашњем тржишту, износе мишљење јавно, али аргументовано и схватају озбиљност посла критичара. Очекујем од тебе да будеш самосталан, занимљив, креативан, оригиналан, искрен, храбар и свој. Мисли! Научи да критикујеш! Наоштри своје перо...И пиши!

Оштро перо као програм такмичарског карактера је реализован у библиотеци ОШ “Ратко Митровић” 2010. године. Ученици од петог до осмог разреда су током школске године читали одабране наслове и писали критичке приказе о њима. Аутори најбољих радова су заслужено награђени. Школске 2011/12. године Оштро перо прераста у међушколско такмичење шест основних школа из Београда у коме учествује 100 ученика. Ученици се подстичу да читају дела савремене дечије књижевности, размишљају о прочитаним књигама, причају и пишу критичке приказе.

Замисао је да то буде комбинација традиционалног и електронског учења. Ученици добијају књиге на читање, а лекције о критичком приказу проучавају на електронској платформи. За сваки разред (од петог до осмог) је обезбеђено по три жанровски разнолика наслова: збирка приповедака, роман и приручник. Свака школска библиотека добија одређен број књига за потребе такмичења тако да свако дете има код себе све књиге до краја такмичења. После такмичења те књиге остају у библиотеци.

Наслови су пажљиво бирани, тако да одговарају узрасту. У свакој школи учествује од 12 до 20 ученика, у зависности од величине школе.

У првом кругу се чита збирка приповедака, проучава се лекција на електронској платформи, комуницира се са библиотекарима, и електронски и уживо, пишу се критике, исправљају и у ужем избору је осам одабраних радова по школи.

Радови се постављају на електронској платформи како би чланови жирија одабрали најбоље. Награђени радови се постављају на сајт.

У жирију су: Виолета Бабић, Јасмина Чабрило и Драгана Станковић.

У другом кругу се чита роман, пише се критика, проглашавају победници, у трећем кругу се чита приручник, пише се критика и проглашавају победници. Кад се све појединачне критике испишу, улази се у четврти круг такмичења, у ком се такмиче школе. Задатак је да школски тим младих критичара прошире своје изражајне алате, па са пера пређу на камеру, сниме трејлер одабраног наслова. Трејлери (видео прикази) се приказују на завршном сусрету. Најбољи трејлер ће изабрати жири састављен од школских библиотекара. Ту ће мали (већ искусни) критичари добити и заслужене награде, упознаће се једни с другима и дружиће се уз прикладан програм који им буду спремиле њихове библиотекарке: Анђелка Танчић из ОШ “Ратко Митровић”, Слађана Галушка из ОШ “Милорад Мића Марковић”, Мира Меглић из ОШ “Иван Милутиновић”, Славица Хорват из ОШ “Дринка Павловић”, Зорица Смиљанић у ОШ “Павле Савић”, Маријана Петровић и Кристина Јокић из ОШ “Коста Ђукић”.

Ученици шест београдских школа тако су демантовали приче да деца све мање читају. За учеснике пројекта *Оштро перо* читање је веома забавно. На електронском курсу, осим што читају лекције, размењују мишљење о прочитаним књигама са својим вршњацима на форуму и то им је врло интересантно, они пишу приказе књига, што нису радили раније у школи, и у томе су веома успешни.

Завршни сусрет пројекта одржан 14. децембра 2011. године у ОШ “Дринка Павловић”,

потврдио је да је књига и даље моћна и да су ђаци жељни читања и разговора о књигама, а да их само треба на прави начин заинтересовати за то.

Осамдесет ђака, шест библиотекара, шест наставника, три члана жирија, гости из Креативног центра, Библиотеке града Београда и Секретаријата за образовање Београд присуствовали су забавном и свечаном програму. Приказани су

Насловна

Драги ученици,

Пред вама је сајт намењен електронском учењу тј. учењу на даљину (он - лајне). За вас смо осмислили електронске курсеве који ће вам помоћи да савладате школско градиво, употпуните своја знања и сазнате више.

Али жудите за другачијим учењем од оног уобичајеног, на правом ста месту. Уласком у виртуелну учионицу добићете прилику да посетите супер учење.

Школе

- ОШ “Дринка Павловић”
- ОШ “Иван Милутиновић”
- ОШ “Коста Ђукић”
- ОШ “Милорад Мића Марковић”
- ОШ “Павле Савић”
- ОШ “Ратко Митровић”

трејлери за књиге и додељене су захвалнице, дипломе и књиге ауторима најбољих радова/приказа.

Жири је одабрао најбоље радове у следећим категоријама: Оштро перо – за сваки разред по један награда, Најхрабрије перо, Најозбиљније перо, Најоригиналније перо, Најталентованије перо и награда за најбољу критику током целог пројекта – Најоштрије

перо и две почасне награде Најталентованије и Најхрабрије перо целог такмичења. Укупно је додељено 78 награда.

Овом раздраганом скупу обратили су се директорка школе Милена Бићанин, ауторке пројекта Анђелка Танчић и Слађана Галушка, чланице жирија Драгана Станковић, Јасмина Чабрило и Виолета Бабић, као и Дејан Беговић, представник Креативног центра. Сви су се сложили – највећи успех пројекта је велики број учесника и веома успешни прикази; читалачке навике се могу мењати на боље, ученици су најбољи промотери читања међу вршњацима и ово је пројекат који се мора наставити.

Соња Марјановић, добитница Најоштријег пера, ученица ОШ “Ратко Митровић“, добила је понуду да потпише уговор са Креативним центром да за њих пише критичке приказе нових књига.

У сјајном амбијенту школске библиотеке и захваљујући дивним домаћинима, библиотекарки Славици Хорват и директорки Милени Бићанин, сви су се одлично осећали и били поносни, библиотекари на своје ђаке, а ђаци на своје радове и радове својих другова. Има много разлога да сви буду задовољни, пројекат је премашио сва очекивања. Ево неких резултата пројекта:

Иако је у октобру одабрано 100 ученика за пројекат, више од 250 ученика је хтело да учествује и сви су прочитали књиге за пројекат. У малим школама као што су ОШ “Ратко Митровић“ и “Милорада Мића Марковић“ то се највише видело. Од стотинак ђака виших разреда (127 и 135) трећина је вредно читала све наслове. Ученици, учесници пројекта, су препоручивали својим друговима књиге и утицали на развијање читалачког укуса и читалачких навика осталих ђака.

Повећан је број корисника у школским библиотекама и повећан је број прочитаних књига у новембру 2011. године у односу на септембар и октобар 2011. године чак за више од 150% (у неким школама два до три пута је већи број прочитаних књига). На електронском курсу је пријављено 150 ученика, 128 ученика је приступало курсу до краја.

Повећано је коришћење компјутера у школским библиотекама током трајања електронског курса за 50%. Ученици су свакодневно посећивали библиотеке и пратили курс, читали лекције и постове на форуму, учествовали на форуму и размењивали мишљења са другим полазницима и предавачима.

Написано је 207 приказа, на сајт је постављено 133 приказа књига. Направљено је 20 трејлера и приказано је на завршном сусрету.

Најважнији остварени циљеви у пројекту:

- афирмација читања у школи и школској библиотеци,
- подстицање ученика да читају прозна дела савремене дечије књижевности и уочавају и откривају особине текста,
- упућивање ученика у тумачење идејног слоја текста,
- оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста,
- оспособљавање ученика за писање приказа књига,
- подстицање ученика на индивидуални рад и рад у групи
- јачање самопоуздања ученика
- развијање сарадничког односа и такмичарског духа код ученика
- развијање социјалних вештина ученика и вештине комуникације
- обогаћивање књижног фонда школских библиотека делима савремене дечије књижевности и научно-популарним делима,

- промоција школске библиотеке као важног места за учење и развијање креативности ученика. За школског библиотекара је важно то што ће ученици читати књиге које су остале у школским библиотекама и тако ће се побољшати њихове читалачке навике и повећати читалачка писменост. Повећаће се број прочитаних књига, али не само оних из пројекта, него и других, јер се о читању сад на другачији начин говори међу ученицима, читање постаје све више забавна активност, а не више досадна и обавеза, Школска библиотека у овом пројекту потврђује да је најважније место у школи за промоцију читања, а школски библиотекар сарадник који са наставницима ради на развијању образовних стандарда у областима: Вештина читања, Разумевање прочитаног, Књижевност и Писано изражавање. Верујемо да ће се пројекат наставити и у 2012. години у више школа и са већим бројем ђака.

Позивамо све ђаке, библиотекарe и наставнике да прочитају приказе књига на сајтовима школа и на сајту www.superucenje.org.rs

Како побољшати читање, Зорица Смиљанић

ОШ „Павле Савић“ Београд
zorica.figurica@hotmail.rs

- излагања са трибине школских библиотекара у Београду, децембра 2010. и
Смотре школских библиотекара, октобра 2011. године -

Имам три предлога, такмичење у читању у два облика и конкурс за најбољу посвету. Оба такмичења у читању сам радила у основној школи. Може се применити и у средњој школи.

1. Такмичење у брзини читања и разумевања

Спроводе га наставници уз помоћ библиотекара. Слично је свим другим такмичењима. Ради се од 3. до 8. разреда, у две категорије: Прва – од 3. до 5. разреда, друга категорија – од 6. до 8. разреда. У одељењу се бирају најбољи резултати и ти ученици иду на школско, па даље. Час се може одржати у време допунске или додатне наставе. У фебруару ученици добијају текст који прочитају за одређено време. Онда раде тест разумевања. Одговарају на питања, а на основу броја тачних одговора се одређује степен увежбаности читања. Лошим читачима се препоручује списак књига које могу да прочитају, а поновна провера се ради у априлу. Дају се упутства свим ученицима како треба да побољшавају брзину и разумевање читања текста. Смисао овог такмичења је освешћивање ученика и наставника о принципима и техникама читања, као и подстицање што више ученика да читају различите текстове вежбајући и припремајући се за следећу проверу или следеће такмичење. Материјале за ово такмичење спремају библиотекар (избор текстова, упитнике, стратегија прегледања и долажења до резултата).

Задужења

Библиотекари из јавних библиотека спремају материјал (упутства, текстови, решења), прослеђују школским библиотекарима, а ови учитељима и наставницима. Пре него што почне тестирање, даје се детаљније усмено упутство на састанку или Наставничком већу. То објашњавају јавни библиотекари, долазе у школе, погледају библиотеке и мотивишу библиотекара и наставнике. Ово је важан моменат јер нама библиотекарима ретко кад долазе у библиотеку други библиотекари.

Трошкове такмичења треба додатно прорачунати и видети ко ће све то да финансира (папир и фотокопирање).

Урађени тестови са резултатима брзине и разумевања читања се предају школском библиотекар, па заједно са јавним библиотекарима пребројавају и попуњавају одређене табеле, тако да се добије слика умећа читања за сваку школу, а онда се израчуна и средња оцена за сваку општину. На основу једног теста се могу испланирати и методе рада на побољшању технике читања, које би се изводило на допунској настави.

Школско такмичење се одржава у библиотеци. Њихове резултате утврђује школски библиотекар. На општинско такмичење иду прва три места из сваке категорије. Из сваке школе долази по шест ученика, тако да би се општинско одвијало у различитим библиотекама, према величини простора и броју библиотекара.

Победници (по три прва места из обе категорије), бирају текст који ће да прочитају на завршној приредби када добију и награду. Тој завршној приредби присуствују сви учесници општинског такмичења, а после приредбе се организује журка за њих (или представа).

2. Такмичење у читању по броју прочитаних књига (читање ради уживања).

Спроводи библиотекар. Објави и даје рок за пријављивање, као и услове такмичења. Такмичари долазе код библиотекара са прочитаном књигом. Библиотекар узима књигу и слуша или постави неко питање да би се уверио да је књига прочитана. Ученик или библиотекар бележи колико страна има књига, ако има пуно слика, онда се уврсти у сликовницу или полусликовницу, па се одузме део страна. Сабира се и број књига и број страна, ако је теже прогласити победника. Ово такмичење је оствариво, траје око 15 дана, одржава се у школи, а може се проширити на општинско, тако што би биле формиране комисије које би испитивале ученике (победнике на школским такмичењима) о прочитаним књигама из свих пријављених школа (нпр. По три ученика у три категорије).

Прва категорија: 2.3. и 4. разред

Друга категорија: 5. и 6. разред

Трећа категорија: 7. и 8. разред

Задужења

По три ученика из сваке категорије долазе у заказано време у неку јавну библиотеку на својој општини, свако са својим списком прочитаних књига. Испитују их три јавна библиотекара посебно, један по један, бирајући неку књигу са списка. Сваки библиотекар даје своју оцену (1-5). Оцене се сабирају и добија се три победника. Ја сам успевала да преслушам, уз сав други посао у библиотеци, највише 40 ученика за дан. Мислим да би нека реална мера била 25-30 ученика за дан, па се направи распоред према простору и броју школа, као и према броју расположивих библиотекара на свакој општини. Трајање се исто одреди према броју ученика. Разговор о једној књизи не би требало да траје дуже од пет минута.

3. Конкурс за најзанимљивију и најдуховитију посвету у књизи

Објави се по школама да свако оде у књижару или библиотеку, погледа наслове, присети се прочитаних књига и одабере књигу коју би волео да поклони некоме. Може и више књига да одабере, али на свакој да напише другачију посвету, имајући у виду личност друга, другарице, рођака, родитеља, као и разлог због ког поклања баш ту књигу.

Награде би требало да постоје већ на школском такмичењу, а сви такмичари би били позвани на неку завршну заједничку журку или би се направио договор са телевизијом да се сниме сви такмичари или би се организовао излет, екскурзија, обилазак, било какво дружење.

Наши циљеви

Први циљ је да читају, било шта, само да схвате да има занимљивих књига, да започну и да им се то одмах, бар мало, исплати, да за свако читање добију бар један плус, да их бар једном неко слуша како читају и да саслуша шта су прочитали.

Други циљ је да се читава активност пропрати медијски.

Трећи циљ је да се нађу донатори и обезбеди сарадња за следеће акције.

Читање за цокера

или Како да читањем поправиш закључну оцену за једну више

Ова активност је настала као резултат међународне сарадње са школом из Италије, пре пет година. Када сам чула да ученици седмог разреда у Италији имају редован час матерњег

језика на коме свако чита своју књигу коју је понео од куће и да одређен број прочитаних књига може да им повећа закључну оцену, родила се идеја како да доскочим ученичкој пасивности и лошим навикама.

Сви ми, родитељи и наставници, знамо да је читање потребно и то понављамо као папагаји нашој деци, а деца нам врло лако докажу да све што је у књигама – превазиђено, досадно, није неопходно и немају никакву корист од тога. Било ми је битно само да их онемогућим да кажу то: „Не треба ми!“

С друге стране, већ сам пуно пута видела како и ученици и родитељи, па и моје колеге, мољакају да се неком детету поклони оцена за успех. Разлози су углавном социјалне природе („Знаш, разводе се родитељи, па је дете растрзано:“) или интелектуалне („Нису сви талентовани за писање...или за граматику... или за причање...“), па им се не може лако противречити. Велико је задовољство било када сам могла свим „ургирачима“ да кажем да су имали одличну прилику да на лак начин, поправе оцену из српског за једну више. Још је веће задовољство било кад су родитељи почели да хвале ову активност и да се чуде видевши своју децу да читају и пишу, а највеће задовољство је било кад су неке колегинице библиотекарке сазнале од ученика за Џокера и тражиле ми дозволу и упутство за коришћење.

Овај рад је настао само с том намером, да се активност стави на располагање свима који буду видели смисао и корисност.

1. фаза: настава српског језика

Прве две године сам спроворила ову активност као наставник српског језика у четири одељења у којима сам предавала. Прво сам им објаснила могућности, па им издиктирала услове.

Могућности: Ако се прочита једна књига месечно, што би било четири књиге у првом полугодишту и пет књига у другом, може се поправити закључна оцена из српског језика за једну више.

Захтеви: Књига мора да буде дужа од сто страна, по сопственом избору. Ако би неко дете желело да чита поезију, прихватила бих само збирке преко 300 страна уз одговарајућу анализу. Књига мора бити прочитана у месецима текућег полугодишта за које се „прилаже џокер“. Као доказ да је књига прочитана, тражила сам да се напише извештај који је морао да садржи следеће податке:

- Наслов књиге и аутор
- Издавач, место и година издања
- Број страна књиге
- Време читања (од ког до ког датума је читана)
- Тема дела
- Главни и споредни ликови
- Детаљно препричавање
- лепе мисли или смешне сцене или занимљиви дијалози
- Моје мишљење о књизи

Пише се на папирима, пошто се извештаји не враћају, да се не би десило понављање истих извештаја или коришћење радова.

Извештаје су могли да предају постепено, сваког месеца или све одједном, али бар седам дана пре закључивања оцена, да бих стигла да прочитам. Пошто сам им предавала, познавала сам њихов стил писања, па није долазило у обзир да им неко други пише. У

сумњивим случајевима сам усмено испитивала ученика. Тражила сам да ми донесе књигу, па бих легитимичним читањем успевала да проценим како је ученик читао. Нисам прихватала извештаје ако не би били потпуни (ако фали неки од задатих ставки, ако је читано за време распуста, ако је преписано из критика, ако није било потпуно препричавање или ако је мишљење било бесмислено. Чак сам враћала неуредне, ижврљане радове да поново напишу (ако је било времена). Да би заслужили Џокера, сва четири/пет извештаја су морали да буду коректни. Те две године је 2-4 ученика по одељењу успевало да поправи закључну оцену помоћу читања и препричавања. Углавном су то били ученици са знањем за 4, тако да би зарадили оцену 5, а било је и оних са оценом 3 који су поправили на 4.

1. фаза: настава српског језика и библиотекар

Као библиотекар, предложила сам колегиницама српског, у циљу повећања читаности и побољшања писмености ученика, да спроводе активност Улови џокера, а ја ћу помагати око прегледања. Скоро све су пристале. Направила сам флајер у коме се јасно виде захтеви, могућности, али и забране. Иста слика је стајала у сваком кабинету српског, на вратима библиотеке и на сајту.

Улови џокера!

Хоћеш оцену више из српског?

Целер је резерва коју користиш да би добио оцену више на крају полугодишта или на крају године.

Не очекуј поклон! Заслужи!

Читај и препричај!

Ако желиш бољу оцену, а не иде ти граматика, учење песница, писање састава или анализа, можеш читањем да дођеш до боље оцене. Кад прочиташ књигу, преко 100 страна (роман или приче), напиши извештај и предај наставници српског. Извештај мора садржати следеће податке:

- Наслов и име аутора
- Годину и место издања књиге
- Колико књига има страна
- Време читања (од ког до ког датума је књига читана, нпр. 12.09.2008. - 19.09.2008.)
- Тема дела
- Време и место
- Главни и споредни ликови у делу
- Препричано дело (детално)
- Лепе мисли које су подвучене током читања
- Лепе описе који су уочени и подвучени током читања
- Смешне сцене или дијалози (ако их има)
- Мишљење о делу и препорука за читање (да ли препоручујеш или не)

Искористио сам џокера!

Сви извештаји остају код наставника!

заборави на препричане лектуре или друге књиге са Интернета или од другара који су то већ урадили!

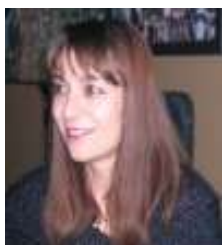
Дрбно сам четири петце и пет за крај полугодишта!

Да бисмо подстакли ђаке да више читају, организовали смо акцију: *Поправи оцену из српског читањем*. Оваква слика стоји у сваком кабинету српског и на вратима библиотеке. Потребно је прочитати једну књигу месечно, што би било четири књиге у првом полугодишту и пет књига у другом. Читаност се повећава, а и ученици постају писменији. Сваки рад, а и свака упорност се исплате.

Од шест наставница српског, пет је прихватило ову активност. Број ученика који су "уловили" џокера и поправили оцену, по одељењу је био сличан као и претходних година, 2-4 ученика. Неким колегиницама сам помагала да процене потпуност и квалитет извештаја, али је морала и наставница да провери стил писања, који ја, као библиотекарка, нисам

познавала. Треће године се број ученика код неких наставника повећао, тако да је на полугодишту 45 ученика из четири одељења имало оцену више из српског, прочитало и препричало 180 књига. Неке су наставнице смањивале број књига са 4 на 3 за прво полугодиште, али су, свеједно, ученици стално тражили књиге за Џокера. Чак ме је колегиница библиотекарка из јавне библиотеке у Миријеву питала шта им то значи, па сам јој помогла да одабере књиге “за џокера“ које је она поређала у посебну полицу и на њој написала: Џокер.

КАЛЕНДАР

Дан писмености, Анђелка Танчић- Радосављевић, Бојана Данчула

ОШ „Ратко Митровић“, Нови Београд
andjelkatr93@yahoo.com

Међународни дан писмености утврдила је организација УН за образовање, науку и културу – УНЕСКО, још давне 1967. године.

Обележава се 8. септембра са циљем да се сваке године истакне важност писмености у животу појединца и друштва у целини.

До половине прошлог века концепт писмености подразумевао је елементарну аналфабетско-језичку и математичку оријентацију, тј. основно савладавање вештина читања и писања.

Данас концепт писмености не подразумева само елементарну већ и функционалну писменост у складу са захтевима савременог друштва. Овакав приступ писмености развија се од 1964. године када је установљено да је за успешно функционисање у приватном животу, у одређеној професији и заједници, неопходно основно знање из математике, природних наука и технологија.

Крајем 20. и почетком 21. века у врло кратком временском периоду на светску сцену ступа такозвана нова писменост, односно информатичко описмењавање, „експлозија“ нових форми комуникација.

Писменост постаје једно од основних људских

права, алат за остваривање личног напретка, али и друштвеног просперитета. Добре основне вештине писмености постају неопходне за успешно даље образовање и бољи квалитет живота.

У Деценији писмености (2003-2012.) пројектом којим координира УНЕСКО – “Писменост за све” у оквиру програма „Образовање за све,, свака година посвећена је актуелној теми на тренутној светској сцени, а тема за 2011. годину је “Писменост за мир”[1].

Овај дан је увек посебна прилика за размишљање о положају писмености код нас и у свету и подстицај за организацију различитих активности чији је циљ промовисање писмености.

Школске 2011/12. године у ОШ „Ратко Митровић“ Међународни дан писмености је обележен заједничким часовима и тимским радом стручних сарадника, наставника и ученика. У складу са овогодишњом темом, промовисана је толеранција и сарадња. Циљ нам је био да се ученици упознају и друге врсте писмености – информациону, информатичку, медијску писменост и развију их формирајући навику да самостално проналазе информације и развијају критички однос према изворима знања. Подстакли смо им интересовање за важност обележавања међународних празника и јубилеја, а истраживачки и креативни рад подigli на задовољавајући ниво. Читали су, усмено излагали, писали, цртали.

Сарађујући са наставницима српског језика, историје, ликовног и информатике ученици су проналазили информације потребне за часове, прикупили материјал, урадили литерарне и ликовне радове на тему писмености и презентовали их, израдили пано и поставили изложбу у школи.

У уводном излагању ученица осмог разреда објаснила је млађим ученицима важност читалачке писмености за учење, даље образовање и напредовање у животу истичући да је у рукама образованих генерација будућност света – „образовање за мир“.

Ученици седмог разреда су прикупили информације о почецима писмености и настанку најзначајних писама у свету и приказали свој групни рад визуелном презентацијом фотографија, док су ученици шестог разреда израдили пано на коме су се налазила упоређена српска писма – глагољица и стара ћирилица, данашња латиница и ћирилица. Ученици осмог разреда су усмено изложили материјал о појави, врстама писмености, развоју словенске

писмености и развоју писмености код Срба, а о развоју српског језика кроз дело Венцловића, Доситеја и Вука.

Наставници су пажљиво планирали исходе овог часа. Као полазна тема узета је писменост. Разрађена је у различитим областима: писменост кроз развој српског књижевног језика, историјски развој писма и почетак писмености, ликовни приказ графема и промена симбола слова. Теоријски део часа употпуњен је изградом паноа, графикона, презентацијама

у различитим рачунарским програмима и тематским фотографијама, чиме је постигнут визуелни ефекат, који се показао као веома ефикасан. Ученицима је тема приказана из више углова, различитим приступима, па су квалитетно и лако усвојили нове информације.

Припреме ових часова изискују више времена, али стечена знања до којих су ученици дошли прикупљањем информација и проналажењем одговора користећи различите изворе информација постају трајна. Процес учења у фазама проналажења, анализирања, примењивања и саопштавања информација уз коришћење информационо-комуникационих технологија из простог репродуковања информација прераста у стваралачки процес.

[1] <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/education-building-blocks/literacy/advocacy/international-literacy-day/>

Месец књиге, Слађана Галушка

ОШ „Милорад Мића Марковић“, Мала Иванча
galuska@beotel.net

У Библиотеци “Милован Видаковић“ у Сопоту, 28. новембра 2011. године обележен је Месец књиге и Месец школских библиотека програмом под називом Читање је забава у коме су учествовали ученици, наставници и библиотекари.

Весна Сарић, управница Библиотеке, поздравила је присутне истакла добре примере сарадње школа и јавне библиотеке, а онда је најавила пројект Читалачка значка који ће се од следеће школске године одвијати на исти начин у свим општинама Београда, као такмичење на три нивоа, школско, општинско и градско. Ове школске године у Сопоту ће се, као пилот пројекат, организовати школски и општински ниво такмичења за ученике основних и средњих школа. Ученици ће читати три или четири књиге, водити читалачки дневник, илустровати дневник и разговарати са наставницима и библиотекарима о прочитаним књигама. Затим је позвала ученике да више читају и укључе се у такмичење, а наставнике и библиотекаре да подстичу ученике на читање.

Слађана Галушка, библиотекар ОШ “Милорад Мића Марковић“ у Малој Иванчи, је додала да је потребна сарадња свих наставника у школама да би се промениле читалачке навике код деце. Истакла је да је вештина читања и разумевања прочитаног веома важна за стицање знања из било које области и да стандарди из Српског језика који се односе на ове две области могу да се примене и на друге школске предмете, јер учење захтева, пре свега, читање и разумевање прочитаног текста. Било би добро и да у оквиру Читалачке значке, осим књижевних дела, ученици читају и научно-популарне текстове, тако ће се најбоље промовисати и читање и знање и сви ће пронаћи књигу коју би читали.

Представила је пројекат Оштро перо у коме учествују ученици шест београдских школа (укупно 140), међу њима и ученици ОШ “Милорад Мића Марковић“, а чији је циљ промовисање читања из задовољства и забаве. У пројекту који је започео у октобру, а завршава се половином децембра 2011. године, ученици од петог до осмог разреда читају по три наслова, збирку прича, роман и приручник, пишу приказе књига и праве трејлере за

књиге. Овај пројекат спаја традиционално учење, рад са школским библиотекарком у школи, и учење на даљину, праћење лекција, размишљање о књигама на један другачији начин него што је уобичајна школска пракса и постављање приказа и трејлера на Мудл платформи за учење, на сајту <http://www.superucenje.org.rs>.

Ученица Тијана Марковић из ОШ “Милорад Мића Марковић” је причала о важности читања, она воли да чита у слободно време, књиге које је читала за Оштро перо су веома забавне, а у приручнику је нашла веома корисне савете. Рекла је да се на сајту, тј. електронском курсу, осим што читају лекције, ученици размењују мишљења о прочитаним књигама са својим вршњацима на форуму и да је то врло интересно. Писање приказа је за њих нешто ново што нису радили раније у школи и биће најбоља препорука њиховим друговима из других школа за читање.

Ученици Милица Ристић, Урош Божанић, Нина Илић, Верица Илић и Ивана Јекић прочитали су приказе књига “Риба риби гризе реп”, “Тртко и велика крађа потока”, “Птица”, “Ко је овде луд” и “Заврти уназад”, а ученици у публици су рекли да су већ заинтересовани да прочитају књиге о којима су чули тако добре препоруке.

Ученици из ОШ “Цана Марјановић” из Раље говорили су о књигама које воле да читају, Јелена Недељковић је прочитала рад “Одрастање с књигом”, а Матеја Радосављевић “Књига за читање и маштање”, затим су чланице школског хора извеле песму “Маријо, дели бела кумријо”.

Јелена Голубовић, ученица Економско-трговинске школе из Сопота је изнела неке занимљиве податке о читалачким навикама младих. Истраживања казују да 20% средњошколаца има књиге код куће и углавном читају, а само 7% је правих љубитеља који гутају књиге. Млади радије проводе време на фејсбуку, него да читају књиге. Лектире сматрају застарелим и досадним, нека дела чак и не разумеју. Поезија се скоро уопште не чита, да нема школе многи ученици никад не би прочитали стихове наших и светских познатих песника. Девојке читају тинејџерске и љубавне романе, а младићи авантуристичке књиге као “Хари Потер” и “Господар прстенова”.

Ученица исте школе, Тамара Ивановић, казала је да јој се јако допало то што је чула од основаца и да јој се свиђа идеја да и средњошколци учествују у такмичењу, те да ће на

састанку Ђачког парламента испричати о овим пројектима којима се подстиче читање и да ће утицати на своје другове да се укључе у њих. Она је говорила о читању као најбољем начину да се проведе слободно време, читање је чини срећном, покреће машту и оплемењује мисли. Представила је своју омиљену књигу, “Мост преко вечности” Ричарда Баха, а млађим слушаоцима препоручила да обавезно прочитају “Малог принца”, ако то већ нису. Своје вршњаке, средњошколце, је подсетила да, иако не воле лектиру, заиста не би требало да пропусте велике књиге као што су дела Иве Андрића или Шекспира.

Милорад Јовановић, наставник српског језика ОШ “Јелица Миловановић” из Сопота говорио је о доброј сарадњи са Библиотеком “Милован

Видаковић“, где се одржава књижевно-музичка радионица сваке суботе, и у којој он са ђацима разговара о важности поезије, музике и игре за младе људе. Ученице Јелена Јовановић, Невена Недић и Вања Шапић су говориле стихове уз музичку пратњу наставника и ученице Наташе Живковић, а Николија Миленовић је извела плесну тачку на тему “Аска и вук“. На крају су заједно ученици и наставник отпевали две познате песме на радост свих присутних и добили заслужени аплауз.

Весна Сарић је затим позвала публику да погледа изложбу ликовних радова ученика две школе “Милорад Мића Марковић“ и “Цана Марјановић“ у холу Библиотеке.

Ту је настављен разговор о најбољем начину да се мотивишу ученици за читање. Библиотекари и наставници су закључили да је оцена добар мотив и да учешће ученика на такмичењу у читању треба да се награди оценом, као и читање лектире, без обзира што то нису класици, него дела савремене књижевности

ИЗ СВЕТА

Значајни датуми у новембру и децембру, Слађана Галушка

ОШ „Милорад Мића Марковић“, Мала Иванча
galuska@beotel.net

Прошли су Дан писмености, Месец књиге и Месец школских библиотека. Време је да се обележе неки други дани, а да библиотекар буде иницијатор дешавања у школи и локалној заједници.

Међународни дан толеранције

Земље чланице организације Уједињених нација и УНЕСКО-а, на 28. генералној конференцији у Паризу, одржаној 16. новембра 1995. године, усвојиле су Декларацију принципа толеранције ради предузимања мера за промовисање толеранције. За Међународни дан толеранције проглашен је 16. новембар.

У тој Декларацији се каже да је толеранција поштовање, прихватање и уважавање разноликости култура нашег света, наших форми изражавања и начина да се буде човек. Она се негује путем знања, отворености, комуникације и слободе мисли, савести и веровања.

Реч толеранција се често изједначава са појмом трпљења, али не подразумева трпљење које угрожава нас и нашу околину. Толеранција нас учи да они који су толерантни не смеју до краја да трпе оне који су нетолерантни. Срж толеранције јесте разговор. Не постоји проблем или питање о којем се не може водити цивилизовани разговор, односно нема проблема који треба решавати силом уместо разговором. Треба неговати културу разговора, а то

подразумева промену мишљења, ставова и понашања када су оспорени у аргументованом разговору и када чињенице говоре супротно од онога што мислимо и заступамо.

Образовање је најбољи начин за превенцију нетолеранције, терба промовисати метода подучавања које ће смањити културну, политичку, економску, друштвену и верску нетолеранцију која је корен насиља. Образовни програми треба да допринесу развоју разумевања, солидарности и толеранцији међу појединцима, групама и народима. [1]

Бан Ки-мун поводом Дана толеранције 2011. године:

“УНЕСКО има посебну улогу у прихватању толеранције промоцијом једнакости образовања за све девојчице и дечаке, напредовањем слободних медија, укључујући Интернет, заштитом културног наслеђа и поштовањем културне различитости“ [2].

Светски дан филозофије

Ирена Бокова, генерални секретар УНЕСКО-а поводом Светског дана филозофије 17. новембра 2011. године : “Бављење филозофијом је процес који доноси добро целом друштву. Помаже да се изграде мостови између људи и култура и повећава захтеве за квалитетним образовањем за све. Филозофија охрабрује поштовање културних различитости, размену мишљења и приступ научним достигнућима“ [3].

Овај дан се обележава трећег четврка у новембру од 2002. године у част филозофским рефлексцијама. Задатак је да се охрабре људи широм света да

поделе своје филозофско наслеђе и отворе своје умове за нове идеје, као и да подстакне дебата међу интелектуалцима на важне друштвене теме: улога жена филозофа, филозофија са децом, филозофија и једнаке могућности за све у школи и др.

Дан дечијих права

Повеља о правима детета донете 20. новембра 1959. године била је први корак ка заштити права детета и од тада се тај дан обележава као Универзални дечији дан[4]. Генерална скупштина Уједињених нација усвојила је Конвенцију о правима детета 20. новембра 1989. године. Четири основна принципа Конвенције су недискриминација, посвећеност најбољим интересима детета, право на живот, преживљавање и развој, и поштовање ставова детета. Конвенција штити дечија права тако што поставља стандарде здравствених услуга, образовања, и правних, грађанских и социјалних сервиса.

Светски лидери су на Миленијумском самиту 2000. објавили Миленијумске развојне циљеве до 2015. године [5]: смањење екстремног сиромаштва и глади, обезбиђивања основног образовања, промовисање једнакости полова, смањење смртности деце, побољшање здравља мајки, заустављање ширења ХИВ/АИДС-а, маларије и других болести, одрживост

животне средине и опши развој у свету кроз сарадњу. Циљеви се односе на све људе, али је шест од осам циљева директно у вези са децом и остваривање циљева ће значајно побољшати њихове животе. За додатне информације можете погледати документа на сајту <http://www.unicef.org/serbia/resources.html>

Светски дан телевизије

Овај дан се прославља 21. новембра од 1996. године да би се назначио велики утицај телевизије на доношење одлука тиме што се пажња гледалаца усмерава на конфликте и претње миру и на важне економске и друштвене теме. Наглашава се како је комуникација данас главно међународно питање и да је важна за светску економију, социјални и културни развој, а телевизија један од најмоћнијих медија за презентовање важних светских тема [6].

Дан борбе против насиља над женама

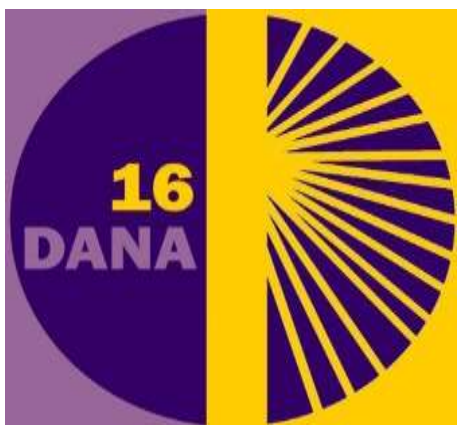

На Првом феминистичком скупу за Латинску Америку и Карибе који је одржан у Боготи 1981. године, у знак сећања на сестре Мирабел убијене од стране припадника режима диктатора Рафаела Трухиља у Доминиканској Републици 25. новембра 1960. године, проглашен је Међународни дан борбе против насиља над женама. Уједињене нације су званично прогласиле 25. новембар као Међународни дан борбе против насиља над женама 1999. године.

Светски дан борбе против ХИВ/АИДС-а

Светски дан борбе против АИДС-а се обележава сваке године 1. децембра као почетак годишње кампање која има за циљ да се добије подршка јавности и развију програми за превенцију ширења ХИВ инфекције, као и да се обезбеди едукација и промовише подизање свести о проблемима у вези са ХИВ/АИДС-ом. Овај дан је први пут обележен 1988. и тада је упућен позив за духом социјалне толеранције и унапређења размене информација о ХИВ/АИДС-у.

Међународни дан људских права

10. децембра људи и државе широм света славе доношење Универзалне декларације о људским правима (1948). То једно од првих значајних достигнућа Уједињених нација и обезбедило је основну филозофију за многе правно обавезујуће међународне документе који су уследили. Нави Пилај, високи комесар за људска права Уједињених нација: “Како је необична ова 2011. година за људска права. Ова године милони људи одлучили су да је дошло време да траже своја права. Они су изашли на улице и захтевали промене. Многи су користили Интернет да би се

информисали и позвали истомишљенике да заједно траже основна људска права. Социјалне мреже су помогле да се људи окупе и организују протесте широм света од Туниса до Мадрида, од Каира до Њујорка и суоче се са насиљем и репресијом' [7].

У свету се период од 25. новембра до 10. децембра обележава као Кампања 16 дана активизма против родног насиља. Ова кампања треба да освети јавност и повећа политичку вољу за превенцију и заустављање насиља над женама и девојчицама у целом свету. Насиље над женама се дешава свуда, по доступним подацима, чак 70% жена доживи физичко или сексуално насиље током живота.

Више информација можете наћи на <http://16dayscswgl.rutgers.edu/2011-campaign/2011-take-action-kit>

Ови дани се могу обележити различитим активностима у школи током новембра и децембра, а библиотекарски могу бити покретачи организатори, предавачи, могу да припреме материјал за наставнике, ученике и родитеље.

Предлози за обележавање:

- Рубрика у школском часопису, или израда текстова за сајт школе, зидне новине, подстицање ученике да сами пишу текстове о ономе што се дешава у школи и како се решавају конфликти и проблеми понашања
- Разговор са ученицима о толеранцији на часовима грађанског васпитања, историје, српског језика, физичког васпитања, часа одељенског старешине...
- Израда литерарних и ликовних радова на тему толеранције
- Недеља (месец) посвећена активностима против насиља, активности се планирају и реализују у договору са ученицима у Бачком парламенту и Вршњачком тиму, Тимом за заштиту деце и наставницима у школи
- Предавања/трибине за ђаке и родитеље на тему Брига о здрављу, сарадња педагога, библиотекара и наставника
- Дани пријатељства, окупљање ученика и наставника на нивоу општине, града, представљање ученика кроз читање најуспешнијих литерарних радова, певање, плесање, изложбу ликовних радова и сл.
- Недеља различитих култура, сарадња са наставницима у школи и разговор на тему поштовања различитости, израда ликовних и литерарних радова
- Разговор са ученицима на теме: Упознавање са различитим културама, Важност медија за упознавање других, Важност читања за упознавање и разумевање других...
- Месец лепих речи – толеранција, поштовање других, лепо понашање у школи и ван школе, подршка друговима...
- Пројекат Учионица без насиља, кроз часове у школској и јавној библиотеци, промоцију читања књига из свих области и повећано коришћење стручне литературе ученици се усмеравају на истраживачки рад, самосталност у учењу и тако се смањују проблеми понашања у школи
- Радионице Комуникација, Социјалне вештине и сл. у школској библиотеци, ученици се оспособљавају да самостално решавају конфликти
- Заједнички часови грађанског васпитања и веронауке и сарадња са педагогом и библиотекарском у изради пројеката
- Предавања о неговању емпатије и инклузивног приступа
- Такмичења: Ко је бољи навијач, Најбоље одељење...
- Топ листа најлепших поступака, речи....

- Недеља лепих порука од 22. до 29. децембра, писање и израда честитки за Нову годину и Божић.

[1] <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001013/101344Eb.pdf>

[2] http://www.un.org/en/events/toleranceday/sg_message.shtml

[3] <http://www.un.org/en/events/philosophyday/>

[4] <http://www.un.org/en/events/childrenday/>

[5] http://www.unicef.org/mdg/index_aboutthegoals.htm

[6] <http://www.un.org/en/events/televisionday/>

[7] <http://www.un.org/en/events/humanrightsday/2011/>

САРАДЊА

Сарадњом до бољих резултата, Ј. Васић, Д. Марић Перуничкић, А. Милевска, С. Стефановић

ОШ „Вук Караџић“, Крушевац
jelicav@gmail.com

Сведоци смо да се у школама формирају разни тимови предвиђени Законом и да се инсистира на тимском раду као најбољем решењу за све активности школе. Зашто тимски рад?

Тимски рад подразумева ангажовање више људи на истом задатку: свако обавља свој део посла како би се на крају добила целина. У овом раду помињаће се разни тимови, али са акцентом на оне добровољно формиране од стране ентузијаста који су свесни да се само сарадњом стиже до бољих резултата.

Сарадњом до лепше библиотеке

У децембру 2006. године предложила сам директору да средимо библиотеку и ревидирамо фонд што је он одобрио. Формиран је тим који ће тај посао одрадити:

- школски мајстори и теткице
- библиотекар
- библиотечка комисија (3 члана и 1 резервни)
- наставници-волонтери

Знали смо да посао неће бити ни лак ни брз, али почели смо 20. децембра. Библиотека није кречене годинама, полице су биле постављене на зидове, до испод плафона. Било је јасно да су многе књиге за расход, само тада нисмо знали колико. Библиотека има 2 просторије (200m²), а у мањој просторији (50m²) био је смештен кабинет информатике, али и много

неисправне технике. Једном речју, библиотека је била место за одлагање различите врсте отпада.

До 26.1.2007. године библиотека је окречена, преуређене су полице за разврставање књига и извршен је преглед, одабир и сређивање већег дела фонда (80%). Остали део фонда, који се налазио у кабинету информатике, прегледан је за зимски распуст 2008. Приступило се изради листа грађе за расход која је прво понуђена Народној библиотеци у Крушевцу, а затим расходована Одлуком Школског одбора. Отписано је 3270 књига о чему постоји уредна евиденција у књигама инвентара. У току сређивања библиотека само месец дана није радила за кориснике. У међувремену, купљен је програм за библиотечко пословање „ИБГ“ и отворено још једно радно место библиотекара, па библиотека сада поново ради за кориснике читавог дана. У библиотеци се налазе 4 рачунара (1 за библиотекара и 3 корисничка) и лап топ. Сви имају интернет.

библиотека некада

библиотека данас

Формирање мултимедијалне учионице (ММУ)

Идеја о формирању ММУ-е у склопу библиотеке настала је још 2004.године када је формиран тим који ће снимити стање и урадити пројектно решење. И овај тим је формиран на добровољној основи.

ШТА ИМАМО?	ШТА НАМ ЈЕ ПОТРЕБНО?
<ul style="list-style-type: none"> ■ одговарајући простор ■ 15 рачунара у кабинету информатике ■ 1 рачунар у библиотеци ■ 2 штампача ■ телевизор и видео ■ приступ интернету он лајн ■ књиге и некњижна грађа ■ много лома који треба отписати 	<ul style="list-style-type: none"> ■ кречење ■ видео бим ■ де-вџ-де плејер ■ 2-3 рачунара за индивидуални рад ђака ■ 1 рачунар за наставнике ■ програм за библиотечко пословање ■ савремена наставна средства ■ нов намештај

Недостатак новца и простора успорили су реализацију. У првој фази анкетирани су наставници и стручни сарадници. Од 49 анкетираних, њих 30-оро (61,22%) се изјаснило да би им коришћење интернета у учионици олакшало рад, 15-оро (30,61%) није било сигурно, а само 4-оро (8,17%) је дало негативан одговор. 22-оје (44,90%) се изјаснило да би били корисници будуће учионице, 20-оро (14,28%) креатори наставних средстава, а 7-оро (14,28%) није имало одговор. Чак 41 (83,67%) испитаник се изјаснио да је заинтересован за обуку за коришћење интернета, коју су библиотекар и наставник информатике осмислили и реализовали исте школске године.

Пројекат је настављен у школској 2009/2010. Формиран је нови тим:

- комисија за отпис дотрајале техничке грађе која је направила отписну листу (ШО је донео Одлуку о отпису, а радници ЈКП-а су изнели поменути отпад из школе);
- наставници ТО, мајстори и војници на цивилном служењу војног рока су преселили кабинет информатике у планирану учионицу;
- мајстори и војници окречили су део библиотеке планиран за ММУ, офарбали столове (15) и унели их у учионицу са столицама (18, а данас их у учионици има 32);
- директор и библиотекар који су координирали рад и опремање (раније купљена средства: лаптоп, пројектор, платно, мини линија, плазма телевизор, ДВД унети су у учионицу);
- библиотекар и наставници који реализују часове.

Коначни резултати су да је учионица формирана и стављена у употребу. Наставници заказују часове уписивањем у распоред и договарају се са библиотекарком која ће средства користити. Евиденција о одржаним часовима води се и налази се у библиотеци.

Солидни почетни услови (адекватан простор и опрема), позитивни ставови руководства школе и школског библиотекара, као и сарадња са другим актерима школског живота омогућили су формирање ММУ.

некада

данас

Формирање ММУ и реализација часова предвиђени су Развојним планом школе. Увидом у евиденциону свеску 20 наставника одржало је 65 часова у ММУ у прошлој школској години, што је 29,85% наставника (критеријум успеха у Развојном плану је 60%). Неопходно је повећати сарадњу библиотекар-наставници (који не користе ММУ). За наредну школску годину библиотекарка је планирала реализацију тематских часова у сваком разреду. Можда ће то бити подстицај за неке наставнике да више користе поменути простор.

Обнављање фонда

Због недостатка новца обнављање фонда школске библиотеке је већ годинама један од највећих проблема у раду. У нашој школи применили смо два начина за обнављање фонда.

НАЧИН 1: БИБЛИОТЕКАР + ДИРЕКТОР = ПЛАНСКА НАБАВКА

Директор школе је избор књига за школску библиотеку препустио библиотекар, а библиотекар сваке године бира куповину оних наслова који су дефицитарни (када је реч о школској лектури), а стручне наслове у договору са наставницима.

НАЧИН 2: БИБЛИОТЕКАР + ЂАЦИ + РАЗРЕДНЕ СТАРЕШИНЕ = АКЦИЈА ПРИКУПЉАЊА КЊИГА

Наше искуство каже да је ово најбољи начин за обнављање фонда. По књизи инвентара од 2002. до 2009. године набављено је 4942 књиге, од тога око 4000 поклоном. Од 2004. до 2009. организовали смо 4 акције прикупљања књига за школску библиотеку:

- у октобру 2004. прикупљено је 1437 књига и 150 сликовница;
- у мају 2005. улазница за игранку била је књига за библиотеку – прикупљено је око 200 књига;
- у октобру 2006. прикупљено је 577 књига и сликовница;
- у септембру 2009. прикупљено је 2000 књига.

Успешност акције зависила је од:

- добре организације (плакати су били истакнути на свим школским спратовима, преко разгласа смо повремено давали обавештења о броју прикупљених књига, појединци и одељења, који су донели највише књига, награђени су);
- укључивања разредних старешина (највише књига донела су одељења где су се разредне старешине укључиле и донеле велики број књига);

Апеловали смо да су нам наслови школске лектуре најпотребнији, а ђаци их највише и имају. Резултат свих акција је обновљен фонд лектуре и добра снабдевеност овим насловима (1 ученик на 1 књигу до 3,5 ученика на књигу)

КЈД

Један од најстаријих тимова у школи је Тим за културну и јавну делатност, у који сам се укључила по доласку у школу, а неколико година и руководила овим тимом. Дочек првака, Дан школе, прослава Светог Саве, испраћај осмака су неке од активности које овај тим организује.

Уместо класичног колажног програма за Дан школе почели смо да играмо представе. Прва урађена представа била је „Ожалошћена породица“ Бранислава Нушића (2003). Како новине често наилазе на отпор средине, тако је било и у овом случају – некима је недостајао колажни програм, али смо зато од оних других доживели похвале и овације. Након наше представе у Крушевцу је покренут Фестивал школског театра (ФЕШТ) који се од 2004. традиционално одржава у априлу, а од оснивања ФЕШТ-а већина школа у нашој општини игра своје представе за Дан школе.

Укључивање информатичара у рад КЈД-а отворило је нове могућности: комбиновање мултимедијалних пројекција и живог наступа.

флајер рађен за упис првака 1

Ваншколска сарадња

Школски библиотекари у Крушевцу и Расинском округу састајали су се понекада на позив колегиница из Матичне службе крушевачке библиотеке. Оснивање Друштва школских библиотекара Србије и формирање подружница по окрузима омогућило је бољу сарадњу.

Подружница Расинског Округа

Оснивачки састанак подружнице Друштва у нашем округу одржан је у ОШ „Вук Караџић“ у Крушевцу, 01.03.2007. године. Изабран је Управни одбор и координатори по општинама. Састанци подружнице одржавају се два пута годишње, а Управног одбора по потреби. Сваки скуп је једна врста стручног усавршавања јер се разматрају различите теме из области библиотекарства. Од тада се састанци одржавају редовно. Већ је изабран и други управни одбор, као и председник подружнице у Расинском округу.

Добра страна наше сарадње је што састанци имају карактер стручног усаврашавања и што су колегинице из градске библиотеке увек присутне, а лоша што се, углавном, појављују исте колеге (нас двадесетак). Једна смо од секција (подружница) која није прекидала рад и која редовно шаље извештаје о свом раду Скупштини.

Трибине

Сарадњу ширимо даље. На иницијативу Друштва неки од нас су се укључили у организовање трибина широм Србије како би промовисали рад Друштва. Једна од трибина одржана је у Крагујевцу, у основној школи „Станислав Сремчевић“. У организацију трибине, поред школе домаћина и нашег Друштва, укључила се и Школска управа Крагујевац. На трибини су, након поздравне речи директора школе, наступили представник ШУ-е, колеге из крагујевачке библиотеке и ми, школски библиотекари.

Целокупан рад секције Расинског округа, као и чињеница да су излагачи на овој трибини дошли из различитих институција, показују да је за успешан рад школског библиотекара неопходна сарадња са другим школским библиотекарима, школском управом, али пре свега, ради обављања стручних библиотечких послова, са колегама из јавних библиотека.

ИСТРАЖИВАЊА

Почеци књижевности за децу, Бранислав Бранковић

ОШ „Љуба Нешић“, Зајечар
aska90@open.telekom.rs

Књижевност за децу је категорија чије се постојање никако не би смело порећи. Самим тим се може поставити и питање: када почињу да се стварају књижевна дела која припадају овој скупини? У својој чувеној студији *Књиге, дјеца и одрасли* Пол Азар као зачетника књижевности за децу означава француског писца Шарла Пероа (са његовом књигом *Приче и бајке из прошлих времена с моралним поукама*, из 1697. године). Почеци књижевности за децу у правом смислу те речи везују се, међутим, за XVIII век (век *просветитељства*), у којем је и дошло до “поимања детињства као засебног животног периода”. Уврежено је мишљење да роман *Емил или о васпитању* чувеног француског писца и просветитеља Жан-Жака Русоа представља претечу књижевности за децу и омладину, премда већ поменути Пол Азар сматра да је Русо својом књижевном и педагошком делатношћу заправо успорио развој ове књижевне гране.

С друге, пак, стране гледано, не може се занемарити чињеница да је доста књига из самог врха дечје лектире настало и знатно раније. У чему је онда ствар? Па, једноставно, треба узети у обзир запажање теоретичара Еверса да се *дечја књижевност* “може дефинисати истовремено као оно што се пише за децу и као оно што деца читају”. Поводом ове

двострукости могло би се размишљати и о стварној ваљаности термина *дечја књижевност*, који је добио доста критика и који се ставља у подређен положај у односу на термин *књижевност за децу*. А Еверс нас управо уверава у то да је *дечја књижевност* свеобухватнији (па и прецизнији!) термин у односу на онај други, фаворизовани.

Вратимо се сада на “оно што деца читају”, а што, закључак је сасвим

природан, првобитно није писано за њих. Таквих књижевних дела има доста у свим временима, а њихово постојање помера и почетке *дечје књижевности /књижевности за децу* уназад. Тако долазимо, ни мање ни више, него до неких врхунских дела светске књижевности – Сервантесовог *Дон Кихота*, објављеног још у првој половини XVII века (најчитаније и најпревођеније књиге после *Светог писма*, и најбољег романа другог миленијума нове ере), као и Дефоовог *Робинсона Крусона* (1719), (мање познатог) Фенелоновог *Телемаха, сина Одисејевог*, Свифтових *Гуливерових путовања* (1726). Што се овог последњег тиче, оно се у наше време и чита једино у “скраћеним и прерађеним верзијама”, а у таквом облику се појављују и друга дела која нису писана (стварана) да би их читала деца, па чак и она из много старијих времена, као што су, рецимо, Хомерови епови *Илијада* и *Одисеја*. А када је о *Робинсону* реч, његову велику популарност и велики утицај на даљи развој књижевности (и оне за децу и оне за одрасле), потврђује и појава тзв. *робинзонијада*, као што су *Млади Робинсон* Ј. Х. Кампеа и *Швајцарска породица Робинсон* Ц. Д. Виса.

У писце који нису писали за децу, а чији је добар број књижевних остварења прихваћен од стране дечје публике, спадају и Валтер Скот, Џемс Фенимор Купер, Чарлс Дикенс, Жил Верн..., а неки сматрају да “статус” таквог књижевног дела имају и Твенони *Доживљаји Хаклберија Фина*. А шта тек казати за баснописце – Езопа, Лафонтена, Ивана Крилова, као и нашег Доситеја Обрадовића? Они нису писали за децу, али деца радо и много читају њихове басне, као и народне басне, а и друга дела из усмене књижевности – бајке, новеле, шаљиве приче, анегдоте, легендарне приче, па и неке епске, лирске и епско-лирске песме. (Што се тиче *ауторских бајки*, оне су углавном писане и пишу се за децу.) Тешкоће око разграничавања *дечје књижевности* и оне друге ствара и чињеница да су поједина дела писана за децу, али да су их и одрасли прихватили као своје омиљено штиво. Ово се, пре свега, односи на *Винија Пуа* Александра А. Милна, на романе о Алиси (*Алису у земљи чуда* и друге) Луиса Керола, на Егзиперијева дела (у првом реду на *Малог принца*).

Кад је реч о почецима књижевности за децу код Срба, треба да кажемо да се донедавно њеним зачетником сматрао Јован Јовановић Змај (чика-Јова Змај). Новија проучавања

књижевности, међутим, показују да овај њен вид настаје и пре делатности истинског великана Змаја. Недоумица око почетака, уосталом (што смо већ видели) има и када се ради о европској (и светској) књижевности за децу. Из тог предзмајевског периода се као карактеристични примери песама за децунаводе *На књижицу за новољетни дар* Луке Милованова и *Рибарчета сан*(*Циц!*) Бранка Радичевића, али би се за прву такву песму, ипак, морала узети *Мелодија к пролећу* Захарија Стефановића Орфелина (објављена 1765. године); не треба, међутим, занемарити ни Тимотија Илића, Јована Сундечића, Јована Суботића, Јована Грчића Миленка; сви су они или мање познати или су познатији по другим својим делима. Наравно, не смемо изоставити ни басне (и народне и Доситејеве), бајке, шаљиве приче и анегдоте, легендарне приче, епске, лирске и епско-лирске песме, као и низ других врста усмених творевина. О томе да дечју књижевност налазимо и у склопу усмене књижевности, можда је најпре посведочила једна књига из 1872. године, чији је састављач Стеван В. Поповић; то је *Венац поезије*, први прави избор поезије за децу код нас, у који су, што посебно треба истаћи, равноправно ушле и ауторске и народне песме (укупно њих 89). Тако долазимо и до потребе да у делатнике на пољу дечје књижевности убројимо и Вука Стефановића Караџића.

Велики значај за развитак *српске књижевности за децу* имају и преводи и прераде (“посрбљавања”) дела европских писаца. Уосталом, како историчари књижевности запажају, стварању ове књижевности у правом смислу те речи претходило је више развојних фаза: *превођење и адаптација, трагање за оригиналним изразом, претпросветитељско и просветитељско обраћање младима да би се утицало на њихово морално формирање, стварање поучне поезије у којој дидактика доминира над креацијом*. А што се *преводне књижевности* тиче, код Срба се већ крајем XVIII века појавио Робинсон Крузо (у преводу Николе Лазаревића), а почетком XIX века, и нешто доцније, српски читаоци добијају, између осталих књига, Кампеовог *Младог Робинсона*, Фенелоновог *Телемаха*, Чича *Томину колибу* Харијет Бичер Стоу, *Грофа Монте Криста* Александра Диме Оца; такође, Тимотије Илић објављује тротомну књигу *Пријатељ сербске младежи* (1840, 1843, 1845), мешавину превода и оригиналних остварења, а Ђорђе Натошевић збирку морално-религиозних прича (преведених и прерађених) *Бисерје*. Прву оригиналну збирку песама намењену деци код Срба објавио је Јован Сундечић, 1856. године; била је то књига духовних и моралних песама за децу *Низ драгоценијег бисера*. Можда би, ипак, на сâм почетак *дечје књижевности* код Срба (и преводне и оригиналне) требало ставити великог Доситеја Обрадовића. Његове *Басне* (1788) су, могло би се тако рећи, мешавина преводног и оригиналног стваралаштва, а за књижевно дело намењено деци и младима узима се и први део Доситејеве аутобиографије, *Живота и прикљученија*, објављен још 1783. године.

У конституисању књижевности за децу код Срба као *аутономног књижевног жанра* велику улогу су одиграли књижевни листови и часописи за децу (*дечја периодика*). Они, иначе, имају традицију и у европској књижевности, па тако, рецимо, 1757. године, у Паризу, списатељица Жан-Мари Лепренс де Бомон – најпознатија по бајци *Лепотица и звер* – покреће и издаје *Дечји магазин*. А код нас је пионир у овој области био др Ђорђе Натошевић; он је, наиме, 1858. године, у Новом Саду, отпочео са издавањем *Школског листа*, који ће, са извесним прекидима, излазити (у више различитих градова) све до 1910. године. Далеко значајнија је, међутим, појава *Додатка к Школском листу*; из њега ће произићи *Пријатељ српске младежи*, који се сматра *првим српским књижевним листом* за

децу. Излазио је у Сомбору током 1866. и 1867. године, а уређивао га је Никола Вукићевић (уз подршку Ђорђа Натошевића). Један од многобројних сарадника овог гласила био је и Змај. Шездесетих и седамдесетих година појавиће се још неколико дечјих листова – *Дечји пријатељ*, *Радован* (први илустровани лист, чији је покретач био Стеван В. Поповић), *Голуб*. Централно књижевно гласило за децу тог времена почеће са излажењем 1880. године. Реч је о забавно-поучном часопису *Невен*, који ће покренути и уређивати све до краја живота (1904) омиљени (већ више пута помињани, а у уређивачком послу доста искусни) чика-Јова Змај. Он је највише бројева часописа испунио својим радовима (оригиналима и преводима), жанровски веома разноврсним; захваљујући грађи коју је Змај био припремио, *Невен* ће излазити још неколико година после уредникове смрти. Часопис је, ипак, имао и друге сараднике, међу којима је било и деце. То је, дакле, био почетак *дечје књижевности* са оним другим значењем – књижевности коју стварају сâма деца. На страницама *Невена* нашле су се и илустрације великог српског сликара Уроша Предића. У међувремену ће се у Србији појавити и већи број других листова и часописа за децу: *Српче*, *Ђаче*, *Млада Србадија*, *Књижица*, *Споменак*, *Ласта*, *Школица*, *Подмладак*...

Зашто попуњавамо анкету о библиотечком пословању, **Марина** **Митрић**

Народна библиотека Србије
marina.mitric@nb.rs

Сваке године на адресе школских библиотекара у Србији долази упитник са различитим подацима које треба доставити, а односе се практично на све сегменте пословања. Анкете шаљу надлежне матичне библиотеке, а школски библиотекари их у назначеном року узвраћају попуњене. Многи се библиотекари оправдано питају чему служи такво опсежно испитивање и зашто се ради сваке године. У овом ће тексту бити појашњени разлози за овакво анкетирање библиотека, која је сврха прикупљања података, зашто постоји обавеза попуњавања анкете и ко и на који начин те податке користи.

Прво треба нагласити да вођење библиотечке статистике није само обавеза сваке библиотеке. То је, истовремено, и наша потреба, доказ успешно реализованих задатака и циљева, показатељ нашег рада. Од добро вођене библиотечке статистике свака библиотека има и непосредну корист. Библиотечка статистика омогућава да се на основу прикупљених података прати, оцењује и планира рад библиотеке за одређени дужи или краћи период, да се сагледа стање и види шта треба мењати. Статистички подаци се могу користити и као аргументи у тражењу бољих услова, боље опреме, решавања текућих проблема библиотеке, али и као начин да се промовише сопствена струка, да се у уму оних који одлучују створи јасна слика о вредностима и значају библиотеке. Нама су многе услуге које библиотека нуди и послови које школски библиотекар обавља очигледни, много тога се подразумева, али колеге у школи о томе често немају никаквих сазнања, нити су упознати са сложеним пословима школског библиотекара. Презентирање статистичких показатеља о раду библиотеке значајно мења слику о томе шта библиотекар ради. Резултат је свеукупни бољи

имиц библиотеке и бољи услови рада, више цењен посао школског библиотекара, као и сам школски библиотекар.

На важност планирања рада школских библиотека, потребу статистичког испитивања у циљу вредновања свог рада и мерење учинка указују и IFLA/UNESCO Смернице за школске библиотеке [1].

У Србији постоји системски решено статистичко праћење рада библиотека свих типова. Зашто се то уопште ради?

Постоје институције чији је задатак да прикупљају податке о раду свих библиотека у Србији, да на основу тих података раде анализе стања, потреба и услова рада у библиотекама и да предлажу мере за унапређење рада библиотека. Предлози мера за побољшање рада библиотека увек су дати у два правца: упућени су ка оснивачу библиотеке, у овом случају школи, која има законску обавезу да обезбеди све услове за рад библиотеке (чл. 14 Закона о библиотечно-информационој делатности) и самим библиотекама/библиотекарима на које се мере односе.

Послове праћења стања у српским библиотекама и предлагање мера унапређења обављају матичне библиотеке, као поверене од стране Министарства културе. Матичне функције успостављене су ради трајног и системског рада на развоју и унапређењу делатности српских библиотека свих типова и имају своје утемељење у закону [2]. Систем је успостављен на територијалном принципу, а надлежност сваке матичне библиотеке законски је утврђена. Матичним функцијама обухваћени су сви типови библиотека: општинске народне библиотеке и њихови огранци, месне и друге јавне библиотеке, библиотеке општег типа у предузећима, школске, високошколске и универзитетске библиотеке, специјалне библиотеке и библиотеке научноистраживачких института и установа, као и информациони центри при другим установама, организацијама или удружењима.

Народна библиотека Србије носилац је изградње и центар библиотечно-информационог система у Републици. Она обавља матичне функције за све библиотеке у Републици, а матичне библиотеке носиоци су система у свом региону. Систем вршења матичних функција успостављен је на следећи начин[3]: Универзитетска библиотека “Светозар Марковић”, Библиотека Матице српске и НУБ “Иво Андрић” обављају матичне функције за универзитетске, високошколске и специјалне библиотеке у научноистраживачким установама на својој територији (централна Србија, Војводина, Косово и Метохија), а матичне народне библиотеке које се налазе у центрима округа носиоци су изградње за мрежу јавних, школских и свих осталих специјалних библиотека у свом округу (специјалне библиотеке у установама културе, државним органима, корпоративним организацијама-предузећима, разним удружењима и сл.).

Дакле, за школске библиотеке у основним и средњим школама надлежне су народне матичне библиотеке у центрима административних округа (нпр. Градска библиотека у Новом Саду за територију Јужно-бачког округа, Библиотека града Београда за територију града Београда, Народна библиотека “Стефан Првовенчани” у Краљеву за територију Рашког округа итд.).

База података Мрежа библиотека Србије (МБС)

Анкете о библиотечком пословању достављају се за базу података Мрежа библиотека Србије (МБС). База је намењена прикупљању, обради и статистичкој презентацији података о српским библиотекама. Програмски пакет МБС реализован је 1997. године у оквиру Програма за развој и аутоматизацију матичних библиотека Министарства културе

Републике Србије. Намењен је библиотекама које обављају матичне функције и задатак му је да омогући брже и ефикасније праћење стања и проучавање потреба и услова рада у библиотечко-информационој делатности. То је основ за предлагање мера унапређења и њихово спровођење.

Све матичне библиотеке имају формиране базе података са показатељима о раду библиотека у својој надлежности. Број записа о библиотекама у базама појединих матичних библиотека разликује се и зависи од величине територије на коју се надлежност односи. Креће се, на пример, од 22 библиотеке које податке достављају Народној библиотеци у Пироту до 458 библиотека у бази Библиотеке града Београда.

Од 1997. године подаци се континуирано прикупљају сваке године и трајно се чувају у свим матичним библиотекама. Пре реализације програмског пакета МБС, подаци су се прикупљали и анкете чувале у папирној форми.

Садашња пракса подразумева аутоматизоване послове прикупљања статистичких података и њиховог чувања у матичним библиотекама. Једном годишње матичне библиотеке штампају упитнике, типски осмишљене, из базе МБС и достављају на адресе свих библиотека у својој надлежности. Након што библиотеке пошаљу одговоре, подаци се уносе у базу МБС, потом експортују и збирно, за сваки округ, е-поштом достављају Народној библиотеци Србије. Специфична програмска верзија инсталирана у Народној библиотеци Србије омогућила је обједињавање података из свих матичних библиотека, за територију целе Републике. База Народне библиотеке Србије у овом тренутку обухвата податке за 2493 библиотеке различитих типова.

Подаци који се добијају као резултат аналитичке обраде могу да се користе за перманентно праћење стања у целој мрежи библиотека. База података МБС омогућава поређење резултата у оквиру истих типова библиотека, на одређеној територији или у целој мрежи библиотека у Србији, као и на територијалном принципу – упоређивањем података о различитим типовима библиотека на одабраној територији.

Аутори програмског пакета МБС су инжењери Душан Бубало и Љубиша Миљивојевић. Програм је реализован у сарадњи стручњака из Народне библиотеке Србије и Универзитетске библиотеке “Светозар Марковић”. Скуп података који се уноси у базу одабран је на основу вишегодишње праксе, као и међународних препорука за библиотечку статистику.

Постоје међународни стандарди за библиотечку статистику

Овде ћемо направити кратак осврт на историјат статистике у библиотекарству. Први пут је уведена у Италији 1863. године, затим у Енглеској, Немачкој и Француској. Од 1952. године почиње озбиљнији “статистички рад” на међународном нивоу, када UNESCO почиње да прикупља и објављује статистичке податке о библиотекама. До 1970. године било је отежано поредити податке о библиотекама у разним земљама, јер су на различите начине бележиле своје податке. Подаци о библиотекама у једној земљи или на међународном нивоу могу бити упоредиви само ако полазе од јединствене методологије. Тако се јавила потреба за јединственим стандардима за библиотечку статистику. Основни покретачи стандардизације библиотечке статистике на међународном нивоу су UNESCO и IFLA, касније и ISO. Као резултат заједничког рада ове три организације, још 1970. године донете су и усвојене Препоруке за међународну стандардизацију библиотечке статистике. Касније, током година, стандарди су само иновирани у складу са појавом и развојем нових технологија. Овде је довољно поменути важећи међународни стандард ISO 2789 Информације и документација

– међународна библиотечка статистика, који је код нас преведен и усвојен од стране Института за стандардизацију Србије 2008. године. Поменути стандард садржи смернице и општа упутства за вођење и представљање библиотечке статистике, као и дефиниције већине елемената од којих се састоји библиотечка делатност. Одредбе стандарда односе се и на електронске изворе и сервисе, а дефинише се и прибављање података који су потребни према међународном стандарду ISO 11620 Информације и документација – индикатори перформансе библиотека. Овај други стандард дефинише шта се све мери, који подаци се прикупљају и са којим циљем.

Проблеми у прикупљању података

Када је реч о школским библиотекама, до сада изражени проблеми у прикупљању података за базу МБС односили су се, углавном, на проблеме неуједначености вођења библиотечке статистике у појединим библиотекама, а самим тим и на немогућност попуњавања неког дела анкетног упитника релевантним подацима. Било је и случајева да анкета остане непопуњена уз образложење да за годину дана није било битнијих промена у раду библиотеке, баш као ни у проблемима са којима се суочава. Податак да се у некој библиотеци за неколико година ништа није изменило, значајан је показатељ правца деловања да би се дато стање побољшало. Некада се то односи на недостатке у стручном раду, али најчешће је проблем у неадекватним условима рада или недовољним ресурсима којима библиотека располаже. У том смислу податак је и да нема податка. Подаци који се прикупљају омогућавају да се сагледа комплетно пословање и да се извуку закључци о стању библиотека на ширем подручју и изван оквира микросредине у којој свака појединачна библиотека делује. Ако, на пример, нека библиотека није попунила податак о броју набављених књига више година узастопно, то је показатељ да школа не опредељује средства за набавку библиотечке грађе. Слично, ако је број књига у некој библиотеци исти у неколико узастопних анкета, анализом података и поређењем стања са важећим прописима, који утврђују потребан број књига према броју ученика школе, лако се може констатовати да библиотека има довољан број књига, али је фонд застарео јер се више година не обнавља. Са друге стране, ако није попуњен податак о броју коришћених књига, то не значи да ниједна књига из библиотеке није прочитана, већ да се не води статистика коришћења. Када се ови подаци упореде на нивоу округа, статистичких региона[4] или Републике, тек тада може да се сагледа право стање у једном ширем контексту и да се добију показатељи који могу послужити као аргументи веће тежине, него што би на то указивали појединачни проблеми сваке библиотеке.

Да ли се неко, уистину, бави сазнањима из анкете?

У мрежи библиотека Србије данас је око 2500 библиотека. Јединство система законски се обезбеђује кроз остваривање матичних функција. У новом Закону о библиотечно-информационој делатности[5], матичне функције ближе су дефинисане у члану 22. и утврђени су њихови облици: учешће у свеукупном развоју библиотечно-информационе делатности у Републици Србији, учешће у изградњи јединствене националне мреже библиотека, учешће у изградњи јединственог националног библиографско-информационог система, вођење регистра библиотека и других евалуационих евиденција, пружање стручне помоћи и инструкторски рад са запосленима у библиотекама, надзор над стручним радом библиотека, старање о сталном стручном усавршавању библиотечно-информационих стручњака, праћење стања и пручавање потреба и услова рада у библиотекама, предлагање

мера за унапређење рада и развој библиотека, учешће у изради предлога дугорочне стратегије развоја библиотека, краткорочних програма и пројеката.

Надлежне матичне библиотеке ове обавезе испуњавају континуираним праћењем стања у библиотекама, предлагањем мера за отклањање недостатака и дугогодишњем настојањем да се библиотечко-информациони систем у Србији развија и унапређује. Само у мрежи школских библиотека годишње се уради 5-10 анализа, стручна помоћ пружи се 600-700 пута, одржи се 10-20 семинара (укључујући и акредитоване у Заводу за унапређивање образовања и васпитања), организује се 2-5 саветовања.

У матичним службама/одељењима свих матичних библиотека у Србији укупно је запослено 51 библиотекара, од тога 39 у народним матичним библиотекама, које су непосредно надлежне за школске библиотеке. У практичном смислу, то значи да сва питања која се односе на стручни библиотечко-информациони рад, школски библиотекари могу да решавају уз помоћ колега које раде у матичним службама и у сваком тренутку имају на располагању стручну помоћ око 40 “матичара”. С обзиром на специфичан положај школских библиотека, које су део два система – образовно-васпитног и библиотечко-информационог, у њиховом раду примењују се две врсте прописа – прописи из области образовања и прописи из области библиотечке делатности. Они су међусобно комплементарни и представљају јединствени правни оквир за примену у раду школских библиотека[6]. Колеге у матичним службама народних библиотека у обавези су да познају и прате обе врсте прописа, и да у сваком тренутку школским библиотекарима пруже стручну помоћ у питањима која се у најширем смислу односе на рад школских библиотека. Годишње се обави 300-400 надзора над стручним радом школских библиотека, а приликом достављања записника о надзору (директору школе и школском библиотекару) правило је да се предлажу мере за отклањање недостатака и унапређење рада. Записник се увек ради на основу непосредног увида на дан надзора и на основу расположивих података у бази МБС за више година уназад. Најчешћи проблем са којим се школске библиотеке суочавају односи се на недовољан простор, неадекватну опрему, недовољно средстава за куповину нових књига и обнављање фонда, немогућност коришћења интернета у библиотеци, иако у школи та могућност постоји и сл.

На жалост, када је реч о школским библиотекама, матичне библиотеке у практичном смислу, имају само саветодавну улогу. Управа школе често не спроводи предложене мере за побољшање рада школске библиотеке или их не спроводи у потпуности, па се може рећи да у том смислу, у школским библиотекама постоји мањи степен обавезе према предложеним мерама, него што је то случај у другим библиотекама. Специфичан проблем школских библиотека је недовољно усклађен и координиран рад на релацији министарства надлежног за библиотеке и министарства надлежног за просвету.

Као неко ко скоро 10 година ради на одржавању базе МБС у Народној библиотеци Србије, могу да кажем, да је мој лични утисак, да би се проблеми лакше решавали када би надлежна тела у Министарству просвете и Министарству културе више сарађивала. Осим матичних библиотека, које се баве подацима из анкете израђујући различите студије и анализе, када је реч о анализи стања у школским библиотекама, до сада су податке из базе МБС, за 10 година, 2 пута тражили саветници за школске библиотеке у Министарству просвете (једном “сирове” податке и једном су тражене урађене анализе). Добра сарадња остварена је са Заводом за унапређивање образовања и васпитања приликом израде предлога стандарда за рад школских библиотека[7], када су коришћени подаци из достављених анкета.

Податке из анкете о библиотечком пословању користиће и Републички завод за статистику У јуну ове године, на основу одредби Закона о званичној статистици[8] и Програма и Плана статистичких истраживања Владе Републике Србије, Народна библиотека Србије и Републички завод за статистику потписали су Споразум о сарадњи у области статистичких истраживања о библиотечкој и издавачкој делатности и штампи у Републици Србији. То значи да ће прикупљање статистичких података о библиотекама у Републици Србији, које су до сада радили и Републички завод за статистику и Народна библиотека Србије, од ове године и надаље, радити Народна библиотека Србије за потребе обе установе. Она ће податке систематизовати и уступати Заводу, након што их прикупи од матичних библиотека, на исти начин, истом динамиком и на истим анкетним упитницима на којима су се и до сада прикупљали за потребе базе МБС. За све остале српске библиотеке то значи да ће убудуће, када попуне анкету о пословању и доставе надлежној матичној библиотеци, ти подаци бити прослеђени и Републичком заводу за статистику, који неће накнадно слати и свој посебан упитник. Суштина је да ће једном достављени подаци бити коришћени за потребе више установа које имају законску обавезу да их прикупљају и обрађују.

[1] “IFLA/UNESCO Смернице за школске библиотеке”, *Гласник Народне библиотеке Србије*, бр. 1 (2005): 387-417. или Народна библиотека Србије, http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282

[2] “Закон о библиотечко-информационој делатности”, *Службени гласник РС*, бр. 52 (2011).

[3] “Решење о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечкој делатности”, *Службени гласник РС*, бр. 46 (1994).

[4] “Уредба о номенклатури статистичких територијалних јединица”, *Службени гласник РС*, бр. 109 (2009) и бр. 46 (2010).

[5] “Закон о библиотечко-информационој делатности”, *Службени гласник РС*, бр. 52 (2011).

[6] Марина Митрић, “Преглед законских прописа који регулишу рад школских библиотека у Републици Србији”, Народна библиотека Србије, http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=2951

[7] “Предлог стандарда за рад школских библиотека”, Отворени кругови, <http://www.bgbytes.com/otvorenikrugovi/eSkolskiBibliotekari.html>

[8] “Закон о званичној статистици”, *Службени гласник РС*, бр. 104 (2009).

Библиотека и образовне технологије, Миле Пенков

ОШ „Десанка Максимовић“ Чокот, Ниш
penkowmile@gmail.com

- Рад је објављен у: Зборник радова научно-стручног симпозијума са међународним учешћем Технологија, информатика и образовање – за друштво учења и знања, ТИО 6, Чачак, 3-5. јуна 2011) UDK: 021.4:004.71.9 –

Школска библиотека представља интегрални део укупног васпитно-образовног амбијента савремене школе, у коме има значајну улогу подршке наставном процесу. У складу са Планом и програмом рада школе, и на основу сопственог Плана и програма рада библиотеке, у њој се обављају стручни библиотекарски послови, који обухватају библиотечко-информациону, васпитно-образовну и јавну и културну делатност; у њој се остварује стручна и креативна сарадња са наставницима свих предмета и одвија паралелни индивидуални и групни педагошки рад са ученицима. Међутим, са убрзаним развојем информационо-комуникационе, односно образовне технологије, долази и до промена парадигми школског библиотекарства, које се огледају у аутоматизацији библиотечног пословања, проширењу и продубљивању библиотечке грађе, али и другачијој организацији библиотеке и проширењу њених досадашњих функција.

Школска библиотека остварује своју традиционалну улогу прикупљања, селекције, синтезе и трансфера информација и знања, како из појединих наставних области тако и из сфере јавног и културног живота, у интересу њених корисника, ученика и наставника, као и стручних органа школе. Библиотечки фонд, који се углавном заснивао на књижној грађи, као и на сада већ технолошким застарелим аудио-визуелним материјалима (какви су дијафилмови, аудио и видео – касете, грамофонске плоче,

магнетофонске и филмске траке) све више се допуњава новом, електронском грађом, на компакт-дискovima и другим дигиталним носачима информација. Осим олакшања и убрзања рутинских свакодневних послова изнајмљивања и враћања библиотечке грађе, унапређене су библиотекарске активности планирања и професионалне кореспонденције, омогућен је приступ информацијама и грађи из удаљених извора, као и њихов трансфер корисницима. Побољшана техничка и хардверско – софтверска опремљеност школских библиотека утицала је и на обављање административних и техничких послова у самој библиотеци, везаних за припрему и израду евиденционих картона, библиотечких образаца

и формулара, статистичких извештаја, прегледа, спискова, графикана – чиме се ослободило више времена за стручни и креативни рад библиотекара.

Као и у укупном наставном процесу, примена модерне образовне технологије у библиотеци основне школе добија све већи значај и умногоме мења затечену парадигму традиционалног школског библиотекарства. У том смислу можемо се сложити са наводима Мирчете Даниловића да је „првостепена улога, функција и задатак образовне технологије да омогући ученицима лакше, брже, ефикасније и оптималније примање, обраду, трансформацију и инкорпорирање одговарајућих информација у лично искуство, знање, *mindver*, што све на крају доводи до промене понашања као крајњег циља процеса учења.“**[1]** Према томе, школска библиотека јесте један од школских простора у којима ће планска и програмирана примена образовне технологије „омогућити: отворени приступ информацијама, проналажење информација, мрежно повезивање, партнерство са експертима, виртуелне средине за учење, приступ разноврсним компјутерским сервисима (услугама), стварање информација, слање информација, излагање информација, чување информација, обраду информација и избор информација (база података)“.**[2]**

Већ данас се у многим школским библиотекама, захваљујући примени модерне образовне технологије, омогућава низ некада тешко замисливих активности:

- упознавање са актуелном издавачком продукцијом, праћење библиотекарских сајтова, електронских каталога издавачких кућа, и наручивање нових издања, лектирне, стручне и белетристичке литературе
- преузимање електронских издања уџбеника и монографских издања (са звуком, ликовним анимацијама, видео-клиповима) – за самостално, индивидуално читање, преслушавање и гледање
- прављење електронске базе података за све наставне предмете
- истраживачки рад ученика и наставника, уз брзо и лако обезбеђивање грађе (стручни радови, зборници са научних скупова, конгреса...)
- преузимање компјутерских забавних игрица за ученике, скенирање и штампање наставних и забавних садржаја
- електронска кореспонденција са управом школе и наставним особљем, васпитно-образовним институцијама и установама, удружењима, издавачким предузећима
- повезаност са ширим библиотечким окружењем и размена електронске грађе са библиотекама (Народна библиотека Србије, универзитетске библиотеке, градске библиотеке, школске библиотеке)
- повезаност са васпитно-образовним установама и министарствима културе и образовања, академским мрежама
- слободно и стручно-методолошки подржано коришћење Интернета од стране ученика и наставног особља (припрема за наставу, праћење штампе, забава)
- пружање могућности ученицима да у школској библиотеци непосредно и практично примене усвојено знање из предмета Техничко и информатичко образовање и предмета Информатика и рачунарство
- одвијање наставе у читаоници школске библиотеке као алтернативне учионице, уз коришћење рачунара, аудио-визуелних средстава, пројектора, великог монитора, видео-бима, тзв. паметних табли, звучника (презентација образовних емисија, документарних и играних филмова, телевизијских емисија, научно-популарних

репортажа, предавања, интернет-дискусија, директних преноса културних, забавних и спортских догађаја)

- електронска комуникација са ученицима и њиховим родитељима, слање информација о фонду и јавним и културним активностима школске библиотеке, трансфер електронских књига и пауер-поинт презентација
- лакши и ажурнији архивско-документациони рад

Школске библиотеке савременог доба морају да се мењају како би одговориле на све израженије и комплексније информационо-комуникационе и научно-истраживачке потребе својих корисника, и како би се прилагодиле се технолошким и едукативним захтевима наступајућег информационог друштва, које је истовремено и друштво учења и друштво знања. Те проширене функције библиотеке остварују се понајвише у оквиру библиотечно-информационе делатности, с обзиром на то да се овој додају и неки нови елементи, који се односе на инструктивни и методолошки рад са корисницима, како ученицима тако и наставницима.

Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу (УНЕСКО) и међународно удружење библиотека – ИФЛА донеле су 2000. године Манифест за школске библиотеке, документ у коме се говори о њиховој улози у подучавању и учењу намењеном свима. На основу овог манифеста донете су следеће, 2001. године, Смернице за школске библиотеке, у којима се прецизирају циљеви и задаци школских библиотека у оквиру васпитно-образовног, али и ширег, културолошког контекста. Између осталог, у Смерницама се говори о новој, електронској, рачунарској и аудио-визуелној опреми и начину њеног коришћења, о електронским изворима информација и знања који се преузимају са Интернета и са дигиталних носача, као и моделима програма за стицање вештина учења и информатичке писмености. Смернице за информатичку писменост из аспекта школског библиотекарства односе се на припрему и обучавање корисника, ученика и наставника да изграде значење на основу информација; да створе квалитетан производ; да уче самостално; да делотворно учествују у раду групе; да користе информације и информациону технологију одговорно и етично.[3]

Информатичка револуција је довела до промена парадигме у школском библиотекарству, Модерна школска библиотека се све више сагледава као мултимедијално средиште (центар) школе, које у себе укључује, поред стандардне књижне грађе, и медијатеку, а ова следеће сегменте: графотеку, фототеку, фолиотеку, видеотеку, филмотеку, цедетеку (софтотеку) и дијатеку.[4] Треба истаћи да су ранијих година поједине школске библиотеке имале и засебан део, медијатеку, као спремиште сада већ технолошки превазиђених дидактичких наставних средстава и техничке, аудио-визуелне опреме (а то су: дијапројектори, грамофони, магнетофони, касетофони и видео-рекордери). За послове медијатекара углавном су одређивани наставници техничког образовања и библиотекарско-информатичари, као стручна, и за овај сегмент библиотекарства компетентна лица. У међувремену, законским прописима је место медијатекара у школама укинута, па су се потоњи библиотекари (иначе учитељи и наставници српског језика у основној школи и наставници било ког стручног предмета у средњој школи) у већини случајева нашли у ситуацији да буду чувари затечене техничке опреме (евентуално и рачунарске), и ништа више од тога. Стога се све време постављало, а и данас се поставља питање о информатичко-техничкој и образовно-технолошкој припремљености наставника који обављају послове школског библиотекара, будући да они у свом школовању за поједине струке нису имали

прилике да стекну одговарајућа техничка и информатичка знања, неопходна за коришћење све напредније аудио-визуелне и информатичке опреме (дигитални фотоапарати и камере, графоскопи, тзв. паметне табле, разгласне станице и системи, рачунари, скенери, штампачи).

Постоје и мишљења да ће се у блиској будућности догодити трансформација школске библиотеке у школску инфотеку, те да ће главни производи школске библиотеке постати информација и специјална образовна услуга. Зоран Хамовић сматра да ће се она трансформисати у информациони центар школе, али и место за управљање информацијама и производњу знања, а да ће школски библиотекар постати креативни инфотекар. Према Хамовићу, “библиотечка услуга се више не заснива на издавању књига или других медија корисницима, већ на информацији коју библиотека према наруџбини корисника треба да истражи, обради и дистрибуира”.^[5] Дакле, савремена школска библиотека постаје креативни простор у коме се реализује производња нових и аутохтоних извора информација и знања, међу којима ће, поред традиционалних (паноа, ликовно-уметничких и техничких радова ученика) бити и они електронски (као што су наставни садржаји на дисковима, пауер-поинт презентације, школски лист у дигиталном облику, фотографисане или снимљене школске манифестације).

Притом, у будућности, школски библиотекар неће бити једино посредник у долажењу до извора знања, или техничко-информатички консултант, већ и стручни сарадник који подстиче, усмерава и едукује ученике и колеге наставнике. Школски библиотекар – медијатекар – инфотекар мора помоћи својим ученицима и колегама наставницима не само кроз лични истраживачко-стваралачки рад, већ и кроз указивање на то како самостално доћи до ваљаних и сврсисходних информација и извора знања, односно извршити добру селекцију грађе. Раније се то односило на књижну и аудио-визуелну, а сада и на нову, електронску – дигиталну грађу. Тиме би се спречило и лутање у мору информација на Интернету, чија хиперпродукција више одмаже него што помаже савременим трагаоцима за знањем, истраживачима свих нивоа. Ова нова услуга састоји се од давања конкретних информатичко-техничких и методолошких инструкција ученицима и наставницима, како би они сами били непосредно радно-истраживачки ангажовани, а не само пасивни корисници онога што им пронађе библиотекар. Библиотекар им помаже да усвоје вештину приступа информацијама, одређивања њиховог карактера, квалитета, ширине, практичне вредности, односно адекватности у односу на исказану потребу за њом. Притом, врло је битно да се, поред практичног методолошког усмеравања и асистенције, води рачуна о културолошком и васпитном аспекту и општим педагошким начелима, нарочито у основној школи (где се, на пример, много више пажње поклања развијању сазнајно-развојних, креативно-уметничких и етичких вредности, а нешто мање развијању научно-истраживачких потенцијала ученика).

Примена модерне образовне технологије из основа мења традиционалну улогу и задатке библиотеке основне школе, организацију њених активности, планирање и програмирање рада, методологију, њену кадровску структуру. Тиме се долази до унапређења стручних услуга, као и боље уклопљености библиотеке у целовити школски васпитно-образовни систем и глобалне библиотечке, информационе и комуникационе мреже. Поред опште педагошке и ускостручне предметне компетенције, школски библиотекар мора поседовати високу информациону и медијску културу и солидну информатичко-техничку поткованост, како би успешно реализовао своје информационо-комуникационе и друге библиотечке

активности. Као стручни сарадник у наставном образовном процесу новог доба – он је носилац универзалних, енциклопедијских знања, а уједно је и потпора нових идеја и стваралачких достигнућа ученика и наставника основне школе.

[1] Мирчета Даниловић, „Техника, образовна технологија и информатика у функцији повећања ефикасности образовног процеса и процеса учења“, Зборник радова научно-стручног скупа са међународним учешћем Техника и информатика у образовању – ТИО 2010, Технички факултет Чачак, 430 <http://www.tfc.kg.ac.rs/tio6> (преузето 10.5.2011).
2 Исто, 431.

3 IFLA/UNESCO Смернице за школске библиотеке, Гласник НБС, 1/2005, 412, http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282 (преузето 5.5.2011).

4 Бошко М. Влаховић, “Од библиотеке ка мултимедија центру школе”, Други семинар за школске библиотекаре, Школски библиотекари на почетку 21. века, Сремски Карловци, 16-17. новембар 2006. <http://skolskibibliotekari.wordpress.com/> (преузето 6.5.2011).

5 Зоран Хамовић, “Увођење у Интернет”, у Књига за медије – медији за књигу (Београд: Слио, 2008), 221.

ПРИКАЗИ

Како направити Русвај, Маријана Петровић

ОШ „Коста Ђукић“, Младеновац
carefulwiththataxee@gmail.com

Састојци:

40 истинитих догађаја

сабрана дела Бранка Стевановића

1 плава птица

1 полица разних аутобиографских и биографских списа

1 *Водич кроз Аустралију за ходочаснике*

линк за CITES

детаљан попис измишљених и стварних чудовишта писан руком

10-ак књига које су пале на под док смо тражили нешто друго

1 атлас (с пода или са полице – свеједно)

: Избор из краћих народних умотворина (пословице, брзалице, загонетке) за било који разред

1 Књига инвентара за музикалије

инвентар просечне дечје собе по последњем попису
200-300 ономатопеја
омиљена епизода Сунђер Боба
2-3 збирке мање познатих анегдота
претраживач по жељи
20 безимених стилских фигура
40 примерака јучерашњих дневних новина
остала штампана или на други начин умножена грађа
пројино брашно
1 мали крокодил
1 лама из Јокохаме (овим редом)
1 пар боксерских рукавица
16 насумичних карактерних црта
Слепо поверење

Коре:

За почетнике:

За *Русвај* је потребно 16 кора. Како је коре можда тешко направити, уместо њих се могу употребити портрети у уљу. Ако наиђете на портрет великог формата, треба увребати прилику кад бака-Арахна спава, позајмити маказе из њеног шнајдераја упркос римованим упозорењима, пажљиво испресавијати неприродно велику главу портрета и исећи по шавовима. Затим вратити маказе у кутију и прашину на кутију. Ако нема прашине – користити пројино брашно.

За мајсторе:

Изделити плех на пет делова, а онда слагати кору део по део. Рецимо, поделити га уздужно: лево ухо, лево око, нос, десно око, газа (ако портретишемо неког коме је десно ухо упаљено). Или попречно: брада, уста, нос, чело, небо (избегавати небо намењено холандским пејзажима, јер у том случају портрет не би успео). Поделу за леви и десни профил препуштамо машти куvara.

У првом делу неизоставно цитирати Бранка Стевановића или макар употребити реминисценцију (ако заборавимо куд смо денули књиге). Одмах затим уденути словенску антитезу, да критичари имају шта да препознају (мада ће и у супротном увек моћи да се поштапају фразом *један од најособенијих савремених српских писаца за децу*, срећно нађеном у непотписаној белешци о писцу с краја књиге). Ово посолити зрнцетом ситно ренданог Атласа (Берлин или Павиљони – како испадне) и обавезном ономатопејом (не понављати ономатопеју мање од девет пута). (Пример: Шта бисмо рекли о Хорорбиби? Неко би за Хорорбибу можда рекао да је свесно запостављала прекор мајке свих оних 12 дугих година током којих је, из дана у дан, тачно у 12 и 15 стављала, пет дана у недељи, по јари и киши, једну сарму (или друго, за то згодно, национално јело) у леви, а другу у десни образ и закључавала врата за собом. Али огрешиће се сви који тако скачу ка закључку, како би рекао преводилац у потрази за бољим речником. Ко нема дара за музику, нека напусти паркић у 23. блоку, где наша прича почиње овако: тру-тру-тру-тру-тру-тру-тру-тру-тру. Наравно, тек пошто Хорорбиба изађе из лифта, са већ смазаном четвртином дневне порције сарме.)

У други део треба сместити дневну рутину портретисаног, у презенту, само да би се видело да се она не разликује од дневне рутине никад портретисаних јунака, а онда, контрастом,

треба истаћи главни елемент портрета (у нашем примеру: печурку аутобуске станице под којом Хорорбиба завршава свој ручкак, напумпава испражњене образе и из ранца вади, најпре измишљену, а касније стварну трубу).

У трећем делу, који почиње пејствованом ономатопејом, треба проширити контраст и хиперболисати га до универзалног значења (Кад Хорорбиба затруби, на броду Летећег Холанђанина звони за узбуну. Небеска тела извире из сенке и шокирају научну јавност.)

Онда то све треба разрешити у реализованој хиперболи (набрајање екстремних али обичних последица). (Кад Хорорбиба свира, биљке мењају режим исхране, једу чај и смог, а пљуцкају, као ситну рибуљу кост, чист кисеоник у молекулима. Полицајци лежу на улице у близини школа и тако успоравају саобраћај.) А онда опет хиперболисати. (Цинови пљуште кад она свира јер се сви чаробни пасуљи икад бачени попну под облаке.) Ономатопеја на крају је краћа. Кулминација је прошла и сад улазимо у акустички фејдаут.

У четвртном делу хипербола уступа место иронији и апсурду. (Док тако свира, Хорорбиба улази у аутобус. Њена музика радује сва жива бића: контролори је легитимишу, возач псује, гуме пуцају, путници јој ослободе сва места и на првој станици уграбе могућност председања у циљу насељавања било ледених било врелих пустиња.) У последњем делу се све стилске фигуре поново реализују и видимо реалистичну слику, тривијално стварну: оно што се заиста и дешава у животу портретисаног: родитељи негодују, деца ужинају, и брбљивци спавају... (Хорорбибу избаце са часа и тако јој обезбеде довољно времена да гради соло каријеру.)

Као што се види, коре није тешко умесити, па ни испећи, али и већ готови портрети могу да послуже. Живимо у епохи цикличног и бескрајног цитирања: тешко да постоји непце које би препознало разлику. Не заборавити ономатопеју у траговима на самом рубу Недођије.

(Само да се зна: Игор Коларов нема ништа са Хорорбибом! Њу сам ја измислила, по узору на његове јунаке. Неповерљиви читалац може да их упореди или да створи сопственог јунака по упутству.)

Фил:

Фил за збирку прича се, то знамо, разликује од осталих кулинарских достигнућа, по томе што се код прича више од свега и на сваком плану цени новина. На пример, могли бисмо да кажемо да Игор Коларов филује живописне и разнородне портрете причама у којима доминира апсурд, али тако бисмо кудили домишљатост писца којег намеравамо да хвалимо. Кад хвалимо, изгледа, морамо натенане.

Најједноставније је поћи од прикривених детективских проседеа. Још од Едгара Поа нема бољег начина да се пажња читалаца закује за *Русвај*. Изоставите главни сегмент радње (у оној соби секу лук, баште господина Моца нема на мапи закопаног блага), а онда причу логично и вешто водите хронолошким редом (деца истрчавају из собе плачући, јунаков пас прекопава комшијску башту) и тек на крају саопштите изостављену чињеницу. У неком случају, какав је други наведени, овај је поступак лако иронијски изокренути.

Други непревазиђени поступак којим се држи пажња читалаца потиче из шаљивих народних прича о надлагивању. Кад се једна фабула приведе крају, на њу се надовеже друга по неком принципу (аналогичја, контраст, понављања, метонимијски или метафорички низови). Њега срећемо у причама попут «Сасвим обичног уторка», где дечак у доколици суботњег јутра машта о занимљивим и славним начинима за избегавање обавеза које га

чекају у уторак или «Ирене Лимун», где приповедач (можда мачак) ниже све хиперболисане опасности које прете спавачу кад га угледа дружељубива беба.

Ни афоризме, досетке, анегдоте не треба заборавити («Четири цигле», «Шетња до реке», «Чим завежем пертле», «Два писма», «Како сам доказао једној кремпити...»...). Само, приповедач од заната добро зна да класичне обрте и поступке треба онеобичити макар обликом: сценарио, дијалог, наслов у који стане цела фабула. Приповедати значи мислити вазда о новом, јер читаочева пажња је тиранин без стварног ривала.

Каталози нових речи («Ако вас баш занима») обезбеђују предах кроз неодгонетнуте питалице и загонетке.

Најзад, ту су и приче-критике, попут оне о Ани, која је можда ауторова вршњакиња и која у разним тренуцима нуди различите исказе о истој књизи. Како Ана одраста, уопште није извесно чак ни да ли је све време реч о једној те истој Ани.

Сталне промене тачке гледишта, приповедање из перспективе бебе или животиње, неочекиване мотивације, непотребни и потребни курзиви, садржаји усред приче, приписивање фабуле дводимензионалним тетоважама, и поигравање хоризонтом очекивања који нуде савремене технологије.

Фил за *Русвај* треба мутити опрезно. Ако смо показали да коре уме да умеси и пацер попут мене, под условом да пред собом има рецепт, за фил се тако нешто не би могло ни замислити. Фил тражи мајстора који познаје све набројане и (нарочито) изостављене састојке и све њихове комбинације. Приповедање је озбиљан посао, али да се научити. Приповедач, међутим, не може бити било ко. Најбољи приповедач је, по свему судећи, највреднији читалац. То доказује и (непотпун, наравно) списак састојака које је један сладокусац препознао у русвају туђе кухиње.

Ипак, једна ствар остаје нејасна: -93. Како, на основу чега, из којих елемената, побогу, следи да је ово књига за децу?

Штавише, ово Буклендово издање је, по мишљењу жирија, најбоља дечја књига Сајма књига у Београду.

Подела књига према имплицитном читаоцу ми никад није била најјаснија. Ипак, добро ћу размислити пре него што свом детету прочитам бајку о говеђој шареној чорби. Можда тамо једном, између Бокача и Деликатесне радње. Свакако после детињства. А овамо се баш на њу угледам кад треба рећи своје о приповедању.

Облици несмотрености, Славица Јурић

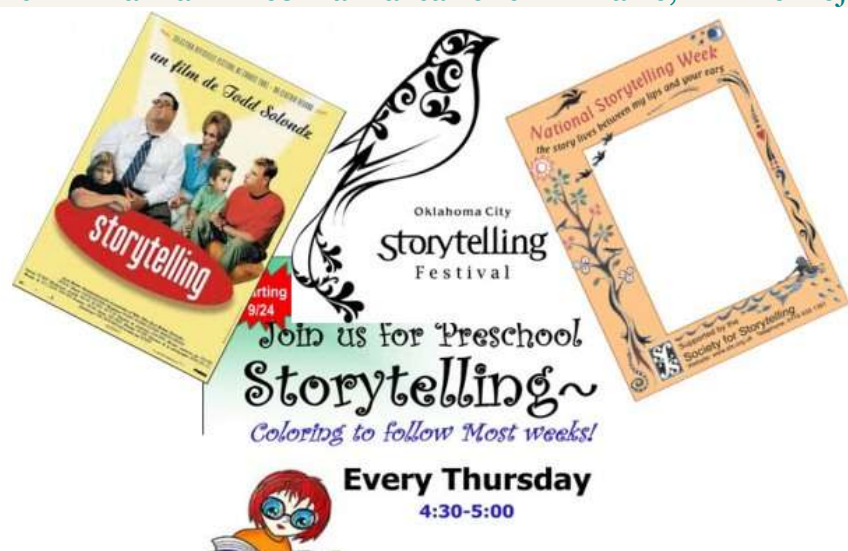
ОШ „Свети Сава“ Бачка Паланка
slavicajuric@live.com

Свако читање је путовање. На то путовање носимо сва своја претходна читалачка искуства као оруђа за разумевање и навигацију кроз текст. Понекад се с пута вратимо носећи пун кофер блага које смо на путу на поклон добили. Некад се, опет, вратимо уморни и празни, уверени да би било боље да нисмо на њега ни кренули и да смо залуд трошили време на општим местима. Понекад, пак, с пута се вратимо излуђени, одушевљени или преплашени, погубљеног алата, без одговора и без сувенира, и само знамо да путовање морамо наставити у истом смеру и сва она непозната места поново истражити.

Ево књиге која на ново путовање позива, књиге која је истраживачка у пуном значењу те речи: истовремено је и резултат истраживања и позив на истраживање; књиге која је испитивачка и позива на самоиспитивање; књиге која актуелна и модерна, а која опет

долази на концу – стрела је давно одапета и већ је погодила стратешке циљеве: економију, политику, образовање, менаџмент. Порекло или почетна тачка тог одапињања је, где друго, него у САД. И порекло речи из наслова књиге са истог је изворишта. Док у Европи на свим озбиљним универзитетима као предуслов за писање и приповедање чувени професори још увек помињу клицу

генијалности или бар мрву талента, па и искру божанског, дотле се у Америци још од 60-их година прошлог века, од основних школа до универзитета, уводе радионице креативног писања. Свако може да пише, и то креативно! Насупрот европском наслеђу романтизма и култу инспирације, Америка је демистификовала чин писања и одузела му божанску природу, служећи се при томе баш европским мислиоцима. У последње две деценије

вештина причања у Америци доживљава експанзију толику да постоји права поплава фестивала сторителинга за све узрасте и за све профиле.

Ова масовност фестивала сторителинга још је један од разлога да ову земљу схватимо као производ или машинерију производње свега и свачега, а не као живе људе са својим аутентичним судбинама, државотворном историјом, актуелном политиком... У њој се производи свашта: од кока-коле, преко филмова и сторителинга, до ратова. То је Америка за остали део света. Податак довољно речит и за сторителинг: мејд ин Америка. У свакој другој ситуацији рекли бисмо – њихова ствар, али искуство новије историје много пута потврдило је да је њихова ствар увек и глобална ствар, и да се мустра оданде брзо шири по целом свету, милом или силом. Проблем је на првом нивоу математичке природе: глобална експанзија кул-америчког, мање или више закулисана, по размерама ширења је империјалистичка. На другом нивоу, кад превазиђемо математику и питања размера, срећемо ново лице империјализма, које више није претеће и насилно. У новом империјализму ради се о добровољности и пристајању уз претходну обраду свести и форматирање ума. Не носи ни ова књига случајно поднаслов – **машина за производњу прича и форматирање ума.**

Књига је, како нам наговештава њен француски аутор Кристијан Салмон, који је био гост у Београду поводом публиковања српског издања књиге, настала као резултат веб-истраживања. Средство за рад је био веб-претраживач. Отуда све у њој, осим доброг предговора и још бољег поговора, изгледа као да ју је писао неки од америчких аутора: методологија слаба, готово да не постоји, фрагментарно набацани низови студија случаја, који су анализирани без плана. Ипак, док читате књигу не можете да не признате да је у питању откривање истине која се десила недавно и да не препознајете да се исто у некој мери дешава и даље, ту поред вас. Кад склопите, пак, њене странице, истраживање се наставља. Ако сте у свом животу прочитали бар хиљаду страница каквог штива, осетићете се позванима да и сами у истраживању учествујете, па и више од тога – да браните достојанство наратива, и да му одолите, истовремено. Као позив на ново истраживање схватио је књигу и аутор поговора српског издања Станко Церовић. На првом кораку свог путовања Церовић у купе прве класе уводи најцењенијег путника српске књижевности у тренутку кад је примао Нобелову награду и изговарао чувену апотеозу причи и причању. Церовић том путнику с горчином обзнањује да се десио заокрет у човечанству, и да прича и причање више немају своју племениту улогу повезујуће нити човечанства, чије ткање од људских сања служи људима. Задржавајући могућност да је Салмонову књигу схватио трагичније него што она заиста јесте, Церовић се на свом путовању у књигу и са књигом ограђује формулом „Ако сам добро схватио“ пре него што изнесе свој путописни закључак.

Наставком Салмоновог истраживања судбине приче и причања у наше време, и поново предузетог путовања сличног Церовићевом, требало би схватити и овај приказ. И сама задржавајући могућност да нешто нисам најбоље схватила, читалачку дистанцу нећу подвлачити Церовићевом него новом условношћу – **Ако није несмотрено.** Несмотреност је, на изврстан начин, главна тема књиге. Несмотреним се дуго сматрало јавно изношење претерано субјективног утиска, чак и избора, селективног опажања и бележења, појединачног мишљења која не претендују на научну истину. У свакодневном животу несмотреним се сматрало свако стварање, преношење и ширење гласина, непроверених прича, оговарања, фаме, лажи и полуистина. Неки од облика несмотрености готово је немогуће заобићи у приказу књиге. Ако га и лишим легитимног импресионистичког наслеђа при изношењу утиска или приказа њених појединих делова, остају они други

облици несмотрености свакодневнице. Њих је немогуће избећи јер представљају сам садржај књиге и савременог живота. Сви ти облици несмотрености добили су пуну афирмацију и постали квалитет новог доба.

Кренимо на путовање и прву постају, ако није несмотрено.

Чича-мича, готова је прича

Storytelling није ништа друго до вештина причања или приповедања. У доброј старој европској пракси, од Барта, преко Бала, до Фукоа, у оптицају је академски термин *наратологија* за вештину, а за резултат те вештине – *наратив*. Уместо сторителера имамо наратолога или приповедача. У сторителингу, наратологе су заменили спин-мајстори које можемо препознати и под именима пи-ар или консултант. Ма колико се европски мислиоци трудили да продру у структуру прича човечанства и начине њиховог функционисања, једно се увек знало: прича је фикција. Она је фикција и онда кад је на велика врата у њу уведен читалац. Постмодерни читалац добио је могућност да причу довршава или мења, бива уведен у њу, али, уколико је здраворазумски створ, није му се дешавало да из ње не изађе. Своју нову улогу схватио је и читалац као постмодерну игру, и даље поштујући и препознајући границу између фикције и стварности. Моћ разазнавања те границе спада у основна и универзална људска обележја. Верујем да свака култура има формуле које се изговарају на крају приче и које служе повратку у стварност. Присећам се једне наше формуле, намењене најмлађима, јер је њима успостављање границе између фикције и стварности и најпотребније, као вид менталне хигијене: Чича-мича, готова је прича!

Кажем да се подразумева да је читалац или слушалац здраворазумски створ, али ту убрајам и оне страствене читаоце, који својом пасијом према читању продиру у саму стварност, не одлепљују се од ње. С дуге стране, планета је препуна читалаца једне књиге, потпуно или у извесној мери одвојених од стварности, почев од неуравнотежених адолосценткиња задојених великим љубавним причама, до оних из црних хроника - атентатора и масовних убица. Црне хронике указују да је мера одвојености од стварности реципрочна нељудскости тих читалаца једне књиге. Атентатор Џона Ленона као и неуспели атентатор на Роналда Регана носили су *Ловца у житу* као молитвеник. Од Селинџера далеко је популарнија Библија – непрегледна је колона страствених патолошких читалаца који су своја недела потписивали јеванђељским или старозаветним цитатима. Само код Тарантина могуће је да се старозаветни осветник преобрази у јеванђељски лик који мирно седи у свом ресторану брзе хране, брсти своју порцију и љубављу грли цео свет. Живот је нешто сасвим друго, и само је ствар приступа да ли ће због неречене речи савест пржити више него због учињеног дела.

Све у свему, када би из обавезне школске лектире искључили оне класике (ма шта под тим подразумевали) у име којих је неко сишао с ума или починио сумасишавше дело, од лектире не би било ништа. Или – остала би само Лагуна-издања, довољно шупља и стога безбедна, на општу радост најмлађих читалаца. Да ли би, у том случају, најмлађи били превентивно поштеђени од тамних понора и многих слојева класичних дела, те им се не би ни могла десити умереност? Сумњам у овакву превентиву, тим пре што се и креатори модерних прича поштапају тоном литије (I believe in), именују своје јунаке по античким, и ма како нам цинично изгледало, њихове војне операције могу бити заоденуте и причом и именом *милосрдног анђела*. Увек има оних који ће да се закуну: I believe in that. Стављање

руке на место где је некада била душа, као спољне манифестације заклетве, ником више није ником потребна. Формат нове вере видан је и провидан, велике гесте и велике речи су сувишне.

Ако није несмотрено, идемо на студије случаја.

Три кул(тна) примера

Не бисте веровали шта сторителинг може да уради, ако се пажљиво прати понашање појединца и утврди узрок. Један од најдрастичнијих примера из књиге представља случај индијских позивних центара у којима велике компаније, ради уштеде новца, запошљавају младе Индусе да се у име америчких корпорација, тобоже из Америке, јављају на телефонске позиве потрошача и клијената. Узгред, постоји ли сумња у то да се и услуге, а не само производне хале, измештају у подручја јефтине радне снаге!? Та варка позивног центра за америчке клијенте усред Индије захтевала је припреме у виду отклањања локалног акцента у енглеским језиком запослених. Да подсетим, то је онај енглески који у директном обраћању говорника из земаља трећег света увек садржи неодољиву колонијалну сервилност сажету у једној јединој конструкцији обраћања - „*my friend*“ којом завршавају или почињу своје комуникацијске фразе. Одувек ми је то њихово *my friend* било и дирљиво и цинично: каква снага или каква слабост, каква је величина или каква је безличност потребна да би се на језику завојевача дојучерашњи роб обратио потенцијалном новом завојевачу, као свом пријатељу?! У том *my friend*-миљеу замислите једну младу Индускињу која је већ прошла сва подешавања тзв. транскултуралне свести путем лингвистичких вежби за нестајање локалног акцента у свом глобалном енглеском и звучи већ прилично кул. Њена мајка има знак на челу, а она је тај знак померила на доле и удесно, па се налази тачно на месту где је Мерилин Монро имала младеж. Она је, наравно, и плава као Мерилин, а кад довољно уштеди, избелиће и тен. То је сва њена амбиција и сан. Замислите стање ума ове младе жене кад се ујутру, након ноћне смене (неподудараче временских зона), враћа кући која није ни налик кућама холивудских дива. У некој документарно-филмској или било којој другој причи, рађеној по принципима класичног наратива, тај јутарњи повратак кући био би параболна слика изгубљеног младог човека без идентитета, те даљи наставак приче не би ни био потребан. Још нешто мало музике, шпица и рез. Али, по принципима сторителинга ту никако није крај, а крај, ако и постоји, никада нема семантичких двојби и вишезначности. У сторителингу као евентуалном сценарију овог случаја нема пада, нема страха, нема безнадежности, нема повратка у стварност ћумеза из предграђа. По сценарију сторителинга, млада жена би хитала кући где даље цео дан гледа серије и тако вежба свој енглески; гледа вести и памти небитне детаље, рецимо резултате неке утакмице, да би могла опуштено да ћаска са својим клијентима и своју каријеру води у узлазној линији. Ускоро ће фирма у којој ради редефинисати своје циљеве у складу са сталним променама у свету, те ће променити и захтеве и очекивања спрам својих запослених, и млада жена ће се убацити у ватру преквалификације својих вештина. Непрестана промена чини да је она у вечитом стању опијености и непомућене наде у бољи живот. Завршна слика по сценарију сторителинга, била би каква рекламна монтажа у којој у делићу секунде њен тамни тен постаје бео. Али, ни ту није крај, и у неком новом сторителингу, млада жена ће изненада приметити да се беле лепотице кварцају, па ће и сама овим путем вратити свој стари тен. Тако лепа, млада и успешна упознаће све оне заносне клијенте чије је гласове на почетку каријере слушала. У међувремену ће младост проћи – какав неприродан и непожељан процес - па ће схватити да

су јој груди опуштене и скупљаће новац за нови захват – потпуно природна ствар. Трансформације у недоглед, нема краја, нема пораза, нема губитка, нема буђења. Сторителинг-јунаци никад се не враћају у стварност, *my friend*.

Зато, пре него што пожелите да будете кул, окретањем качкета наопако, сетите се младе Индускиње и тренутка у којем задатак и препрека до остварења сна није само локални акценат у глобалном енглеском, него је и у младежу на погрешном месту, па у тени, па у пролазности младости... Ко зна докле то све води. Свашта од мене! Не морате по пример да идете у далеки, анонимни кол-центар у Индији, има и фришких слика које су месецима обилазиле свет. Сетите се либијске омладине која је одбацила услове следеће животне статистике: проценат незапослености нула; образовање потпуно бесплатно; најтеже или најпрљавије послове раде стручни бели људи из земаља у транзицији; од почетне плате свако може да плаћа режије, храни се, вози ауто и пуни га горивом по цени пакетића орбит-жвака... Те дембелијске услове одбацили су као ропство и диктатуру, смело узели оружје да се изборе за то да могу да пију кока-колу и сурфују интернетом као сав нормалан свет. А деду су дотукли као псето, ионако је био стар и неугледан. Живела младост!

Ако није одвећ несмотрено...

Каква је разлика између војних интервенција у Куби, Вијетнаму, Панами, Ирану, Ираку, Судану и оних у последњој деценији – у Авганистану и Либији? За Вијетнам и страдални земљопис после њега, за који не бисмо ни чули баш као ни други за нас да нема Косова, амерички маринци обучавани су у реалним условима који симулирају могуће ситуације. Посттрауматске синдроме рата лечили су методама психолошких радионица и групних терапија. О домороцима се размишљало колико и о оним архидомороцима – муњевитим акцијама сатеривани су у неке врсте модерних резервата, које данас, не знам зашто, зову тржним центрима. У Авганистану и Либији ствар се битно променила. Прво су домороци форматирани путем сторителинга – да сами пожелеле промене и смело устану у борбу за нове кока-кола идеале. Војници родољуби припремани су путем дигиталног сторителинга – видео-игрица. А кад се све оконча, посттрауматски синдром лечен им је новим видео-игрицама које су, као и оне прве иницијалне, режирани тимови на челу са холивудским мајсторима опсене. Домаћој јавности као и светској, сервиран је сторителинг о избавитељима, борцима за демократију и срећу посебним жанром сторителинга, чија је основна карактеристика емотивност. Буш грли авганистанску девојчицу, чији су родитељи пострадали, и искрено саучествује у њеном болу: *Знам како се осећаш*. Форматирани део америчке јавности плаче. Кома ова потресна слика није довољно убедљива, него хоће разумније аргументе, ево нешто и за њих. На званичном веб-сајту Беле куће освануле су две нове странице: фото-галерија џамија у САД, и кратка историја (а каква би другачија и могла бити у Америци) муслимана у САД. И све то после терористичког напада на близнакиње! Не само да је транспарентно и демократски, него је и милосрдно! Па ко после тога да не каже: *I believe in...* Но, свуда неверних Тома има. Салмон нам наводи пример „неверујућег“ новинара Рона Саскајнда (Ron Suskind), типичног представника истраживачког новинарства у нестајању, који је писао и о Белој кући. Након једног од чланака срео се са саветником Џорџа Буша. Саветник је био изузетно незадовољан чланком, а своје незадовољство објаснио је уљудним речима које представљају **кредо новог поретка базираног на формирању ума сторителингом**:

„Људи као ви припадају ономе што ми зовемо заједница заснована на стварности (the reality based community). Ви верујете да решења произилазе из ваше проницљиве анализе стварности која се може посматрати. Свет више не функционише баш тако.

Ми смо сада империја и када делујемо, ми креирамо сопствену стварност. И док ви проучавате ту стварност, проницљиво као што то радите, ми поново делујемо и стварамо друге стварности, које такође можете да проучавате, и тако то функционише. Ми смо протагонисти историје. А вама, свима вама, преостаје само да проучавате оно што ми радимо.“^[1]

Овај цитат ускоро је одјекнуо веб-космосом, постао тема многих блогова, он-лајн часописа, а израз „заједница заснована на стварности“ добила је и одредницу у [Википедији](#).

У неким прошлим временима, новинар попут Саскајнда био би изложен различитим видовима прикривене одмазде или прогона. После ове буре, Саскајнд није постао омиљени новинар Бушове администрације, али није ни изложен никаквим видовима присиле. Она друга заједница, која је, по аналогији, заснована на фикцији и ирационалном, зна да су границе прихватљивог мишљења померене, да је јавна расправа већ базирана на тврдњама, а не на истини, и да ће спин-магови очас посла креирати и сервирати другачију стварност. Реализам који почива на интелектуално ексклузивној информацији при чему смо способни да идентификујемо све елементе неке ситуације и да их повежемо на смислен и убедљив начин, постао је дисидентска филозофија. Зато Саскајнда нико није дирао. Једноставно, две заједнице функционишу паралелно, не ометајући једна другу, при чему се друга, заснована на ирационалном, шири и повећава – такав је биланс у америчкој јавности. Но, сторителинг Салмон карактерише као вирусу која се шири брже од колере, или птичјег грипа. Врло брзо, Салмон моделе Бушове политичке кампање, коју је проучавао, препознаје у кампањи Саркозија, према којој је као гласач морао да се одреди у својој земљи. Ако хоћете да препознате моделе политичког сторителинга у својој околини, не морате као Салмон знати поименице консултанте и креаторе кампања које европски политичари довлаче из Америке. Довољно је да се сетите ко је први у нашој малој кући на ватрометини Балкана почео да се у сваком обраћању поштапа речју „прича“, покој му души.

Уколико вас политика не занима, пређимо на потрошача и запосленог човека. Делује као ишчашена Монти-пајтоновска креација, али је стварна и временски блиска. Реч је о фирми *Енрон* (Enron) која је пред сам банкрот 2001. године била проглашена за једну од најиновантнијих компанија; чије су акције пред сам крах са почетних 10 милиона скочиле на 65 милијарди долара. О чему се, заправо, радило? Своју пословну политику *Енрон* је градио на замазивању очију, производњи илузија о успешности, не само за запослене, него и за банке, аналитичаре, акционаре и рачуноводствене стручњаке. У тој производњи илузија, занимљиво је, све се чешће дешавало да због иновација и промена које је ова фирма непрестано уводила, све се више деле откази, али нико није посумњао да је реч о илузији успеха, сви су веровали да је фирма успешна. У фирми *Енрон* сторителинг је прво имао функцију реторског оправдања рискантних потеза, а потом и мађионичарску функцију претварања неуспеха у успех.

Емотивни инжињеринг

Дакако, постоје и другачији пословни биланси водећих светских компанија, међу којима Салмон помиње Најк, Мајкрософт, Епл, Нокију, Леви Штраус, Кока-колу, Моторолу, Гугл, Рено. Све њих повезује иста пословна политика или заокрет према њој коју заједничким именом Солмон и други теоретичари сторителинга зову *приповедајуће организације*. Стратегија ових компанија заснива се на преласку са препознатљивог логоа и бренда на пријемчив сторителинг. Оне свој маркетинг заснивају на причама, интерним – за запослене, и екстерним – за остале. Као типичан пример наводи се прича коју зна цео свет, али која би се тешко могла разврстати у неку категорију наратива. Да ли је то поздравни говор, рекламна пропаганда, лична исповест, савремени бизнис-мит, јеванђељско чудо или нешто сасвим друго? У свом првом наративном току има бајколики модел приче о сиромашном дечаку који је у својој гаражи започео први персонални рачунар са различитим фонтовима, што је резултат калиграфског курса који је похађао. У ту причу се уплиће следећи наративно-сентименталистички и романтични наративни ток о љубави, женидби и успеху. Потом следи и трећи наративни ток о смрти и васкрсењу, позајмљен из сасвим другачијег дискурса: искушење у виду опаке болести, коју Стив Џобс (о њему и његовој тропрстенастој причи изговореној на додели диплома Стенфорд универзитета у јуну 2005. године је реч) чудом преживљава и даље води компанију у нове победе.

<http://www.youtube.com/watch?feature>

Шта вам значи ова прича, односно три приче, три наративна тока, и хоћете ли због ње прећи на Епл и Мекинтош-рачунаре? Она није уследила на почетку оснивања компаније, да бисмо је лако прозвали обичном пропагандом производа путем личне исповести. Пре бисмо рекли да ова прича компанији обезбеђује трајност у немилим условима гладијаторске борбе на тржишту ИКТ. Потпуно супротно правом стању ствари гладијаторских услова беспштедног тржишта, који су и евентуална побуда за настанак приче, према слушаоцима сторителинга уперене су емотивни и емоцијама разумљиви изливи тобожње искрености. Због те манипулације емоцијама конзументата сторителинга неки аутори нову фазу капитализма зову „капитализмом страсти“. У ту „страственост“ сам се и уверила баш поводом Епла. Непосредно након читања књиге, сасвим случајно испричах тумачење ових трију прича једном домаћем поклоннику ИКТ, који је запослен у једној нашој фирми која има европску будућност. Тешко је описати са каквом је страшћу бранио истинитост животних околности Стива Џобса и шминкерску беспрекорност Епл-производа, од којих је неке и сам добио од својих пословних партнера – није заборавио то да истакне. Нисам се могла отети утиску да пола од тог одушевљења директно извире из оног „гаражног“ наративног тока, која конзументима недвосмислено поручује једноставну животну филозофију: могуће је постићи успех светских размера и из очеве гараже – свака гаража може постати извориште генијалних идеја. И – опет смо пред случајем младе Индускиње из кол-центра. Али, ја нисам доводила у питање истинитост постојања те гараже, ни његове болести, као ни жене која га воли. Само сам испитивала ефекте те приче. Чему уопште служи та прича, шта јој је циљ, а мора да има циљ – обишла је свет, а снимак овог говора стоји на почасном месту Стенфорд универзитета, иако, лепо је признао говорник, сам никад није имао никакву диплому?

Ако није несмотрено...

Салмон и теоретичари сторителинга кажу отприлике ово: успешним фирмама данашњице није циљ само обична производња и продаја производа, како је то било у *фордовском капитализму*, него расподела знања и управљање емоцијама. Пословно поверење више није у моди, него потпуна вера и безусловна предаја маговима успеха. Отуда имате утисак да те фирме од својих запослених не траже само време, знање и лојалност, него и душу. Отуда срећете купце и потрошаче који аргументују избор неког производа страствено као да им живот од тога зависи. Главни задатак стручњака нових успешних фирми, који оне ни не крију, јесте модус оперенди или испитивање навика потрошача. Да би знали чиме да их емотивно купе, морају знати које навике ови имају. Пошто то сазнају, започиње обрада сторителингом која резултира емотивним везивањем за производ.

Звучи заиста шашаво, али се присећам да ми последњих година Божић честитају разноврне фирме више него пријатељи и рођаци. Додуше, погрешан датум, нису ми ушли у траг. У том сам препознала и разлог зашто никада нисам успела да остварим своју намеру да са профитерских Мајкрософтових софтвера пређем на апсолутно слободне и апсолутно бесплатне опен-соурс системе. И таман кад се утешим чињеницом да се још увек нисам емотивно везала за одређени прахак за веш, нити иједну врсту пива, па ни банку, присетих се неке рекламе са Јездом. Насмејала ми је, разгалила срце, запленила пажњу и, да бирократија није онако компликована, можда бих и прешла у Агробанку, подлежући магији рекламне поруке. Порука овог рекламног сторителинга намењена је циљној групи која воли све домаће. Филувала је идиличне слике породичног живота у рурално-провинцијалној средини, са низом узастопних лексичких паралелизама: мој дом – моја жена и деца – моји родитељи – моји бака и дека – мој пас – мој ауто – мој град – моја школа – моја река – мој хоби – моја земља – моја песма – моји пријатељи – моја банка. Недостаје још само мој компјутер за комплетну покретно-непокретну имовину. Неодољиво, заиста, погледајте.

<http://www.youtube.com/watch?feature>

Наративна интервенција Микија Мауса – Како је морфологија постала анатомија

У чему је, дакле, разлика између познатог нам и ваљаног, помало укоченог академског наратива и америчког сторителинга – опуштеног, чаробног, чије једнозначне поруке разуме свачији ум и прима свако срце?

Ако није несмотрено...

Сетимо се Пропа и његове маестралне структуралистичке анализе бајки. Он је својој бравури дао име *Морфологије бајке*, а Барт је гађао директно и направио *Увод у структуралну анализу приповедних текстова*. Да не идемо даље, реч је о два озбиљна и чврсто утемељена разматрања структуре наратива. Као и сваки систем, и овај се посматра по себи, одвојен од живота, чиста наука, намењена онима који се том науком баве.

Шта је, пак, учинио Мики Маус са робом увезеном из Европе, која га је увек фрустрирала. Из чистог комплекса ниже вредности он ту робу лишава њене дубине и научности, прагматизује је; брише границе између фиктивног и стварног, чинећи фикцију животом самим; штавише, чинећи фикцију преком потребом живота. Речју, једну научну класификацију са својим иманентним законитостима разуђене структуре преиначио је у једносмерни кружни маркетиншки модел. Морфологију је трансформисао у анатомију, фикцију у лаж, лаж у физиолошку потребу. То је, најкраће, суштина сторителинга.

И још, ако није несмотрено...

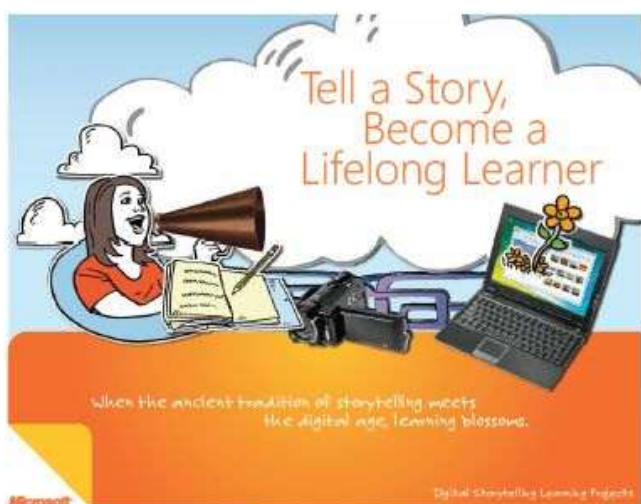
Сторителлинг је непатворени оксиморон: принос на филантропију, вољна суспензија неверице, конфузни балет идентитета и рађање глобалног ја, подручје у коме је морални суд укинут, време сталног ванредног стања, стање узбуђења од предстојећих промена чији смо део... Све се то постиже у једном друштвеном систему који Салмон зове *нарархија* – анархија заснована на манипулативном наративу.

Анатомија сторителлинга има неколико виталних делова.

Наратив о промени је центар те анатомије, њен мозак. Ту је промена сама по себи вредност. Она укључује и потпуно другачије схватање времена и простора који у наративу, Бахтиновом терминологијом речено, препознајемо као хронотоп. Тога у сторителлингу нема. Све се сели у живот, али живот више не личи на себе самог. Одсуство хронотопа значи да се, рецимо, бришу просторне границе радног места, и радно место постаје свуда и на сваком месту; нема више ни времена које смо разликовали као радно време и слободно време, радну годину и годишњи одмор. Ако желите да будете успешни, на располагању сте свуда и на сваком месту. Пратећи ефекти изванредних промена су динамизам, активизам и неред који настаје из непрестаних реконструкција, деконструкција, реструктурирања, планова и измена планова.

Наратив флексибилности је посебна врста сензора у анатомији сторителлинга. Како и не би био потребан кад се стално нешто мења и захтева прилагођавање на нове услове. Флексибилност подразумева и спремност да лако променимо занимање и, заједно са неодређеним радним местом и светрајућим радним временом направимо неку врсту номадских каријера од данас до сутра, од тима до тима, од пројекта до пројекта.

Наратив против тишине не би волео да се назове буком, али се тишина сматра неподстицајном и нестваралачком средином. Донедавно је тишина била подразумевајућа радна клима и радна дисциплина. Она је значила лојалност, послушност, рад, промишљеност, озбиљност, дубину... Тишина је била и системска и организациона ствар, атмосфера разумне комуникације, услов добрих резултата. Одједном, сви су позвани о свему да причају, и у свеопштој полифонији нема тачног и погрешног, сви су у праву. Плурализам на делу. Фрагменти у којима је неко ипак у стању нешто да саслуша трају

кратко, колик рекламна порука, и ударају на сва чула, не само на слух, стварајући синестезију чулних утисака којима је једина намера да блокирају разумски приступ феномену који је представљен сторителлингом, упакован у десетине ефеката, а највише визуелне.

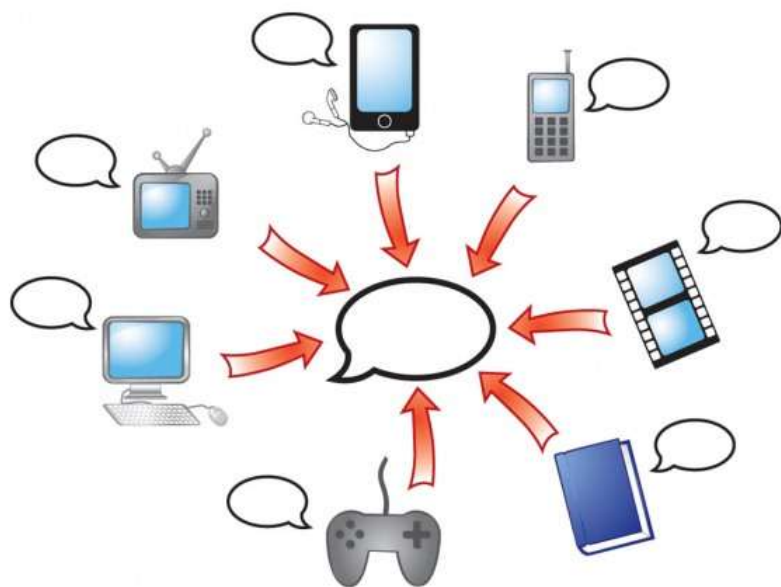
Наратив доживотног учења је дифузна категорија, која напаја све органе ове анатомије, попут крви, али не носи ни један животни сок. У питању је пре нека неухватљива стратегија него јасна педагогија или методика. Посреди је

магловита листа циљева, а не програм. Чиста опсена којој опсенарство није сметало да уђе у уста и законе.

Наратив успеха има нешто јасније мерне инструменте. Мери се бројем позива мобилним телефоном у минути. Што вас више људи зове са различитим захтевима, то сте успешнији,

јер они сведоче да сте тражени, да сте неопходни, да сте у оптицају и да неко рачуна на вас. Дакако, позиви морају бити пословни, не рачуна се оно зујање без везе. Зато се заједница заснована на фикцији упире да се озарено јави на сваки позив, а посебно је пожељно да их при томе чује што већи аудиторијум окол; да одушевљено закаже какав сусрет или нови позив за неколико минута. То им је душевна храна. Број пређених километара на земљи и у ваздуху следећи је мерљиви показатељ успеха – непрестани транспорт и мобилност, укључујући и туристичке или културне ангажмане између два важна састанка, тренинга или брифлинга. Заборависмо најважнији показатељ у доба интернета – број оних који вас или ваше фирме прате на друштвеним мрежама. Кад на крају дана, а временску зону можете подесити спрам свог тренутног номадског покрета грађанина света, уредно стигне статистика о праћености, посетама, коментарима, прегледима вашег веб-идентитета, то баш уме да пожели лак сан, вау! Показатељи успеха су, дабоме, трансмедијални.

Наратив о интеракцији је потреба да се све оживи и у свеопшти динамизам укључи цео свет, чак

и предметни и појавни. Та изричита потреба за интерактивношћу својеврсан је прозелитизам нове вере која се шири сторителингом. Она има потребу да у почетном стадијуму зарази што више поклоника и да од њих добије повратну информацију да су неизлечиво инфицирани како би у сваком моменту знала чим располаже и куда да иде даље. Затим, нови и стари поклоници, здружени, крећу у лов на следеће поклонице, ступајући у интерактивне везе с њима. Знате већ

по ком моделу се овај прозелитистички лов одиграва: широк осмех, златан зуб, слатке речи... Нико се не сме увредити, свако се може препознати, и осећати као добродошао део заједнице.

Ако није несмотрено, следи онај део путовања на коме се преиспитујемо.

Вирални маркетинг и друштво сна

Пошто сте чули за виталне делове сторителинг-идеологије, не можете да се не запитате колико у њој и сами учествујете и у ком стадијуму је ваша вироза. Јављате ли се одушевљено на позиве мобилним телефоном? Осећате ли се промашеним ако бар једном недељно не ставите пут под ноге идући за каквим важним послом? За колико сте производа емотивно везани? Колико вам значи што вас је локални моћник пред изборе потапшао по рамену и сликао се с вама? Прегледате ли редовно посете свом блогу и колико је људи ретвитовало или лајковало вашу поруку? Јесте ли се у последњих пар година на неком од јавних наступа послужили слабашном парадигмом доживотног учења да бисте аргументовали нејасне ставове о потреби промене? Пратите ли радије неку серију од вести државног сервиса? Колико сте психологија успеха и сличних инстант-упутстава за успех, макар то била исповест успешних или рецепт за здраву исхрану сировом храном, купили у последње

време? Играте ли игре на срећу и упорно се надате да ћете егзистенцијалне проблеме решити чудесним згодитком? Болујете ли од брендова? Имате ли потребу да и ви своју причу испричате свету, па макар путем блога, а ниједног тренутка нисте помислили да има приличнијих извора од вас и да свет неће ништа изгубити ако се ви не експонирате? Заборављате ли лако све своје покушаје и неуспешност тих покушаја, те упорно и даље наседате на нове изазове тог типа?

Ако је бар један одговор на ова питања позитиван, пазите – нисте имуни. То још увек не значи да сте потврђено инфицирани део заједнице друштва сна, али вирус се шири сваког сата. Немојте мислити да постоје мање или више безбедне географске области и безбедне области људског делања. образовање, на пример, које нам је у поређењу са другима остало у прошлом веку. Не морате да budete проповедник нове интерактивне школе да бисте били у дубоком сну. Довољно је да више нисте у стању да пратите екс-катедра предавање, форматирани и сами на динамичну смену

слике, текста и покрета. Довољно је да сте приметили да вас глас колеге који прича умно, али досадно, успављује, а да одушевљено тапшете шупљим причама једног мангупа који те шупљине повремено вешто попуњава сензацијама из личног живота – и вама то делују топло и људски, иако сте васпитани да је то шарлатански. Довољно је да петком, уместо умора, вапаја или очаја, кући опет носите посао који је потребно неодложно завршити. Према томе, немојте се уљуљкивати да то код нас још није стигло. Просечан човек дневно је изложен трима хиљадама реклама. Бар једна ће вас стићи, бар једна је направљена баш по вашој мери. А где су остала средства са омамљујућим зовом тоњења у сан. Не може се избећи! Ствар никад није ни била у избегавању, него у одолевању или пристајању.

Ако није несмотрено – следи поука о правном или неком другом леку.

Лек – убијање у појам

Сторителинг је само у Америци синоним за наратив. У Европи и гдегод је класично образованог света, сторителинг је синоним за шарену лажу. Проп се и даље проучава, Барт је и даље на цени, цитира се Бахтин без. Само, док Проп, Барт, Фуко, Бал и други допиру до посвећених и усмерених на проучавање наратива, сторителинг допире свакодневно до милиона путем свих расположивих средстава: свих медија, у наше време посебно дигиталних. Сторителинг би се могао упоредити или заменити са пропагандом. озбиљно структурирано истраживање порекла речи потврђује нам то. Термин пропаганда настао је далеке 1622. године када је папа Григорије 15. установио одбор за праћење мисије цркве у иностранству (*Colegio de propaganda fide*). Ускоро се значење те речи пренело на сваки облик ширења вером, а не објективним знањем. Таква је природа и сторителинга.

Шта би био лек против нове вере која се проповеда сторителинг ом, размишљаам након читања књиге. Имам само један одговор - читање! Страствено читање дугих, заморних описа класика; читање

предавања смртно озбиљних научника; читање књига без илустрација и текстова у којима вас не позивају на плес и интеракцију, читање док вам се поглед не замути од ситних, једноличних слова; читање студија од којих не видите никакве опишљиве користи за себе; читање расправа које вас убијају у појам јер непогрешиво показују колико је ваше знање мало; читање анализа које јасно казују где је ваше место на лествици; читање прегледа убитачне статистике која показује да сте мање од целог броја... Упорно читање, без клонућа! Само тако човек може напипати сопствени идентитет и оставити аутентичан траг. Остала и другачија читалачка искуства, бојим се, воде до добровољног пристајања на привид. Немојте рећи да немате времена све док трипут седмично по два сата машете рукама и ногама покушавајући да скинете целулит. Скините целулит са вијуга - читајте!

Деда-Вукашинов рецидив

А ако нисмо учени и немамо читалачку страст, под условом да још увек нисмо запали у трноружичин сан, није лоше ослонити се на исконски нерв за стварност и пунокрван живот. Тај нерв за стварност далек је од дигиталног бар два светлосна брка, а нешто од те светлости пронаћи ћемо у гномама, клишеима, идиомима, наративним формулама које се таложиле векови. Препознаћете га као своје здраво било подно браде.

Постојао је у нашој породици извесни деда-Вукашин, који и није био деда у правом смислу речи, него више онај деда из приче о баби, деди и репи. То је, наиме, био отац наше најмлађе стрине, а волела су га деца и по стрининој и по стричевој линији. Митски лик. Тај деда епског имена окупуљао је децу у дугим вечерњим сатима – архетипски штимунг за причање – и причао им приче. Изобличавао је глас те у умилан, те у страшан, те у равнодушан нараторски. Цичали бисмо од смеха кад он направи неку смелу верзију добро познате бајке. Очи би нам се колачиле од страха кад нам дочара атмосферу неке готске страве. Но, деда Вукашин је сваку своју причу завршавао увек истом стихованом хуморном формулом:

**Причам ти причу
Где говеда ричу
И прасад серу
То све теби за вечеру!**

И данас се сећам готово болног, детињег искуства повратка из света приче у стварност путем ове формуле. Тај наоко неотесани сељачки хумор који дезинтегрише мит о причању и има улогу грубог рецидива, заправо је био лековит. Зато се на деду нико није љутио кад своје фантастичне приче заврши овим grubим повратком у стварност, исмевајући нашу наивну веру у магију приче. Детињи умови нису могли дефинисати, али из ове перспективе јасно ми је да се радило о интуитивном прихватању велике животне истине: живот је био лепши за

једну причу, али живот није прича. Та је дистинкција врло битна и за детињи ум. Спокојан, умирен овим последњим рецидивним хумором деда-Вукашина, детињи ум је већ замишљао ту вечеру, налазећи се пред новом упитаношћу: оно с прасићима и од прасића разумем, али како од рике говеда направити вечеру?

И последња несмотреност ...

Ако на путовање Салмоновог *Сторителинга* кренете у својој хаљини, нуди вам се и таква једна невероватна могућност да разумете самог себе кад сте био дете. Деценије су протекле док нисам, случајно, у књизи открила која говеда ричу и ко то куса као вечеру, без упитаности наивне свести како рика може бити вечера! Ако током читања осетите болно искуство раздвајања лажи од истине, привида од стварности – добро је, припадате заједници која је заснована на реалности. Ако не осетите бол, па ни опасност од тога да су вам снове разоденули – жао ми је, макар вама није, јер сте у царству сваковрсних сторителинга. Нема рецидива за вас, нема ни опасности од буђења – спин мајстори бдију над вашом срећом. Штавише, можда ће баш вашу анегдотску причу искористити у некој реклами новог производа, у некој кампањи за новог председничког кандидата, за нову веру, нови стил, нову школу... Шта вас кошта да пробате?! На располагању су вам фестивали сторителинга на којима обећавају да ће пажљиво да негују ваш таленат од говеђе рике, а три прасета имају изгледа да постану три краљевића кад се шарлатански побркају наративни токови различитих бајки. Пре него што се пријавите да будете један од прасића-краљевића, немојте имати бојазни у случају да не прођете. Нови сторителинг већ чека и нуди вам нови трик за ваш доживотни трип. Нећете ни осетити да сте утонули у лаж, никад сазнати колико је јефтин ваш сан, за одржавање лак.

[1] Kristijan Salmon, *Storytelling ili pričam ti priču*, Beograd, 2010, str. 150.

РАЗГОВОРИ

Све награде принца дечијег царства, Мира Меглић

ОШ „Иван Милутиновић“, Београд
mira.g.meglic@gmail.com

„Не знаш да ли боље црта или пише,
Не знаш да ли боље говори или ћути,
Знам о том песнику више
Ако ме питаш – казаћу ти... „

Слободан Станишић, један од најпознатијих и најомиљенијих дечјих писаца, за своје стваралаштво посвећено деци и младима, добио је ове године три награде :

- **„Принц дјечијег Царства“** за 2011. годину, коју додељује Организациони одбор фестивала „Дјечије Царство“ из Бањалуке;
- **Награду „Невен“**, за најбољу књигу у 2010. години «Љубав звана радио», за децу и младе, коју додељује Друштво пријатеља деце, већ 55 година, с циљем да се и на овај начин истакне значај књиге за одрастање детета;
- Часопис „Даница за младе“, који издаје Вукова задужбина, прогласио је Слободана Станишића за **Личност године 2010.**

У школском забавнику „Даница за младе“, песник Слободан Станишић, обратио се младима следећом поруком: „**Читање књига је незаменљиво**».

Прву књижевну награду Слободан Станишић је добио као средњошколац на конкурс Ратног ваздухопловства. Следе награде и признања :

- „**Политикин забавник**“, најбоље дело за младе за роман „Танго за троје“ , Београд, 1993.
- **Књига године**, за роман „Танго за троје“ Удружења црногорских писаца за децу, Колашин, 1993.
- **Годишња награда Фестивала хумора за децу**, за роман „Танго за троје“ Лазаревац, 1993.
- Био је и домаћин-носилац Змајевог штапа на **Змајевим дечјим играма 1993**;
- „**Стара маслина**“, награда за животно дело која се додељује најистакнутијим писцима за изузетан стваралачки допринос књижевности за децу, Бар, 1994.
- „**Златни лептир**“, награда „Дечјих новина“ за песничко стваралаштво, Горњи Милановац, 1998.
- „**Раде Обреновић**“ награда Змајевих дечјих игара за најбољи роман за младе „Алек трејд“ Нови Сад, 1998.
- „**Златно Гашино перо**“, за укупан допринос књижевности за децу и ведрини детињства, Лазаревац, 1998.
- „**Златни кључић**“ града Смедерева на Песничкој јесени, признање за поетска достигнућа у стваралаштву за младе, 1999.
- Награду „**Гордана Брајовић**“ добио је два пута: за збирку прича „ Коцкасте лубенице“, 1998, за четири романа о детињству цара Душана, 2006.
- „**Доситејево перо**“, награду дечје критике добиле су књиге: „*Душан принц сунца*“ (2000), „*Лучка капетанија*“ (2001), „*Цвонки*“ и „*Цвонки и вилин коњиц*“ (2003), „*Бомба у школи*“ и „*Цвонки и шумски дух*“ 2004.
- **Награду града Алексинца** , коју додељује Центар за културу и библиотека „Вук Караџић“ “за подстицај и унапређење дечје литературе, 2004.
- **Златно звонце популарности**, Нови Сад, 2008.
- Награду „**Витезовог пролећа**“ за животно дело и изузетан допринос стваралаштву за децу, Београд, 2010.

- **Награду Змајевих дечјих игара** за „Вулкан на Теразијама“ – најбољи роман за младе 2010.

- **Повељу Змајевих дечјих игара** за изузетан стваралачки допринос књижевности за децу, безграничну оданост свету детињства и најплеменитијим људским тежњама, 2010.

Часопис «Локомотива», новембра 1958. године, на дечјој страни, објавио је песму ђака Слободана Станишића:

Јунак

Бум ! Дум !

Шта све није учинио !

Двојицу убио.

Тројицу ранио.

Једног мачка скалпирао,
(до главе га ошишао).
Контранапад.
Издаја.
Мама, молим те, баци прут,
Ово је последњи пут.

Био је то почетак богатог и особеног стваралачког пута, који је често водио, опет у школе, и наравно библиотеке. Интересантно је чути, како данас размишља Слободан Станишић... Има много питања, која бих упутила Слободану Станишићу, јединственој медијској личности српске културе. **Овај разговор**, ипак, посвећујем његовим многобројним наградама, које је добио током свог дугогодишњег стварања.

Ваша поезија, проза и драмско стваралаштво, награђени су свим наградама које се у Србији додељују ствараоцима за децу и младе. Некима награде представљају признање, некима су материјална добит. Шта Вама значе награде ?

- Неко је некад мудро рекао да се срећа састоји у борби за срећу. Кад се освоји, све изгледа лако и једноставно. Увек сам се, примајући награде, осећао испражњено, готово нерасположено. Чинило ми се да је веће уживање било док су их други добијали, док сам делио радост са њиховом срећом. Награде значе, највећим делом, само подршку. Сваки човек који се бави стваралаштвом, мора да буде сигуран у себе и оно што ради. Подршка других, кад стиже у било ком виду признања, охрабрује, подстиче на даљи пут. О материјалној добити никада нисам размишљао. Она и није, у нашим условима, бог зна каква. Додуше, за неке од мојих награда и не знам о коликом је износу била реч, пошто сам се одрицао у корист деце, не отворивши коверат.

Постоји ли нешто из Вашег стваралаштва, што је незаслужено мимоишла награда?

- Постоји. Излажем се могућности да се прикажем као нескроман, али, догађало се да сам много очекивао, а надање, по правилу, испадне узалудно. А други пут, после разочарања, испадне да је боље што дело није награђено, то је оставило могућност да следеће године награду добије књига до које ми је много више стало. На пример, роман „Зелена Зуа“ за длаку је изгубио награду Политикиног забавника. Сећам се да ме огорчила, не одлука жирија, не неправда које није ни било, већ пех, баш нека зла судбина која ме је пратила (то није било први пут). А онда сам добио ту значајну награду за роман „Танго за троје“ у који сам много више уложио, а на награду нисам ни помислио.

Колико је дуг и захтеван пут до награде ?

- На то питање је тешко одговорити. Мислио сам да никад ни једну нећу добити. Нисам ни учествовао на конкурсима. Тако сам више од деценије чекао на Политикин забавник, најпрестижније признање у нас. Десило се да ми буде прва, њом је све почело.

Као ученик средње школе добили сте прву књижевну награду на конкурс Ратног ваздухопловства. Реците нам нешто о тој награди.

- Писало се на петом часу, по допису који је стигао из Ратног ваздухопловства. Учесници су били одабрани, самоиницијативно сам им се придружио. Чак су ме оптужили да желим само да побегнем са часа. Срећом, ни тада нисам дозволио да ми други одређују шта ћу да радим. Стегао сам зубе, усмерио пажњу на писање и освојио награду! Уз мене је (као трећи) био мој добар друг, годину дана млађи, Владимир. Двојица из целе Прве Београдске! Кад сад помислим, био је то солидан продор.

„Љубав звана радио“ је Ваша једина аутобиографска књига. Говори о периоду када сте били члан дечје групе „Никола Тесла“ у Радио Београду и остварили преко 100 улога. Да ли је тај период дружења, бављења глумом и сусретима са познатим уметницима, одредио пут којим ћете кренути ?

- Да и то на три стране: глума (коју сам доцније запоставио), цртање и писање. Ако ово треће изгледа чудно, напоменућу да су текстове за дечју групу писали најпознатији писци за младе тога времена (Бранко Ћопић, Душко Радовић, Александар Петровић...) Ми смо глумили по тим текстовима, а те реченице и мисли памте се за читав живот.

На радију сте упознали бардове српског глумишта. Ко је на Вас оставио најјачи утисак?

- Био је то брачни пар – Оливера и Раде Марковић. Уз њих, посебно сам се дивио Драгутину Гути Добричанину. Не заборавите, он је, уз глуму, био и изузетан писац (комедија „Заједнички стан“ играна широм света, писао је текстове за радио, књиге итд).

Да ли сте на првом књижевном сусрету наступили као карикатуриста ?

- Јесам и то из гимназијске клупе. Већ сам објављивао карикатуре, између осталог у листу за децу „Пионири“. Редакција је желела да уз писце буде и карикатуриста. Одвели су нас у Батајницу, у школу „Бошко Палковљевић Пинки“. У тој екипи били су класици стваралаштва за децу: Гвидо Тартаља, Арсен Диклић и Мирко Петровић, док је улогу водитеља преузео на себе новинар „Пионира“ и познати песник Божидар Тимотијевић.

Када сте почели да пишете ? Која је прва објављена књига ?

- Почео сам да пишем у школи, мада ме је више привлачио цртање. Додуше, увек сам понешто писао. Тако се десило да ме, после малог текста у хумористичком листу Јеж, позове уредник Влада Булатовић Виб, и понуди да више пишем, а мање цртам. Мени се, међутим, још цртало, зато сам писање одлагао. Прву књигу сам објавио 1979. Звала се „Била једном два робота“ и сам сам је илустровао, пошто су работи била моја дугогодишња тема интересовања. Од тада се све одвија по Вибовој замисли – више пишем а цртам нешто мање.

Који песници и прозаисти су на Вас извршили пресудан утицај ?

- Добро сам се чувао утицаја, настојећи да колико је могуће останем свој. Ипак са двојицом мени драгих, поштованих и омиљених песника сам се истински дружио. То су били Мирослав Антић и Драган Лукић. Прилично касно сам се, стицајем околности, приближио Десанки Максимовић. Приредио сам њену последњу збирку „Небески разбој“. Од прозаиста сам, у детињству обожавао Бранка Ћопића (кога сам упознао) и Марка Твена.

Један сте од првих стваралаца, који са доста осећања, љубави и ведрине, пише о школи. Како сте успели да ухватите ритам интересовања деце и да останете актуелни у свим периодима стварања ?

- Мој отац је био учитељ, тако да сам рано детињство, буквално, провео у учионици. Волео сам да седим у клупи с девојчицама. Многе моје песме настале су из сећања на то време. Прва таква збирка звала се «Волео сам школу и у школи» и добрим делом је доживљена. После се све, само од себе, наставило.

Ваш књижевни опус је разноврстан. Опробали сте се у различитим жанровима. Некада су били и наручени текстови. Који жанр лично Вама, највише одговара?

- Највише волим да пишем хумористичке текстове, али, пажљиво. Од смешне до глупе ситуације само је мали корак. Највише наручених текстова писао сам за „Политику за децу“. Тако су настале песме о Светом Сави, Ускрсу, Божићу из којих су, доцније, настајале збирке.

У књизи „Љубав звана радио“ кажете да је глума била Ваша највећа љубав. Помињете да је Пера Божићевић тврдио да сте рођени комичар. Надарени за много испољавања, да ли сте, ненамерно, стицајем околности, отишли другде, остављајући ту своју љубав.

- Не. Покушао сам на Позоришној академји (тако се онда звала ФДУ). Нису ме примили. Следећи пут сам конкурисао на драматургији, коју сам завршио. Мој редитељ из дечје радио групе, Братислав Миладиновић, често је тврдио да београдско глумиште много губи зато што нисам био упорнији. Испало је овако! Уосталом, не може све да се има. Искрено, писање ме највише испуњава. За глуму сам имао простора да се искажем као водитељ и на књижевним сусретима.

Роботи су честа тема Ваших радова, писаних и цртаних. Јунаци су Ваших карикатура, илустрација, стрипова, песама, прича, радио-драма, позоришних комада, телевизијских серија. Због чега су роботи Ваша непресушна инспирација?

- И то је почело случајно. Негде на првој години студија, понудио сам „Техничким новинама“ каиш стрипа, који су они објавили. Излазио је неко време, па је укинут. После месец дана зове ме уредник, тражи да наставимо. Стигла им писма од младих читалаца у којима траже да им врате њихов стрип. Иначе, тај стрип, „Риста и роботи“ излазио је скоро тридесет година. У почетку, уз проналазача Ристу, наступао је само робот

Лименко. Био је усамљен, зато сам доцртао доброг другара, мудрог Говезденка. После се први оженио, стекао два роботића, кућне љубимце. Нисам ни приметио како су, кроз мене, роботи прешли из новина на остале видове комуникације. Прво сам написао комедију „Роботи“ и послао је на конкурс Радио Београда. Добила је награду, а Лименка и Гвозденка

су глумили чувени комичари Мија и Чкаља, док је водитељ био Ђуза Стојиљковић. Доцније сам написао радио игру за децу „Два робота“ у којој је наступила такође славна глумачка екипа. Много је важније што се то допало уредници издавачке куће „Вук Караџић“ која ме је позвала и предложила сарадњу. Тако настаде моја прва књига „Била једном два робота“. Највише среће ми данас пружају јапански конструктори, који праве роботе, робот-мачке и кучиће који подсећају на моје ликове од пре много година. Права је штета што ми Јапанци не објаве књигу, била би то сарадња као из бајке, с тим што су у главној улози, ипак, роботи.

Чини се, да се мудро, држећи се тема везаних за школске згоде, одрастање, љубав, емотивне немире и породицу, нисте мешали у политику. Дуго сте присутни на јавној сцени и на одговорним местима. Да ли је било политичких притисака у вези са Вашим радом?

- Не. Једино кад сам напуштао телевизију, тачније Програм за децу и младе. Од двадесетак емисија и серија које сам, уз велике напоре, увео, не остаде ништа. Али, то је било време промена, које су донеле потпуни нестанак Дечјег програма. Али, ни то није резултат притиска, више је продукт чудног времена које се већ заборавља, пошто, изгледа, пристиже још чудније.

Нисте заборавили ни историјске теме. Упознајете младе читаоце са српским јунацима и владарима, са њиховим подвизима, љубавима... Колико су данашњи млади читаоци заинтересовани за нашу историју и прошлост? Какав је однос младих према тим књижевним јунацима?

- Судаћи по мојим издањима, интересовање постоји. Театралогија о детињству Цара Душана је изашла у четири издања и добила награду Вечерњих новости „Гордана Брајовић“. Мислим да је при писању таквог штива најважније држати се историјских података, колико год је могуће. То доприноси истинитости самог дела и стиче поверење читалаца. Најлепше, што ми се догађа је, кад ми деца у школском дворишту приђу и

Прва књига „Била једном два робота“ овако је представљена на страницама „Кекеца“ 30.X 1979. год.

саопште: - Учитељ је рекао да вам је оно све тачно!

Приредили сте 11 антологија. Шта вас је подстакло да се прихватите тог обимног и захтевног посла ?

- Биле су наручене. Не волим то да радим, увек се неко од колега осети повређеним. Ако сад кажем да се више нећу бавити приређивањем антологија, поновићу исту реченицу дванаести пут.

Не можемо заобићи серијал књига о авантурама Цвонкија, малог белог пса „који доноси срећу онима са којима се дружи“. Да ли је Вама Цвонки донео срећу ?

- Наравно. То је једина моја књига коју деца сматрају кућним љубимцем, грле је, чувају, држе под јастуком. Обећао сам да ће серијал имати десет наставака, а стао код седмог. Застој је наступио због проблема са издаваштвом. Написао сам тај осми део и надам се да ће изаћи из штампе до пролећа. Мора да изађе иначе нећу одржати обећање.

Када сте почели да се бавите карикатуром ? Бити карикатуриста је захтевно и изазовно. Шта Вас инспирише ?

- Почео сам у средњој школи, готово случајно. Другар из разреда ме је наговарао да пошаљемо цреже за Јеж. Његове одбију а моје приме. Кад се једном крене том стазом, тешко се одустаје. Посао карикатуристе је леп, али захтеван, мада не изгледа тако. Замислите кад вам је тешко, онако, баш вам ни до чега није, а ви треба да смислите нешто смешно. Уз карикатуру човек се научи да запажа, да стекне пут до идеје. То је веома важно, пошто може да се преноси и на други вид стваралаштва, што знам из сопственог искуства.

У чему је тајна Вашег дугог и успешног трајања ?

- Ако је заиста дуго и успешно, онда нема тајни. Треба волети децу, а љубав је најважнија и најтрајнија.

Стално сте у контакту са младима. Шта мислите о кризи читања ?

- Мислим да је нема. О „кризи“ говоре они који не читају. Увек, када сам са младима, подстичем их да се књизи посвете бар мало. Увече, пред спавање, нека прочитају строфу песме, страницу... Мало по мало и ето књиге. А остаје времена и за дружење, телевизију,

рачунар...

Своје књиге илуструјете сами. Објавили сте око 3.500 карикатура. Да ли бисте могли, за наш часопис „Школски библиотекар“ да нацртате једну карикатуру?

- Може најновију, али, кад савладам цртање на рачунару. Не кријем да још увек користим перо, четкицу и фломастер, значи, цртам на папиру. Пошто сам сачувао доста мојих старих карикатура, ево једне која је пре много година објављена у листу „Пионери“.

МАТЕМАТИКА

Слободан Станишић је рођен у Великој Градуси, недалеко од Сиска, 1939. године. Одрастао и школовао се у Београду, где је завршио Филолошки факултет, групу за српски језик и књижевност и Факултет драмских уметности, одсек драматургије.

Са десет година прикључио се дјечјој групи Радио Београда, где је остварио преко сто улога, а на том истом радију се после одслужења војног рока запослио као новинар. После значајних остварења на Радију постаје уредник Београда 202. Потом прелази на телевизију, где остаје до краја новинарске каријере. Уређивао је познате емисије: **Крајем недеље**, **Недељно поподне**, **Забаре**, **Будилник**, а био је одговорни уредник Програма за децу и младе.

Од 1982.-1986. био је главни уредник омиљеног дечјег листа „Невен“ који ће уређивати пет година, а потом и часописе „Лењи Гаша“, „Змај“ и „Чика Јова“. Све време активно пише за децу и младе, објављује књиге, радио драме и позоришне комаде.

Слободан Станишић је познат као врстан илустратор, цртач стрипова и карикатуриста. Карикатуре је објављивао у „Језу“, „Борби“, „Делу“, „Дневнику“ и др. дневним и недељним часописима.

Објавио је преко деведесет различитих дела (26 романа, 7 збирки прича, 44 збирке поезије, радио драма и позоришних комада за децу и младе, приредио 11 антологија). Писац је сценарија за многе телевизијске емисије и серије, као и сценарија за радио-серијале.

Такође је приредио, уредио, рецензирао, илустровао или опремио преко 200 различитих издања књига.

Романи: *Пластична кифла, Зелена зиа, Танго за троје, Дандан и Дандани, Седмо небо, Алек трејд, Душан принц сунца, Лучка капетанија, Цвонки, Душан, дечак на престолу, Душан и Дурундило, Бомба у школи, Цвонки и вилин коњиц, Цвонки и шумски дух, Двоје на ветру, Игор у Лејкерсима, Цвонки и гусари са Окракоке, Витезови Душана Силног, Замка за Алфу, Цвонки и весела камила, Симонида, Цвонки и Златни лептир, Зграби Игорa, Цвонки и Чаролија и Вулкан на Теразијама;*

Збирке прича: *Плаве шаргарепе, Осмица са брковима, Коцкасте лубенице, Покварени телефони, Тетка, тетка, Шум са Таре и Волео сам радио;*

Збирке песама: *Била једном два робота, Принцеца солитера, Како се каже: волим те (седам издања), Децо паркирајте се, Не дирај Весну, Чекам те, Пасуљ са виолином, Соба је у квару, Излет у Роботград, Смехобил, Чудна књига, Роботи путују, Љубав за почетнике, Имам госта из друге галаксије, Волео сам школу и у школи, Нерадинка, Шапни ми, Прасак цветања, Вечерас долазим касније кући, Школске љубави, Киша нас воли, Опет роботи, Летипесма, Смејалиште, Ђачке тајне, Не користи руж за усне, Кућа у стиху, Роботи, Цртанишума, Боја школе, Небо боје меда, Јабука од злата, Руж, Забрањено заљубљивање пред школом, Гром са усне, Божић је близу, Срце школе, Прваци породице, Нови роботи, Башта кнегиње*

Милице, Таван мога деде, Смехи, Миш појео ротквицу, Трач о нама, Мишићи као брегови;

Позоришни комади : *Јава у Сновиграду, Спавалица, Пепељуга* – поетски део који чини готово половину комада изведеног у новосадском «Позоришту младих» ;

Монодраме: *Мађија* (у извођењу Бранке Веселиновић), *Помешани лончићи* (Ивана Деспотовић), *Ретка тетка* (Ружица Сокић), *Зашто је ћутао Игор* (Рада Ђуричин) *Једноцикл* (Биљана Вујовић), *Черге* (Лора Орловић);

Радио драме за децу : *Била једном два робота, Излет на чудно зелено, Никола и страшни Зма, Посета малом углу, Дружење са Ивицом смејачем, Летачи и Плавосече, Шума на крају собе, Јава у Сновиграду, Хало, земља, Липе, кестенови, игре, Балада о Диги Чипу;*

Радиокомедије : *Робот и* (1965), *Цепни зоолошки врт* (1967), *Хиљаду неједнаких комадића* (1975), *Кућерина, Витаминизирана Плаутоменехмијада, Пасја ноћ;*

Антологије : *Невентологија, Откуд долази ветар, Растко – принц векова, Отворен прозор, Смехологија, Песманка, Антологија грчке народне поезије, Вече на шкољу* (избор Шантићевих младалачких и осталих стихова), *Срцологија, Дете је најлепша песма;*

Сценарији за телевизијске емисије и серије : *Шарено осам, Филмовница, Срећан пут у двадесетпрви век, Кабаре за Весну* (Чипчић) и *Милана* (Гутовића)...

Превођен је на енглески, руски, белоруски, кинески, шведски, мађарски, румунски, бугарски, словачки, русински..

Ретки су писци, који су тако надахнуто пишу о школи, као Слободан Станишић. Освајајући значајне награде и признања за поезију, приче и романе, везане за ђачко доба. Његове песме обухватају широк избор тема од првог звона, немира, стрепњи, брига, успеха, затим смешних догађаја, све до нежних, понекад необјашњивих школских љубави, сугеришући мисао да је детињство период у коме се чита сва величина и разноврсност човековог битисања.

ШКОЛСКИ СВИТАЦ

Ивана Ристић, Ивана Ристић

ОШ „Јелена Ђетковић“ Београд
ninar@bitsyu.net

О себи

Енглески језик и књижевност завршила сам на Филолошком факултету у Београду. Радила сам као наставник енглеског језика дванаест година у О.Ш. “Јелена Ђетковић“ у Београду, а данас, шесту годину за редом, радим као библиотекар у истој школи.

Као студент учествовала сам на конкурс за кратку причу на једној страници радио-емисије “Озон“, који је затим преузео “Клуб 23“, и објавила четири приче у четири књиге са тог

конкурса. За причу “Телефонски позив“ добила сам и награду. Препевы неколико енглеских песмица за децу објављени су ми у дечијем листу „Змај“. Преводила сам за женски часопис “Феминистичке свеске“.

Написала сам и објавила код И.К. “Букленд“ роман за децу инспирисан српском митологијом, “Мина у земљи патуљака“. На објављивање чека наставак те књиге “Мина у Сребрној планини“ и још четири књиге за децу. У књигама о Мини заинтересован читалац може да пронађе и песмице-личне карте јунака књига.

Са колегиницом, наставницом биологије Биљаном Дрндарски, написала сам и књигу “Водени свет“ уџбеник за млађу децу, у коме је она своје знање о животу у слаткој и сланој води *улила* у причу коју сам ја написала и додала јој песмице. И та књига чека објављивање. Планирамо још једну сличну књигу под називом “Листопадне шуме“.

Председница сам Удружења наставника “Доситеј Обрадовић“ и са њима сам остварила многе лепе замисли о раду са децом после школе.

А у школској библиотеци деца ми долазе на часове: *Прваци читају у библиотеци, Ко ти је најбољи пријатељ, Животне заједнице, Живот виђен очима песника* и друге.

Кратке приче

Приче *Мрак, Проблем, Хепиенд* и *Телефонски позив* објављене су у књигама “Откуцаји пешчаног сата”, “Неконтролисане сенке”, “Ритам седмог чула” и “Симптоми буке” у којима су сабране најбоље приче са конкурса за кратку причу на једној страници, који је три године организован преко радио-емисије “Озон”, а затим, следеће три преко “Клуба 23”. Прича *Телефонски позив* добила је једну од 10 равноправних награда покровитеља конкурса.

ТЕЛЕФОНСКИ ПОЗИВ

Звони телефон и као и много пута досад, устајем и замишљам немогуће: да је то он и да је коначно схватио да сам као створена за њега и да ме сад зове да ми то и каже.

У тих двадесетак секунди, док журим из кухиње у дневну собу, ја сам најсрећнија девојка на свету.

ПРОБЛЕМ

Мајка јој је донела чашу лимунаде и показала јој руком да устане. Али чаша је била само допола пуна па је она рекла:

-Нећу. Могу и овако.

Мајка онда рашири шаку и на длану јој се указаше две округле, беле таблете.

-Свеједно – она рече и узе их. Ипак је морала да их стави на језик да би могла да их прогута. Биле су горке. Прва је лако прошла, али друга јој је застала у грлу па је морала да узме више лимунаде. Затим ју је до краја попила, покушавајући језиком да дохвати нерастопљени шећер.

ХЕПИЕНД

Недеља је поподне. Моји родитељи у дневној соби гледају стари амерички филм. Филм је о Северњацима и Јужњацима, али ипак првенствено о љубави. Мало сладуњав, као и обично. У почетку мој отац помало злобно коментарише. Али постепено, филм га све више обузима и он почиње да навија за љубавнике.

У последње време не читају много. А већ је давно оно време кад су ишли у биоскоп. Мама никад није пропуштала ни један филм, ни једну позоришну премијеру. Данас се ретко удубљују и у телевизију. Углавном раде због мене и брину за мене. А то не оставља много снаге и времена за забаву.

Међутим, недељом још увек воле да седну и погледају поподневни филм. И стварно није важно да ли је нов или стар, добар или лош, да ли је вестерн или драма.

Важно је само да завршава хепиендом.

МРАК

Ја сањам страшне снове. Уљуљкујем се у страх. Свако вече на спавање са собом водим неко ново приватно чудовиште. (Да она не би сама искакала из таме).

Имам доживотну претплату на море, свако вече после успављивања узимам једну наше срца. Закључавам врата, (увек два пута проверим), навлачим завесе и гасим светла.

Плашим се мрака – ко зна шта ме све из њега вреба. Сваки шум би могао бити наговештај опасности. Зато журим у кревет. Покривам се преко ушију и дуго ослушкујем...

Бојим се...Однекуд из мрака, изненада – скочићу на себе!

НА ПУТУ 1

Путујемо већ извесно време и сродили смо се са теретом који носимо. Више га и не осећамо, до тренутка кад нас умор савлада.

Спавамо заједно, грејући се топлином туђег тела, да бисмо ујутру, узимајући свој пртљаг, заборављали на ноћ. Не разговарамо много, све што нам је потребно сазнајемо од људи које срећемо уз пут. Понекад разменимо по коју реч, додир и поглед и чини нам се да се разумемо.

Повремено на друму наилазимо на људски скелет окачен о дрвени стуб, али нас се смрт и патња не тичу.

Јер ми смо још живи и смрт не разумемо...

НА ПУТУ 2

Возим се трамвајем на посао и гледам аутобусе како пролазе улицом блатњавом од истопљеног снега. Људи су тесно упаковани, опкољени једни другима, скривени дебелим зимским јакнама и капама. Посматрам оне који седе. Нико од њих не гледа кроз прозор. Муче их бриге или су већ од њих отупели.

Само једна мала глава, пуних, детињих образа са интересовањем гледа свет око себе. Поздрављамо се.

КАСАНДРА

Говорила си, нису те чули.

Говорила си, мада си знала да те не слушају.

У збрци измешаних гласова умела си да препознаш људе.

ПСИХА

Била си најлепша од свих жена, у свему другачија и зато ти је додељена судбина другачијих: да спознаш срећу, и, у сумњи, изгубиш је. Стргнувши са себе та лептирова крила покушала си да се претвориш у обичну бубу, не схватајући да ти то неће помоћи да нађеш свој мир.

У томе си могла успети тек кад си одлучила да полетиш.

ТИШИНА

Сломила сам поклопац кутије за накит. Изгубила једну карту из шпила. Наочаре су ми напрсле. Једна чарапа из пара избледела је.

Али навикавам се.

Можда чак једног дана узмем огледало, оно старо, дечије, са дугом дршком и цвећем на позадини и треснем њиме о земљу, свом снагом.

МУШИЦА

Сићушна мушица узлетела је над мојом чашом. Провидна паучина њених крила лепршала је подсећајући на мајусне одсјаје сунца.

У скоро вертикалном лету отишла је, привучена ваљда светлошћу сијалице. Узела сам чашу са тамноцрвеним соком и испила. На дну је остало крхотина малине, веома налик малим црвеним мушицама.

Загрљаји

Код СКЦ-а мајка љуби дете.

На Теразијама, младић и девојка се грле срдачно, широко.

Просто пожелех да изађем из аутобуса из загрлим некога.

Какав диван дан!

КОШУЉИЦЕ

Мој деда је, некад давно, прелазео замрзнуту планину са још неким људима. Кад није могао даље, а били су већ надомак села, пријатељи су га оставили. Једва се дотетурао до куће, а онда су бака и деца морали да га одлеђују. Ципеле је са ногу исекао, а са чарапама је ишло тешко, залепиле су се за стопала. Једва су га некако згрејали.

Онда су једном Бугари дошли па је деда морао да бежи. После, каже мој тата, одем ја и нађем га где чучи у неком жбуну. Одведем га кући.

Онда су опет једном дошли Бугари и запалили кућу. Дедо је опет морао да бежи, а баку су ранили у ногу. Ми деца, каже тата, поплашили се па изнели нешто ствари – али скоро ништа. Онда дође неки други Бугарин, добар човек, па ми каже: узмите лампе из куће, требаће. Ми спасемо лампе. Па каже: хајде и онај сандук да извучемо. И извуче га напоље. А у сандуку – кошуљице. Беле, дечије.

ИЗБЕГЛИЦЕ

Као девојчица за време рата, моја мама је са родитељима, братом и четири од пет сестара морала да бежи из Кисача, места у коме су живели, јер су Мађари истеривали све Србе и уселавали своје људе. То је било почетком рата и она се сећа да их је отац једном извео на пут који је пролазио поред боктернице и показао људе који су одлазили. "Ово и нас чека децо," рекао је. Дедо је био чувар пруге па га нису могли отерати док не дође неко да га замени.

А кад је тај човек једног дана ступио на њихов праг није хтео да уђе у кућу. "Прљав сам," рекао је и ушао тек кад се опрао. Онда је причао мом деди да он није хтео да дође у Кисач, није желео да отима туђе. Још је рекао да има два сина студента у Мађарској који тамо немају шта да једу. Деда му је предложио да узме одеће из села и пошаље својима кући, али он је одбио рекавши да је то проклето.

Онда су њих двојица некуд заједно отишли, а кад су се вратили, један је носио на рамену у балону вино, други ракију, обојица су били прилично пијани и певали су.

Тај Мађар је успео да им изradi да добију вагон у који су се потрпали сви они, са стварима. Пре него што су кренули на пут, рекао им је да, пошто иду преко Мађарске, сакрију старије девојчице, две моје старије тетке (најстарија тад већ није живела са њима), јер ће их одвући и нико их неће моћи спасити, а мојој мајци и тетка Мири, најмлађима, рекао је да никако не узимају бомбоне које ће им сигурно нудити, јер су отроване.

Пошто је мост био срушен, морали су да пређу скелом. Моја непокретна бака је морала да остане сама у вагону и прва пређе на другу страну. Страховали су и да их Мађари не нападну, да не униште скелу. Бака је плакала и после говорила својој деци да је мислила да их више никад неће видети.

Ипак је све добро прошло. Нико их није дирао и они су срећно стигли за Београд.

Један детаљ: док су возом пролазили кроз Мађарску, кад би их пребацивали на други колосек, каже мама, могли су супу да једу а да је не проспу, а кад су прешли код нас, у Србију, трескало је као лудо.

Одломак из романа "Мина у земљи патуљака"

Ноћни окршај

Када су све приче испричане и путницима почеле да се склапају очи од умора, Прскавац их остави да се одморе два-три сата, а он оде да окупи своју војску.

„Не очекујем да ће се ишта десити пре часа-пред-зору, то је уобичајено време за напад водењака. Они мисле да тад сви створови спавају и да их зато могу ухватити на препад, али са нама су правили рачун без, ако смем тако да кажем, дунавских демона.“ Он се засмеја на своју досетку дубоким гргољавим смехом који је личио на кључање водопада. Затим опрезно спусти једну своју руку у воду, као да проверава њену температуру, па тихо плусну у њу и нестане га у дубини.

„Мислим да ми можемо мирно да одспавамо овде до Прскавчевог повратка. Многи из његовог народа су сигурно у близини и чувају нас. Прскавац води рачуна о својим гостима.“

Деца нису чекала да он ово двапут каже, већ су спустила главе на меко лишће и истог тренутка заспала. Можда је понеко од њих и сањао чудна бића из патуљковог света, али ниједно од њих им није узнемирило сан. А сви су у сну чули Прскавчев звиждук како их дозива из даљине, неодољиво сличан звуку протицања речне воде.

Из сна их тргоше звиждуци. И гроктање, вриска, писка и један дубок глас који је личио на тутњање пробуђеног вулкана. Сви сместа поскакаше на ноге, уплашено се осврћући око себе, очију које још нису могле јасно да виде облике пред собом због сна који се још на њима задржавао и мрака који је владао свуда око њих.

Мрак је био потпун јер је месец који је дотад сијао на небу сада зашао за облаке. Ветар је дивље дувао, повијајући гране дрвећа као да покушава да га ишчупа из корена. Лишће је летело свуда око њих у великом ковитлацу. Спремала се олуја.

Кроз буку ветра деца су веома јасно могла да чују збрку других гласова – баш оних чудних гласова који су их тргли из сна. Јаснија од свих осталих била су, међутим два гласа која су била најближа њима, од којих је један несумњиво припадао Прскавцу, а други неком њима непознатом дунавском демону. Још нешто је било очигледно: Прскавац се због нечег љутио на другог демона који се прилично невешто правдао, а говор му је био проткан кијањем и шмрктањем, па је био тешко разумљив.

„Лепо сам ти рекао да га не зовеш, а ти си то ипак урадио. Зашто, само ми то није јасно?“ то је рекао Прскавац који је и сам био мало неразумљив због своје љутње.

„Мислио сам да ће- аа-пћиха- да ће би-ти користан-“ рече скрушено други демон (који се звао Шљапкало) а онда настави да кија.

„Ја знам да је он велики и застрашујућег изгледа, али зато ћемо сад морати да чекамо да овај кијамент продје,“ са нешто мање гнева је говорио помирили Прскавац. Онда примети патуљке и децу и љубазно из поздрави. Потом им објасни шта се десило.

Показало се да је тактика дунавских демона за рат са водењацима следећа: они би их сачекали у заседи у шумарцима поред реке и пришуњали им се нечујно. Својим жилавим рукама затим би дочепали њихове ланце, намењене несрећним жртвама, и извукли водењаке у најплићи плићак поред обале. Ту би покидали златне ланце својим оштрим зубима, а водењацима скинули панталоне и разоткрили њихова коњска копита и дуге коњске репове.

Пошто су водењаци веома ташта створења, а стиде се свог коњског порекла више но што се то може речима исказати, у таквој ситуацији они потпуно губе памет – заборављају на битку и једина им је жеља да побегну што даље од тог места и покрију и забораве оно што они сматрају својом срамотом.

На то рачунају дунавски демони кад крену у напад, па зато пре битке позову у посету разноврне становнике речних обала који долазе из близине, али и разне друге створове који долазе из далека – створења која живе у шумама, и она која живе у планинама; она која настањују крошње дрвећа или се крију под ободима великих печурки.

Тако је било и ове ноћи.

Дошле су стидљиве авети, које се клоне других створова. Кажу да су оне настале мешањем једне неухрањене врсте вилењака са врбама. Зато су тако витке и танке, али и увек помало гладне, јер једу само инсекте а њима се баш не може напунити стомак. Бије их глас да су страшне, али то је чиста измишљотина. Нема страшљивијих створова од њих! Познате су по шкрипању ланцима, хујању и клепетању костима, али оне то раде зато да би се заштитиле од људи, а не да би их заплашиле; осим клепетања костима - то долази од реуматизма који су ухватиле на местима на којима живе – а то су напуштене куће, фабрике, магацини...

За њима дође заиста страшни врколак – то је неман која хоће да прождере сунце. Дунавски демони га не би позвали да је био дан, јер би он онда само скакао на сунце у узалудном покушају да га дохвати (али пробајте ви то да докажете врколаку!), па од њега не би било никакве користи.

Потом дођоше још разне двоглаве и троглаве аждаје, велики и мали бауци, прождрљиве але, чак и једна шумска мајка, која дође последња и стајаше издвојена од осталих, руку прекрштених на грудима. Она је, слично Симадели, из неких својих разлога напустила

вилинско друштво и живела сама у шуми, скупљајући траве и лутајући слободно. Била је то једна врло остарела вила – коса јој се већ беше претворила у лишће.

Али разлог Прскавчевог гнева био је велики Брко, огромна људина са брадом до земље и по триста шездесет птичјих гнезда у сваком дугом брку. Њега је увек пратила олуја, па тако и сад, и Прскавац се љутио на Шљапкала што га је позвао. Тако су сад морали да сачекају да олуја прође и да се надају да ће водењаци закаснити.

А олуја је била страшна! Ветар је дувао тако јако да је ишчупао једно дрво и однео патуљцима капе са глава, тако брзо и тако далеко да није било никакве шансе да их поново нађу. Ипак, кад извидница јави да се водењаци приближавају и да се налазе само двеста-триста врба далеко, олуја је већ почела да јењава, само је месец још био иза облака, што је био добар знак – тако водењаци неће приметити шта им се спрема. Сви се сад сакрише међу дрвеће које се надвило тако ниско над реком да се обала није ни видела од њега. То је био веома добар заклон.

Тад се зачу пљускање воде. То су долазили многи водењаци. Уопште се нису крили, већ су бахато шљапкали кроз плићак на десној обали реке. Ишли су у колони један по један, звецкали златним ланцима, а док су ишли, певали су својим грубим, потмулим гласовима песму о – о чему другом, него песму о себи:

Ми смо водењаци,
велики јунаци.
Бољи смо од људи,
па нек се усуди
само ко је куражан
да нам на пут стане.
Длакави и јаки,
(Такав је баш сваки!)
нас се боји баук -
нек је свима наук:
свак' је од нас важан
и борац без мане.

Приближавали су се месту на коме су их дунавски демони, патуљци и деца чекали у заседи. Међу првима је ишао један који је био виши и крупнији од осталих и на чијој глави је стајала кристална круна, уместо капе. Око њега су такође ступали крупни водењаци, брада дужих него у осталих – то је била гарда краљева, задужена да га чува. Веома брзо су се кретали и поред тога што су ноге вукли кроз воду. Али ниједан не изађе из плићака на обалу.

Кад су завршили своју песму, они почеше да дозивају дунавске демоне и изазивају их на борбу.

„Где сте, безноги?“ Викали су дубоким гласовима. „Сакрили су се и чекају да опасност прође, сигурно. Само ви бежите, старе рибетине, нисте ви нама дорасли.“

Ако су се и надали да ће добити некакав одговор, грдно су се преварили. Дунавским демонима на памет није падало да им се пре времена откривају. Кроз њихове жиле је текла хладна, рибља крв и они нису лако падали у ватру.

Сви осим Шљапкала, наравно. Он је био изузетак и управо је почињао опасно да се љути на водењаке. Чак га ни јака кијавица није у томе спречавала и он је наизменично кијао и жестио се, претећи водењацима својом коштуњавом песницом. Муке су имали да га бар

утишају, кад већ нису могли сасвим да га ућуткају и смире, и његов даљи рођак Муљовић се и сам због тога изнервирао.

„Смири се рођаче,“ говорио је ужурбано, гласом који је подсећао на клокотање живог блата у некој мочвари. „смири се, иначе ће нас чути. Не дозволи да те испровоцирају, они само то и чекају, а онда смо пропали.“

Чинило се да његове молбе имају неког утицаја. Ипак, Шљапкало настави да се нервира, али је то бар чинио у тишини, што је било врло комично за посматрање. Махао је рукама, шакама стиснутих у песнице и љутио се на водењаке без гласа, а повремено је покушавао и да кија у тишини, али то је већ теже ишло. Тада би стављао обе руке на уста покушавајући да суспрегне кијање.

За то време деца су са уживањем помешаним са језом гледала напредовање водењака. Све је то за њих било ново: гацање водењака уз реку, њихове шиљате црвене капе испод којих су извиривале чупаве обрве и дуга црна коса; дунавски демони непомици као да су извајани од камена, док им само очи светле у мраку; звездана ноћ коју посматрају сакривени иза редова густе трске што расте поред реке, уместо да је гледају из својих кревета.

Ниједно није пожелело да се врати кући, у кревет! Сви су једва чекали да отпочне борба.

Кад је врх браде првог водењака био толико близу да је изгледало да би могао да заголица Прскавца по чворноватом му носу, Прскавац и остали најстарији дунавски демони и демонице који су предводили остале демоне дадоше знак за напад. Из трске и између врба и јова изронише на десетине дунавских демона, малих, али веома снажних и окретних створења.

Они се бацише на ланце водењака које су ови носили спремне да њима ухвате и удаве сваког на кога налете, и док водењаци још нису ни схватили шта се дешава они почеше да их кидају својим снажним зубима. Било је веома занимљиво за децу да посматрају (из сигурности свог склоништа међу врбама) како дунавски демон, стојећи на једној руци, другом вешто хвата ланац и кида га зубима на ситне комаде тако да постаје сасвим неупотребљив.

Док једни раде то, други се бацају на збуњене водењаке и скидају им панталоне, откривајући њихове дебеле коњске ноге и бујне дуге репове. И тада се зачује такав грохотан смех, јер призор и јесте врло смешан, да се обале реке просто тресу од њега. То се смеју дунавски демони, патуљци и деца; аждаје, бауци и але; авети се кикоћу и зацењују од смеха тако пискавим гласовима да се осталима од њих кожа жежи; Брко својим смехом чак одува неколико водењака који отплове низ реку као листови ношени олујним ветром.

А остали водењаци, лица црвених од срама, окрећу главе на једну, па на другу страну, гледају унезверено око себе, заборављају на битку, и повлаче се и беже колико их њихове коњске ноге носе!

Један водењак (кога је мање срамота него остале) издваја се из групе и прикрада Мини. Он баца ланац дугим замахом и таман јој га обавије око једне ноге кад Мина врисне и Прскавац скаче у одбрану. Граби ланац од злата, цимне притом водењака који га држи и овај падне лицем надолу у воду, а Прскавац кида ланац зубима. За то време водењак се диже из реке, обневидео и пљујући воду, а славодобитни Шљапкало му скида панталоне са трзајем и он поново пада у плићак.

Шљапкало скаче на његова леђа и поскакује вешто на рукама, као што би неко други на ногама, и чупа га за косу; а онда га Облутак и Муљовић силом скидају са водењака, који наново устаје и, престрављен, коначно бежи што га његове коњске ноге носе.

Милош и Иван, који су покушали да остану по страни, али је искушење било јаче од њих, пењу се на врбе. Гране врба се свијају ниско над водом и они се нађу тик изнад армије водењака. У њој је већ наступило расуло: они беже на све стране, сударају се један са другим и падају у воду. Дечаци ту чињеницу обилато користе да их ударају гранама по глави и довикују увреде, а да се сами не нађу у озбиљној опасности.

Ипак, врбе одлуче да казне толику дрскост деце која су се угнездила на њиховим гранама. Под Ивановом и Милошевом тежином гране почињу опасно да се савијају над реком! Један водењак то примети и, пошто је остао без свог 'ласа', он маљавим рукама ухвати гране врба на којима дечаци висе и почиње да их вуче надоле. Дечацима патуљци прискачу у помоћ – Јасенски хвата водењака за реп и вуче га, а господин Смрекић обухвата свог шегрта рукама око појаса и вуче, вуче из све снаге!

Водењак се не да, али на крају попушта његов снажни стисак, гране се исправљају и наша два јунака лете кроз шуму као испаљени из топа! Лет завршавају на земљи, пуни буботака и модрица и више им не пада на памет да се мешају у битку. Остају у заклону шуме до њеног краја.

А онда се битка завршава:

„Урааа,“ вичу одушевљени дунавски демони.

„Ураа,“ вичу и деца понесена жаром борбе, иако се битка у суштини завршила пре него што је и почела.

„Јесте ли их видели како беже?“ смејао се Милош.

„Аха, ко би рекао да се толико стиде својих копита!“ веселила се и Мина.

„Тако вам је то, кад неко не може да се помири са тим шта је и какав је.“ смејао се и Прскавац и брисао крупне сузе смеха из својих буљавих очију.

Сви су се сад бацили на земљу под дрвећем, кад је узбуђење због битке прошло, и смејали се посрамљеним водењацима. Још дуго су деца, млади патуљак и дунавски демони препричавали детаље битке и уживали у поразу водењака, све док нису почеле очи саме од себе да им се склапају од умора. Заспали један по један, са ушима пуним мрморења воде која је спокојно протицала. А господин Смрекић? Он и његов пријатељ Прскавац су имали још о много чему да разговарају. Румена зора их је тако и затекла.

Кратке прозе Иване Ристић, мр Миле Пенков

ОШ „Десанка Максимовић“ Чокот
penkowmile@gmail.com

Може бити да је писање кратких проза стрпљиво и танано ослушкивање једва чујних гласова и блиц-слика у себи и око себе, ухваћених у лету и приказаних без икаквог накнадног дотеривања и дограђивања. А онда се у тренутку одлучи да је тај преломни или интригантни тренутак времена довољно изазован и упечатљив, толико да се може кристализовати у једну садржајно и естетски уређену целину. Управо овакве јесу прозне минијатуре Иване Ристић, истргнуте из реалности и бачене пред нас као подстицај за примећивање себе самих, понекад малих понекад великих у олуји живота која граби и носи све са собом. Ауторка у њима показује врстан таленат за бритац, каткад и горак коментар

стварности нашег постојања (егзистенцијалног или пак историјског), служећи се прецизном реченицом, ослобођеном сувишних детаља и украса. Такође, примећује се та пишчева ненаметљива брига, нежност и саосећање, разумевање за људску јединку у трагању за подршком и љубављу, за својим местом и мисијом у свету који се тако брзо мења и незауостављиво пролази.

Сасвим неочекивано, у пар прича Иване Ристић појављују се призори ратних страдања из женске перспективе. Уз изузетан осећај за детаљ и атмосферу, вешто ткајући реченицу тако да звучи благо и природно, ауторка са мало речи говори много, дајући нам слику човекове маленкости у вртлогу историјских кретања, откривајући нам трагове људског и племенитог *када му није ни време ни место.*

ПРЕДСТАВЉАЊА

Најбољи школски библиотекар и најбоља библиотека 2011. Славица Томић-Голубовић

Гимназија, Младеновац
slavicagolubovic@yahoo.com

Награда “Мина Караџић” је најпрестижнија награда у школском библиотекарству, не само због Минине културне делатности и баштине, већ и због тога што ту награду додељују колеге из исте бранше који познају проблематику, циљеве и значај школског библиотекарства. Без обзира, на можда, захтевне критеријуме и пропозиције Правилника за доделу награде, библиотекари не треба да се обесхрабрују, верујући у себе и свој рад, треба да се пријављују на конкурс како би добили признање за своје протекло ангажовање, а и подстицај за будуће.

Ове године награда је додељена на Међународни дан школских библиотекара 24. 10. 2011. у Гимназији у Младеновцу Валерији Јованов из Зрењанина за најбољег библиотекара основних школа, а за најбољу библиотеку проглашена је библиотека Дома ученика средњих школа у Београду.

ВАЛЕРИЈА ЈОВАНОВ

Највише признање за свеобухватну делатност у школском библиотекарству награда “Мина Караџић” ове године 2011. припала је колегиници Валерији Јованов, професору српског језика као нематерњег, а на предлог матичне Градске народне библиотеке “Жарко Зрењанин” из Зрењанина.

Валерија Јованов пуних 25 година ради у библиотеци Основне школе “Соња Маринковић” у Зрењанину. Ова основна школа има две организационе јединице, у селима Михајлову и Лукином Селу, где такође ради као библиотекар Валерија Јованов.

Поред обавезних радних задатака школског библиотекарa, колегиница сарађује и са мештанима, пружајући им услуге, развијајући читалачку културу.

Валерија Јованов обрађује библиотечку грађу у три књиге инвентара, формирала је базу за монографске публикације у централној школи у Зрењанину, а сада формира базу у Лукином Селу, а потом ће и у Михајлову; води књигу инвентара за серијске публикације, звучну грађу и визуелну пројекцију, ради у корисничком програму за библиотеке “МПА – инжењеринга” из Зрењанина, води алфabetски и стручни лисни каталог за монографске публикације у све три библиотеке.

Књижни фонд и фонд серијских публикација стручно обрађује по УДК систему, ради ревизију у Михајлову. Књижни фонд у централној школи је 9577 јединица, све унете у базу, у Лукином Селу унето је 100 јединица од 2355, а у Михајлову књижни фонд је 3775 јединица.

Члан је Општинског одбора Читалачке значке и његов активни радник, један је од координатора Секције школских библиотекара за Средњобанатски округ, члан је Подружнице библиотекара Средњег Баната, пет година је члан жирија општинске библиотеке из Житишта “Литерарни конкурс”, учествује у школским, културним и јавним акцијама матичне библиотеке и културног центра у Зрењанину . Поред тога води Летопис школе од 1994. године, у електронској форми двојезично на српском и мађарском језику. Уређује сајт школе и лекторише текстове на оба језика. Била је члан уређивачког одбора Монографије школе која је издата у част четрдесетогодишњег постојања школе. Учествује у

организацији свих културних манифестација. На семинару у Сремским Карловцима имала је презентацију на тему “Библиотека двојезичне школе као место неговања толеранције и сарадње.”

Једноставно све се не може навести на чему ради Валерија Јованов. А оно што истиче њена матична библиотека је њена “стручна оспособљеност, квалитет рада, свестраност, висок степен одговорности и изузетне људске врлине као

што су добронамерност, племенитост и љубазност су особине које красе и издвајају колегиницу Валерију Јованов и као изузетног библиотекарa и радника уопште.”

ДОМ УЧЕНИКА СРЕДЊ ШКОЛА, БЕОГРАД

Наградом “Мина Караџић” за најбољу библиотеку средњих школа награђена је библиотека Дома ученика средњих школа у Београду, коју чине Централна библиотека “Петар Драпшин” и четири огранка: “Алекса Дејовић”, “Карађорђе”, “Стеван Чоловић” и “Змај”.

Библиотека је званично отпочела са радом 2002 /2003. школске године.

1998. године затечени књижни фонд је имао око 3.500 библиотечких јединица, да би континуираном и плански вршеном набавком лектирног фонда, 2002. књижни фонд располагао са 5.500 књига. Купљен је програм Б ++, отпочео је рад на аутоматизацији

библиотечке грађе и за четири године непрекидног рада у базу података унесено је свих 8.900 библиотечких јединица.

Накнадно су адаптиране и уређене, по свим стандардима за библиотеке, просторије огранка “Алекса Дејовић“ и “Петар Драпшин“, купљен је нов намештај, застакљене су полице, промењен под и набављен рачунар. Сада је то веома пријатан и лепо уређен простор који одговара својој намени, а у који ученици радо долазе. Према статистичким подацима у прошлој школској години 70% ученика и запослених је посећивало библиотеку.

Сваки огранак библиотеке није само у функцији због основне намене коришћења књига, него се ту одвија жива активност кроз рад многобројних секција литерарне, новинарске, ликовне, драмске, квиз знања, забавне вечери, шах секције, бонтон клуб. Такође сваке године се организује културно-уметничка и спортска манифестација под називом “Домијада“ која представља годишњу приредбу и смотру на којој се ученици такмиче из области глуме, музике и плеса, литерарног и ликовног стваралаштва.

Одељење за унапређење и развој библиотечке делатности Библиотеке града Београда за 10 година рада библиотеке извршило је два надзора и дало веома позитивне оцене.

Сва активност како образовно-информативна, тако и културна, се не би могла успешно обављати без великог ангажовања, ентузијазма и добрих сарадничких односа библиотекара који раде у Дому ученика.

NajboljaBiblioteka2010

Библиотека ОШ „Бранко Пешић“ из Земуна, Љиљана Ђорђевић

ОШ „Бранко Пешић“, Земун
idjordjevic06@gmail.com

ОШ „Бранко Пешић“, некада Школа за основно образовање одраслих, до 1994. године није имала библиотекарку. У једној остави на поду је „лежало“ неколико књига које су школи припале поделом Радничког универзитета. Наставницима српског језика, међу којима сам и ја била, недостајала је важна „карика“ за реализацију наставног плана и програма. Чињеница да се састав ученика мењао, (ни један ученик није имао преко 18 година), подстакла нас је да предложимо промену назива школе, а самим тим и побољшамо услове рада у школи. Пошто сам раније радила као библиотекар и положила стручни испит у Народној библиотеци Србије, предложила сам да формирамо библиотеку, да се сви ангажујемо око набавке књига и једну учионицу претворимо у библиотеку. Уз подршку и разумевање, првенствено директора школе и дела чланова колектива, број наслова из године у годину је растао. Нашој акцији прикупљања књига придружиле су се и многе градске библиотеке, издавачке куће, колеге библиотекари из околних школа, разне невладине организације па и сами ученици. Наравно, и општинске власти које су нам адаптирале део поткровља и финансирале набавку намештаја.

Данас у нашој библиотеци има преко 8000 наслова, око 780 сликовница, велики број часописа које нам донирају издавачи и понешто мултимедијалне грађе. Библиотека данас поседује рачунар и програм за унос књижног фонда, интернет, и телефон. У међувремену је

и радно време библиотекара прерасло са 20% радног времена , на 100%. Библиотека је отворена за ученике 6 сати дневно, а радно време библиотекара обухвата обе школске смене. У библиотеци се често одржавају часови на којима наставници ученицима приказују видео материјал везан за тему часа. Понекада је тешко ову децу заинтересовати за књигу, али је и могуће. Уз мали напор, креативност библиотекара, добру рекламу и избор књиге библиотека је увек пуна. Постављена табла у библиотеци за коментар прочитане књиге показује да су позајмљене књиге и прочитане.

Уз редовне послове библиотекар набавља и половне уџбенике за све ученике школе (око 75 % ученика су деца ромске националности чије породице нису у могућности да обезбеде уџбенике за своју децу).

Библиотекар помаже ученицима у изради домаћих задатака, читају школске часописе, имају могућност да користе видео материјале везане за наставне јединице, раде разне тематске паное, посећујемо музеје, позоришта, биоскопе, сајмове, (уз пропратно писмо организаторима да нам омогуће бесплатан улаз за примерне ђаке). На полугодишту се на огласној табли приказује табела посећености библиотеци по одељењима, начињена уз помоћ обраде статистичких података, на основу које се награђује највредније одељење или појединац.

Библиотеке са једним запосленим, Катарина Тодоровић

студент Филолошког факултета, Катедра за библиотекарство и информатику

- семинарски рад из Менаџмента у библиотекама, 2010 -

Увод

Библиотеке са једним запосленим представљају веома карактеристичан тип библиотека. Интересантне су за проучавање како због њихове разнородности (у зависности од тога каквој врсти организације припадају), тако и због разноликости послова које обавља библиотекар запослен у оваквој библиотеци.

На шта се односи термин „разнородност“? Конкретно, то значи да постоји доста видова ових библиотека: не највећи, али позамашан број чине школске и високошколске библиотеке (можда и као најкарактеристичнија асоцијација на термин „библиотеке са једним запосленим“), затим, ту су библиотеке при архивима, музејима, црквама; једном речју, то су увек библиотеке у оквиру неке веће организације – у оквиру фирми и радних и производних корпорација, у оквиру друштвених и здравствених служби или било које друге профитне или непрофитне организације. Ове библиотеке сачињавају још и огранци јавних библиотека. Иако постоје и самосталне, тј. самоуправне библиотеке (које у правом смислу речи одговарају саме за себе), много је већи број оних које су саставни део неке организације. Дакле, најважнија карактеристика у опису библиотеке у којој ради један запослени јесте – постојање и

функционисање под окриљем матичне организације. Овим путем библиотека треба да служи и одговара захтевима заједнице у којој се налази, будући да су њени корисници највећим делом управо сами чланови те заједнице. С обзиром на то да се овај тип библиотеке обраћа ужем кругу корисника, могло би се говорити о интерном, затворенијем облику пословања. У том смислу се ове библиотеке могу сматрати специјалним јер је дејство и обим библиотечких фондова усмерено првенствено (мада не и искључиво) ка члановима заједнице. Ово никако не значи да је и сам библиотекар „затворен“ и окренут вођењу библиотеке на „затворен“ начин, суженим погледом. Напротив, библиотекар, да би испунио своју професионалну дужност и да би могао успешно да одговори захтевима околине, мора да иде у корак са савременим токовима друштва и технологије, а пре свега, мора да има вољу за доживотним учењем и константним професионалним развојем и „надограђивањем“ знања и вештина.

Да би нека организација била успешна мора да има непресушни извор сталних информација које јој омогућавају да се развија и утиче како на ужу, тако и на ширу

заједницу. А да би се такве информације знања могле добијати, неопходно је да се увиди значај библиотеке. Препознати улогу библиотеке од виталног је значаја за развој неке организације – неопходно је да библиотека, као информациони центар, буде подржавана од стране за то надлежних у организацији – путеви и циљеви библиотеке и саме организације морају се преплитати и надовезивати, везе између ова два тела морају бити чврсте. Само на тај начин може се успоставити корелација између библиотеке и организационог тела и схватити огромна улога коју библиотека непосредно има у животу и развоју матичне организације.

Разноликост послова обухвата, једном речју, све оно што се сматра обавезним послом у свакој библиотеци (па тако и у овој), али са додатком и администрационих послова, као и оних који се односе на вођење бриге и о самом физичком простору библиотеке (као што су, на пример, реорганизација у распореду намештаја како би се добило на комфорности у циљу лакшег сналажења у библиотеци, или чин физичког размештаја грађе по полицама).

Једно истраживање спроведено на тлу Велике Британије показало је неколико интересантних резултата. Наиме, први занимљив закључак до којег се дошло је тај, да су се библиотекарски могли сврстати у три групе: они који су изузетно задовољни својим послом, они који су изузетно незадовољни послом и они који се осећају просечно (дакле, негде у средини). Други податак даје на увид да се у библиотечкој пракси са једним запосленим, осим речи „библиотекар“ користе и термини као што су „менаџер“, „супервизор“, „директор“, „медијатекар“ и „информациони радник“. Следећи податак показује да чак 66% испитаних библиотекара ради у јединици под окриљем неке институције, а само 27% ради у независним библиотекама. Последњи податак сведочи о томе да чак око 60% њих, заправо, надгледа некога, било да је то „студент“, „секретар“, „волонтер“ или „библиотекар помоћник“ а осталих 40% отпада на оне који заиста раде сами као једини запослени. Из овога произилази да у библиотеци са једним запосленим ради само један професионални библиотекар, као једини који има стручно звање и положен стручни испит, а осим њега може бити запослен и још неко од помоћног особља.

Све ово говори у прилог томе какав је профил библиотекара и слика коју о њему (и библиотеци, наравно) има матична организација.

Треба још споменути и која се страна лексику употребљава за означавање појма библиотеке и библиотекара који у њој ради као једини запослени. На подручју Сједињених Америчких Држава користе се термини “One-Person Library” и “Solo-Librarian” а у Великој Британији “One Man Band”, или скраћено ОМВ. У нашем језику не постоји нека посебна реч којом се обележава ова врста професије и тип овакве библиотеке, већ просто само „библиотекар“ или „библиотека са једним запосленим“.

Проблематика библиотека са једним запосленим

Шта је, заправо, библиотека са једним запосленим? То је библиотека где се сви послови обављају од стране једног библиотекара. Такође, могу постојати и библиотеке које имају и више од једног запосленог (који у том случају обављају свакодневне дужности и рутинске послове као што су администрација и слично). Успешност пословања библиотеке са једним запосленим умногоме зависи од самог библиотекара и његовог става и привржености послу. У ствари, рад у овом типу библиотеке је сличан раду у било којој другој малој организацији која има свој „главни“ посао на који се највише фокусира, али исто тако, и већи број осталих свакодневних послова. Обављање посла у библиотеци са једним запосленим укључује скоро

све – од покушаја да се послови поделе на професионалне и непрофесионалне (што је, иначе, потпуно непотребно и бесмислено радити) до обављања најразличитијих задатака, као што су набавка грађе, затим класификација, обрада и смештај, рад са корисницима, ревизија фонда, планирање дугорочних и краткорочних програма, организовање најразличитијих акција, затим задуживање и раздуживање књига, враћање истих на полице, активно учешће у раду матичне институције и обављање ситнијих административних послова као што је, на пример, писање извештаја. На првој позицији је планирање сопственог времена, то је најбољи пут да се све ове активности обављају што ефектније и ефикасније.

Постоји неколико (ако се може тако рећи) кључних проблема који су специфични за библиотеке са једним запосленим и који се могу покушати размотрити. Према неким анкетама и истраживањима, многи библиотекарски као главне проблеме наводе: недостатак времена за обављање свих активности и акција које се од библиотекара очекују, затим осећај професионалне изолације и неадекватна слика коју о библиотеци има матична заједница.

Како изаћи на крај са бројним обавезама, а притом не изгубити свест о ономе што је заиста од суштинске важности за библиотеку? Да би се што ефикасније организовало сопствено време и у том смислу испунили зацртани циљеви, треба одредити приоритете. Никада се не сме заборавити да библиотекарски увек треба прво да одговоре потребама корисника. Утврђивање одређених професионалних приоритета је поље где на видело излази лични професионализам. Не сме се приступати погрешно задацима и за сваки задатак се мора добро промислити како да се изврши што боље. Такође, док библиотекар у библиотеци са једним запосленим извршава обичне дневне задатке, у исто време треба да буде у континуираном процесу планирања. Библиотекар у библиотеци са једним запосленим треба да зна да ради од свега по мало – да својим задацима приступи са становишта „генералног“, објективног поимања ствари. Библиотекар обавезно своју библиотеку мора сматрати информационим центром. У ствари, ефикасан процес самоорганизовања је добро организовање сопственог времена. Треба препознати потребу да се неки циљ изврши и треба имати жељу да се нешто поводом тога уради. Прилагођавање сопственог приступа раду је, наиме, добар менаџмент (организовање) времена. Увек треба размислити о томе шта се тренутно ради а шта тек треба да се уради. Наравно, нечије личне карактеристике су умногоме доста повезане са самим менаџментом. Исто тако, одлучивање о томе који задаци треба да се изврше а који да се избегну у директној је повезаности са местом библиотеке у сопственој организацији. Уосталом, рад у библиотеци са једним запосленим има ту предност што библиотекар, на крају крајева, може сам организовати сопствено време. Треба знати која су ограничења са којима се библиотекар сусреће, јер „никада се ни за шта нема довољно времена“. Међутим, ако се овако размишља, неће се постићи жељена ефикасност у раду.

Наравно, и у овом послу, као и у сваком другом постоје предности и мане. Оно што можда највише привлачи библиотекарске јесте то, да без обзира на положај који имају у организацији, све послове обављају самостално, што у ствари доводи до осећаја професионалне изолације. Такође је битно да сваки библиотекар препозна и уочи проблеме и да покуша не само да их реши, већ и искористи и преокрене у сврху добробити библиотеке. Ако библиотекар не зна како да реши неку ситуацију, треба да се обрати неком ко је за то надлежан или да се ослони на мишљење корисника. Овде комуникација игра важну улогу, јер запослени проблем осећања изолованости могу да реше

тако што ће се учлањивати у разне библиотечке асоцијације или удружења и похађати предавања или семинаре о унапређењу библиотечке делатности. Усавршавањем сопственог знања у комуникацији и размени искустава са другим библиотекарима може се превазићи тај проблем. Овим путем се такође афирмише и професионализам којим се библиотека води и то је једноставно од суштинског значаја за развој каријере. Овакви видови окупљања и удруживања библиотекара на разним семинарима и скуповима омогућавају неку врсту професионалне обуке и подршке која обухвата ширење знања, тренирање, разноврсну литературу кроз коју се могу пратити најновије вести везане за развој библиотечке делатности, као и техничка и технолошка достигнућа која олакшавају бављење информационом делатношћу. Библиотекар који жели да буде цењен и да буде у току са својим позивом сигурно ће имати користи од оваквих догађања. Битно је и то, да библиотекар на овај начин имају могућност да долазе у контакт једни са другима и дружећи се размењују своја мишљења и искуства, дају савете око неких проблема који се могу јавити у обављању библиотечких дужности. Ово такође отвара врата томе, да се библиотекар увек може јавити некој одређеној особи са којом је у добром контакту ради покушаја превазилажења неког проблема. Библиотекари сами морају да промене свој поглед на то како обављају посао, јер квалитет и задовољење послом зависе само од библиотекара.

Када је у питању разматрање о недовољном разумевању значаја библиотеке за заједницу, треба имати у виду објективност: често се дешава да заједница није свесна вредности библиотеке, али исто тако, у многим случајевима, ни сами библиотекар нису адекватно упознати са деловањем и циљевима заједнице. Овде комуникација такође игра значајну улогу – морају се успоставити успешне и продуктивне везе између библиотекара и надлежних из организације, како би се упоредан рад ње и њене библиотеке могао неотежано развијати. Оно што библиотекар често заборављају јесте да су они, пре свега, запослени у организацији као и сви остали чланови колектива, па тек онда библиотекар. Од суштинске је важности да библиотекар познају структуру организације у којој раде, њену хијерархију, ауторитете надлежности и власти и основне функције и циљеве које она врши. Само на тај начин библиотекар може да препозна и нађе место своје библиотеке у овом систему. Библиотекар морају бити свесни и чињенице да библиотека вероватно не би ни постојала у оквиру неке организације да јој није ни потребна. Кад се мало боље размисли, ово тврђење је, у ствари, веома природно и логично. Дакле, ако је библиотека већ ту, онда њен руководилац мора имати на уму да су извори информација које она поседује од насушне важности за добробит организације. Проналажењем свог места у систему вредности неке организације добија се отвореност за шире погледе на обавезе и задатке које библиотека треба да испуни, затим, фундаментална база као основна тачка полазишта за све остале, надлазеће радње. На превазилажењу овог проблема треба да раде и библиотекар с једне и надлежни са друге стране. Обострана иницијатива и улагање енергије у заједничке интересе организације основна су упутница за сукобљавање са свакодневним препрекама. „Тако можемо видети да је улога библиотеке у матичној организацији директно повезана са радом ове организације и библиотека је ту да обезбеди информације које ће директно подржати њен рад. Када погледамо на огромно поље типова сервиса које овакве библиотеке обезбеђују, задивљени смо, прво, различитошћу организација које користе библиотеку и информационе центре који подржавају њихов рад,

и друго, невероватно широким доменом материјала за истраживање које ове библиотеке поседују “.^[1]

Руковођење библиотекама са једним запосленим

Руковођење библиотекама са једним запосленим обухвата већ поменуте обавезе: планирање и организација сопственог времена, развој збирки, послови техничке и административне природе, рад са корисницима, адекватна каталогизација и класификација, промоција библиотеке и односи са јавношћу. Библиотекар ће сигурно много лакше планирати своје време и обавезе ако зна који су циљеви приоритетнији а то се може сагледати кроз саму личност библиотекара који је спреман на индивидуално и професионално усавршавање.

Како онда почети процес руковођења? Шта библиотекар треба да зна још од првог дана када је примљен на ову позицију? Свакако да постоје одређени савети и смернице које би требало следити, иако се многе вештине успешног пословања стичу искуством током дугог низа година проведених на радном месту. Можемо издвојити неколико тачака које сваки библиотекар мора да има на уму приликом руковођења своје библиотеке:

- 1) однос између идеала и реалне слике у библиотеци
- 2) припремљеност на новине и „изненађења“
- 3) постављање дугорочних и краткорочних циљева узимајући у обзир већ постојећу затечену слику
- 4) пажљиво до промена
- 5) планирање
- 6) уочавање стварних, реалних циљева.

Размотримо сваку од њих појединачно. Иако понекад реалне ситуације немају баш много додирних тачака са замишљеним идеалима, чак ако су жеље и зацртани циљеви понекад заиста недостижни и не могу се реализовати у складу са очекивањима, не треба ни у ком случају одустати од њих – они су нешто чему треба тежити, јер само тако се може постићи бар оно најоптималније чему библиотека служи. Библиотекар никада не треба да одустаје од својих визија и високих стандарда, јер они су, између осталог, ти који представљају звезду водилу не само у побољшању библиотечке делатности већ, пре свега, у најбољем могућем начину служења матичној организацији. Треба бити упоран и онда када су могућности ограничене (највише финансијске, а то је чест случај), те бити спреман на сналажење, балансирање, компромисе и одлуке за које се сматра да ће најмање naudити библиотеци и организацији. Наравно, библиотекар (поготову на почетку своје каријере у библиотеци) има задатак да константно разматра и мисли о могућим потезима, трудећи се да их усклади са сопственом визијом и са оним што је заиста реално изводљиво. То је дугорочан процес, јер ако се превише пажње усмери ка решавању не тако битних проблема, из руку ће се испустити они који су заиста од суштинске важности (планирање дугорочних циљева).

За библиотекара је изузетно важно да буде иновативан и креативан (мада ово обично долази само по себи јер је свако од нас индивидуалан и свако има другачији приступ истом задатку). Оваква тврдња повлачи за собом и то да библиотекар мора да буде отворен и да има слуха за захтеве које пред њега стављају корисници. Прихватањем новина на свим нивоима руковођења библиотеком (а пре свега у приступу послу и приступу корисницима) отвара врата што бољем искоришћавању ресурса које библиотека поседује (али само у случају да те новине могу да се уклопе у већ постојећи систем и да их прихвате и сами корисници). Такође, неизбежно је да ће понекад искрснути и такве ситуације у којима ће се

од библиотекара тражити да обави неки задатак који није у његовом опису посла. Ко год да издаје ово наређење може се оправдати чињеницом да је тај посао, можда, обављао претходни библиотекар. Оваква „изненађења“ су непријатна и неретко се дешавају али библиотекар треба да буде спреман и на овакве изазове и да научи да каже „не“ на одговарајући, најбољи могући начин. Понекад је у реду помоћи, али се тиме губе приоритети у послу и може се осетити лично незадовољство обављањем неког посла због кога библиотекар није примљен у колектив и за који није плаћен.

Како број, обим и комплексност задатака у библиотеци са једним запосленим понекад надилази могућности библиотекара, дешава се да он, понекад, потпуно заборави који су му приоритети. Како избећи овакве ситуације? Можда би најбољи одговор био постављање краткорочних и дугорочних циљева, не заборављајући притом на то како су у библиотеци ствари стајале пре његовог доласка (дакле, како је било некад) и планирање за будућност (онако како ће тек бити). Краткорочни циљеви су оно што је за библиотеку битно у неком одређеном тренутку и испуњавају се у краћем временском периоду. Дугорочни су трајни, стални, они који се обављају константно и представљају главну визију библиотекара и мисију коју библиотека треба да испуни.

Свака нова идеја која води у промене мора бити пажљиво разматрана. Наравно, постоје ситуације где се може одмах реаговати и које могу бити одмах исправљене, али то су обично оне рутинске, свакодневне, а постоје и такве које се прво морају сагледавати од стране за то надлежних у оквиру одређеног времена (оне могу, али не морају бити прихваћене). На библиотекар у је да сам уочи када може одмах да реагује, а када се мора консултовати са надлежнима. Поготову ако је у питању нови библиотекар који је тек дошао на посао, боље је ићи полако и обазриво. Не значи да ће нови запослени одмах изградити репутацију ако нагло улети у промене целокупне до тад организације библиотеке. Напротив, његове ће идеје супервизори и надлежни прихватити тек онда када за то дође право време, када он оправда указано му поверење. Исто тако, библиотекар треба да има у виду разумевање према нечијем раду до тад, као и поштовање према корисницима који су били навикнути на претходни систем функционисања библиотеке. Значи, поступати промишљено и пажљиво када су у питању нове идеје.

Том Вајтхол у свом чланку “Time to think: use of the systems approach to the problems of the <<one-man>> information unit” каже да и библиотекар, као и било ком другом административном раднику треба времена да мисли. Овај веома сажет и концизан став односи се на планирање, планирање сопственог времена и усклађених са тим обавеза. У библиотеци, а нарочито са једним запосленим ништа се не сме препустити случају, већ се све акције из дана у дан морају планирати. Планирање је, једноставно, важан процес, јер онај ко не планира, засигурно ће довести у питање ефикасност и продуктивност службе. Време проведено у планирању може да буде само добро искоришћено време. Библиотекар мора да размишља и да планирањем усклади и рутинске и професионалне и обавезе према кориснику.

После неког одређеног времена проведеног на радном месту библиотекар ће почети да препознаје и уочава који су циљеви стварни, реални, изводљиви а да су при томе од највећег значаја за унапређење рада и сврхе библиотеке коју она има за организацију. Када се ови циљеви уоквире (после дужег размишљања па чак и разговора са корисницима о томе), њихов нацрт се формално представља организацији и њеним надлежнима. Овим чином се библиотекар професионално и лично афирмише у очима организације јер показује да има

озбиљан и одговоран приступ професији и визије за дугорочни развој библиотеке и њених служби. Другим речима, то је препознавање нечег реално изводљивог за шта се поуздано може тврдити да ће чинити добра библиотеци и њеним корисницима.

Библиотекарство се може посматрати помало као филозофија и помало као практична делатност. Предност руковођења малом библиотеком јесте управо разноврсност послова, а изазов је потпуно претворити библиотеку у информациони центар. Вођење библиотеке није лако, али главно је ускладити и распоредити време са листом обавеза (St Clair у својој књизи “Managing the One-Person Library“ даје два термина за процесе о којима је било речи, а то су “self-management“ и “time management“). „Све што радите кошта времена и енергије, што се организацијским терминима назива новцем“.[2] „(...) Будите тачни и држите се заказаних термина, радите најтеже послове када имате највише енергије, (...), питајте друге људе како они штеде своје време, (...), будите искрени са собом и другима – тражите помоћ када не знате како сами нешто да урадите, добро буџетирајте, будите укомпоновани, сваки конфликт изнесите на видело, побољшајте своје концентрацијске и читалачке вештине учења, (...), уживајте у свом послу, не будите лењи, избегасвајте негативне и деструктивне мисли“.[3] Дакле, већина обављеног посла зависи од самог библиотекара.

Какве су збирке које овакав тип библиотеке поседује? То су оне публикације које су од значаја за саму организацију и њен развој. Може се рећи да су оне зато нека врста специјалних библиотека, јер су својим фондовима окренуте ка ужем кругу корисника из организације, па тако покривају низ научних области, чије је познавање потребно за циљеве матичне заједнице. Ту пре свега спадају референсне збирке (енциклопедије, лексикони, речници, библиографије и остале секундарне и терцијарне публикације које имају улогу да упуте на оне примарне), затим, уџбеници и остале монографске и серијске публикације које својим темама прате развој дисциплине или науке која је у основном деловању организације. Фондови се шире (као и у свакој другој библиотеци путем планиране набавке или поклона. И код ревизије и оплемењавања фондова потребно је имати на уму буџет одвојен за набавку грађе који се такође мора уклопити у реалне и изводљиве циљеве са оним што је библиотеци заиста нужно. Библиотекар и овде мора балансирати између идеала и могућности. Треба да научи да развије механизме за селекцију и одабир грађе и наравно, да се ослони на захтеве корисника.

„Свака организација мора да има информацију да би могла да преживи (...). То мора да буде права информација у право време. Другим речима, информација мора да буде добра и прикладна“[4]. Овим речима се најбоље описује узајамна веза између библиотеке и организације.

Издвојимо две особине које мора да поседује библиотекар који ради као један запослени: мотивација и способност да може да ради сам. Додуше, негде је потребна подела послова, па у том случају надлежни запошљавају и додатно особље. Тада долази до поделе послова, када запослени узајамно обављају дужности и усклађују план и приступ раду, као и време за извршавање обавеза.

Постоје разни стереотипи када су библиотекарски у питању, поготову ако она или он ради сам. Уврежено је мишљење да су то људи „чудни“, често неприступачни или чак „намргођени“, који као да чувају своје материјале само за себе уместо да их дају на коришћење. У западном свету на пољу библиотекарства доста је пажње поклањано разматрању о половима и њиховој дискриминацији (што се односи на уврежене стереотипе о томе да ли су у послу бољи мушкарци или жене). Ово питање само по себи изгледа помало бесмислено јер се не

може направити дистинкција о томе „да је неко бољи од неког другог“ зато што су у питању разлике у полу. Увек треба полазити од тога да свако на послу покушава да да све од себе како би његов рад био што успешнији и ефикаснији, било да је то мушкарац или жена. Не треба правити ту врсту разлике. Ако већ желимо да оценимо нечије пословање, урадимо то вредновањем његовог учинка и доприноса раду и своје колективу. Било како било, истраживање које је спровела Кетрин М. Бартол показује да су мушкарци више заинтересовани за циљеве, док жене више занима сам процес пословања. Ова особина их зато можда чини успешнијим у руковођењу библиотеке, ако се већ на основу тога мора направити разлика. Да би се разбиле предрасуде о библиотекарима, он мора поседовати, пре свега, стрпљење, затим, самопоуздање, флексибилност, смисао за хумор, способност за суздржавање од фрустрација и конфликта и мора да поседује аналитичку интелигенцију (способност да анализира и уочава проблеме на систематски начин).

Када је у питању буџетирање у библиотекама са једним запосленим, издвајају се два типа фондација: оне у којима библиотекар не може да утиче на одлуке о буџету и оне када је он једина особа која зна колики проток новца има библиотека (то су обично мале јавне библиотеке или сличне јединице). У сваком случају, битно је да зна колики је његов утицај који може имати у предлагању савета за буџет, јер тако најлакше планира и располаже сопственим веоменом, што је од велике важности за руковођење библиотеком.

Библиотекарство, између осталог, као услужна делатност, треба да својим корисницима пружи корисну информацију која ће им помоћи да на најлакши могући начин дођу до личних циљева. У библиотечку службу спадају: рад са референским збиркама на пољу истраживачког рада, позајмљивање материјала и одабир и ширење материјала. Референски рад подразумева упућивање корисника на рад са енциклопедијама, речницима и слично. Позајмљивање материјала подразумева издавање и враћање публикација, као и њихово уредно евидентирање (који корисник је и кад позајмио и вратио књигу). Селекција и ширење материјала подразумева упоређивање библиографија, скенирање чланака, фотокопирање, скретање пажње на најновије токове у технологији и науци уопште (у ствари, скретање пажње на новости) и слично.

Аутоматизација на свим пољима друштвених делатности, па тако и у библиотекарству, постала је неопходна потреба. Информациона технологија служи да кроз електронску форму складишти и потом емитује податке. То наравно, никако не значи да ће библиотекар бити замењени машинама. Предност претраживања електронских база података путем интернета је не само уштеда времена (како корисничког, тако и библиотекарског), већ и могућност да информације буду доступне свима широм света. Аутоматизација је само једно од средстава за достизање циља. Виртуелно информационо доба електронике и аутоматизације за библиотекара треба да представља још један изазов који ће му помоћи у што успешнијем и ефикаснијем руковођењу библиотеком.

Како промовисати библиотеку? Ово спада у домен односа са јавношћу и представља још један вид маркетиншких активности у пословању библиотеком. То је најбољи могући начин за афирмисање и представљање библиотеке матичној организацији. Промоција библиотеке је, у ствари, комуникација између библиотеке и заједнице и може бити у усменом или писменом (писаном облику). Усмену комуникацију представљају најразличитији скупови, промоције књига или изложбе (који се најчешће одвијају у самој библиотеци). Исто тако, промоција се може вршити и у нешто формалнијем облику, када се библиотекар директно обраћа својим надлежнима. Усмена комуникација је, можда, најбољи облик промовисања,

јер људи усменим путем долазе у непосредни контакт, што је свакако боље за комуникацију. Писана комуникација може бити у виду годишњих извештаја, писаног меморандума и информисања о постављеним задацима на пољу менаџмента (што се даје на увид надлежнима) и у облику памфлета, брошура, чланака у новинама (упућених широј заједници) о новостима, скуповима и слично. Сви ови потези имају за циљ што ефикаснији процес менаџмента и задовољење потреба организације.

Библиотеке са једним запосленим на подручју Србије

Библиотеке са једним запосленим на нашем тлу најбоље је сагледати кроз призму школских библиотека, с обзиром на то да су оне најбројнији „представници“ ове врсте. Реално стање није најбољи показатељ рада и функционисања библиотека.

Код нас постоји генерални проблем неразумевања улоге библиотеке у процесу васпитања и образовања, што самим тим повлачи и чињеницу да су многе школе пасивне и равнодушне према својим библиотекама. Још једна зачуђујућа околност лежи у неусклађености Закона о образовању и Закона о библиотечној делатности.

Наиме, према Закону о библиотечној делатности, регулисани су прописи о степену образовања, обиму послова и обавезном стручном усавршавању. Са друге стране, Закон о образовању каже да школски библиотекар није у обавези да полаже стручни испит. „Примена законске регулативе два одвојена независна министарства произвела је делимичну конфузију, недореченост и проузроковала гомилање проблема у раду школских библиотека. Приоритет у примени прописа из области образовања ограничавају и сужавају квалитет обављања стручно библиотечног дела посла у делатности која је високо стандардизована и налази се у јединственом систему. “[5] Поставља се питање – како у оваквим условима руководити библиотеком? Милица Кирћански такође указује на још једну кључну ствар, а то је, у једном случају, стручно оспособљавање, а у другом стручно усавршавање. Ако ипак узмемо у обзир да вођење библиотеке највише зависи од самог библиотекара, без обзира на тешке реалне околности, онда треба направити разлику између ова два појма како би били јаснији. Кренимо од стручног усавршавања – то значи да се на већ стечена стручна знања из професије библиотекарства надограђују нова, шира и обимнија. Стручно оспособљавање представља нешто сасвим друго – то је стицање минималних, елементарних, основних знања из области библиотекарства. Пошто код нас већину школских библиотекара чине особе којима је потребно стручно оспособљавање, долазимо до закључка да је свако даље напредовање у развијању професије и саме библиотеке немогуће, јер, како је могуће проширити видике ако се немају ни примарна, најнеопходнија знања? На тај начин професија не напредује, већ само стагнира, што се неминовно одражава и на васпитно–образовни систем уопште. Овај проблем је директно повезан са самим приступом у пословању библиотекама.

Када говоримо о стручном усавршавању, ту такође морамо направити паралелу између прописаних обавеза и реалних могућности. Прописи налажу редовно похађање семинара, скупова и трибина библиотечких друштава и удружења, као и самостално праћење најновије литературе о развоју професије, као и обрађивање сталних тема у библиотекарству а то су организација рада, простор, опрема, фондови, каталогизација и класификација, евиденција и извештаји. Могућности се услед недовољног броја семинара за усавршавање више окрећу самосталном надограђивању и учењу: самообразовање праћењем стручне и научне литературе, самостално сарађивање са осталим школским библиотекама у региону и шире,

праћење издавачке продукције и изнајажење стратегија за успешније обављање послова на свим пољима. Између обавеза и могућности, у ствари, не постоји нека велика разлика, али кључни проблем је у недостатку оптималног броја одржавања семинара и скупова. То је зато што би школе требало да имају главну иницијативу за њихово спровођење. Али, са обзиром да школа уопште нема иницијативу за тако нешто, а камоли учешћа и инсистирања (јер не препознаје важност библиотеке за рад школе и образовање подмлатка), сав терет организовања и припремања стручних скупова пада на матичне библиотеке. Оне се труде да одржавају како домаће, тако и светске стандарде, да одрже и унапреде делатност. Закључак је да би школе и њихови руководиоци требало да препознају значај библиотеке за добробит уже и шире заједнице, као и утицај који оне имају у развијању младих људи. Ово се може променити само ако се промени и свест људи.

Закључак

И на крају, покушајмо да уз све објективне чињенице рад у библиотеци са једним запосленим сагледамо са најпозитивније тачке гледишта. Из оваквог аспекта утврдићемо који су сви недостаци и предности овог посла.

Разноврсност послова које обавља библиотекар изискује од њега да, на првом месту, буде одговоран. Затим долазе: жеља за непрестаним учењем и усавршавањем, отвореност, креативност, спремност да се суочи са најразличитијим изазовима, комуникација (која је потребна и за рад са надлежнима и за рад са корисницима), способност за планирање и самоорганизацију, вештина да се одвоји битно од небитног (што је, уосталом, потребно за сваки посао), способност за сналажење и остваривање компромиса. То би биле личне особине које библиотекар треба да поседује да би на одговарајући начин руководио библиотеком а у исто време то су објективне чињенице које говоре у прилог томе да библиотекар треба да буде баш такав. Професионалне особине које се од њега захтевају су: стратегија како да кориснику пружи што адекватнију информацију, познавање каталошких и класификационих шема, познавање смештаја грађе и спремност на многобројне административне послове. Свидело се то неком или не, то је реална слика онога што библиотекар мора да зна. Објективну и реалну слику ствари такође представља и то да је матична организација често недовољно упозната са радом библиотеке и њеном улогом. Такође, чест проблем представљају и недовољни извори финансија, као и то да се због наведених чињеница библиотекар може осетити самоизоловано у својој библиотеци. Чињеница је да се библиотекар мора сложити са постојећим стањем ствари али мора покушати да реши све проблеме.

Позитивна страна овог посла је свакако независност, и то је оно што највише привлачи. Ту још спада и осећај личне сатисфакције и афирмације. Задовољство које се осећа када осетите да сте цењени од корисника и заједнице сигуран је показатељ да се на послу добро сналазите и одлично га радите. Позитивне стране овог посла требало би тражити у непосредном контакту са књигом и корисницима, разноликости, креативности, маштовитости. Ако библиотекар успе да у библиотеку привуче што више заинтересованих, нових корисника, значи да је његов циљ успео. Исто тако, ако зна да је он почетна карика у ланцу културног, информационог и образовно-васпитног система, то само треба да га подстиче све даље и даље у његовој ерудитској мисији. Он је мали појединац, али има значајну улогу у развоју друштва.

Када говоримо о будућности, засигурно је да ће број библиотека са једним запосленим расти. Штавише, за њих се сматра да ће бити библиотеке наилазећег доба. „Тако се, у вези са библиотекама будућности, актуелизују разговори о библиотекама са једним запосленим. Претпоставка је да се ове библиотеке најлакше могу трансформисати у организациону форму библиотека будућности, прерастајући у електронске или виртуелне, а остварујући исте задатке као традиционалне, у настојању да задовоље потребе људи за знањем и информацијама, без обзира на време, место и категорију корисника.“[6]

[1] Guy St Clair, Joan Williamson: “Managing the One-Person Library“. – Butterworths: University Press, Cambridge, 1986. – p. 24

[2] Исто. – стр. 59

[3] Исто. – стр. 60, 61

[4] Исто. – стр. 88

[5] Милица Кирћански: „Обавеза и могућности стручног усавршавања школских библиотекара“. – У: „Школске библиотеке у теорији и пракси: Зборник радова са семинара за библиотекаре у средњим и основним школама Срема 1994 – 2004“. – Сремска Митровица: Библиотека „Глигорије Возаревић“, 2005. – стр.

[6] др Гордана Стокић-Симончић, др Жељко Вучковић: „Менаџмент у библиотекама“. – Београд: „Желнид“, 2003. – стр.

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ

Други електронски семинар Друштва, Марија Милосављевић

ОШ „Браћа Новаковић“, Силбаш
milomar@hotmail.rs

Претходну школску годину обележила су два круга семинара *Школске библиотеке пред изазовима информационог друштва*. То је био добар подстицај да се крене даље. Библиотекари оснажени новим знањем тражили су још. Требало је осмислити нешто ново и наставити даљи напредак. Семинар *Комуникација и интеракција у савременој школи* осмишљен је да подстакне она најбољнија места у сваком колективу – сарадњу. Овај пут семинар је намењен свим запосленим у образовању. Време у којем живимо намеће сталне промене и потребу да се и сами мењамо. Од запослених у настави тражи се све више да мењају своју улогу и прихвате изазове, да буду предузимљиви и преузимају улогу лидера. Већина нас има жељу да напредује, али често не уме да се снађе у изазовима које ново време, па и нова школа поставља пред нас. Семинар *Комуникација и интеракција у савременој школи* нас подучава новим улогама које у том времену морамо имати. Као завршни циљ је

постављено оспособљавање за функционисање у тиму, умеће пројектног планирања, вредновање и самовредновање рада. Све је праћено откривањем сардничких алата, оспособљавањем за рад у њима и њиховој примени. Морам признати да је семинар био прави изазов. Већина полазника претходних електронских семинара мислила је да су на претходним семинарима савладали сведочије болести и да је немогуће да може бити теже, него што је било. Семинар је оцењен као захтеван, мада намењен свима: и почетницима, и просечним корисницима ИКТ и оним напредним. Међутим, у новом окружењу нису се сви једнако снашли, било је лутања. Неки полазници су одустали јер семинар је тражио време. Већина се веома брзо снашла и прилагодила захтевима који су пред њих постављени. Најбитније је што нам је семинар донео сасвим новим поглед на стварност која нас окружује, и без обзира на све тешкоће које су се јављале у току рада, сигурно је да смо сви много, много више добили од овог искуства, него што смо очекивали на почетку. Више о семинару и утисцима у вези с њим можете погледати на адреси. <http://elektronskiseminar.webnode.com/>

Семинар је постављен и реализован у Мудл-платформи за електронско учење. Полазници су изучавали седмично по лекцију (укупно је било пет лекција). Лекције су пратили одговарајући задаци (обавезни, изборни и додатни). Последња, шеста седмица, била је осмишљена да се у њој изради завршни рад, који је подразумевао да се претходно научено примени у аплицирању на симулирани конкурс за пројекат. По изради пројекта, следило је међусобно оцењивање по датим критеријима, а после тога и самовредновање рада.

Електронски семинар одржан је у периоду од 31.10. до 17. 12. 2011. године. Полазници семинара су били сви запослени у образовању, што је био добар повод за сарадњу и сагледавање проблема и решавање истих из различитих углова. По завршетку електронског дела, организован је завршни сусрет у Земуну. Ово је била идеална прилика да се виртуелни сарадници упознају, представе своје пројекте и наставе даље дружење и сарадњу.

Менаџери курса били су Снежана Марковић и Славица Јурић. Лекције на курсу осмислиле су: Славица Јурић, Весна Гошовић и Гордана Љубановић. Модератори на курсу били су: Мирјана Радовановић, Силвана Јовић и Марија Милосављев.

Тим задужен за реализацију и спровођење курса трудио се да олакша рад полазника и отклони евентуалне грешке и тешкоће које се често дешавају при раду.

Вредновање

Вредновање је битно јер даје јасну смерницу куда даље. Сигурно да ће и утисци који су саопштавани у току семинара допринети да се он коригује и да најбоље резултате. Вредновање је извршено на крају семинара уз помоћ он-лајн упитника, али и на крају завршног сусрета уз помоћ ЗУОВ-ог упитника. Већина анкентираних истакла је предност електронског, над семинара у живо, због могућности да ораганизујемо своје време и распоређено учимо. Иако је курс, бар тако се чинило у току његовог рада, изазвао доста тешкоћа појединцима, оцењен је да је намењен просечном кориснику. Сигурно, осим сарадње, највећи број учесника је истакао као најбитнију чињеницу упознавање сарднички веб-алата и рад у њима. Тимски рад наведен је као облик рада који је током курса одговарао највећем броју учесника. Чак 67% учесника курса сматрају га поучним и корисним за даљи рад. Поједине колеге су имале потребу да своје утиске о новом начину едукације изнесу у току трајања курса, најчешће на форумима који су организовани у оквиру сваке лекције или теме.

И овај пут издвојићемо коментар нашег драгог колеге Милета који је сликовито описао ситуацију у најболнијој теми не само на семинару, него уопште у животу – самовредновање. А сматрам да су ствари врло једноставне: просто нисмо умели да будемо професионалци. А то нисмо могли да будемо јер наставнички позив није оно што је некад био или што смо ми мислили да јесте. Не говорим само о изradi и процени пројеката (некимa је то било први пут у животу, па како ће знати шта се може и сме, докле ићи, а мало вреде понуђени материјали ако се то мора урадити за неколико дана и ако треба бити оригиналан), већ и о комплетном семинару. Полазим од себе, наравно; моје учешће је било активно само у мери у којој су ми то дозвољавале остале обавезе личне и пословне природе (редован рад у школи, секција, школски лист, часови...), и због тога ми је веома жао, јер сам имао понуђену прилику типа „Све што сте одувек желели да сазнате о...“, као и остали, а чини ми се да тај поклон нисам прихватио на прави начин. Изгледа ми да је то важило и за чланове мог тима (били смо јако „успешни“), а о другима не могу говорити. Што се тиче рада у тиму, свако је преузео свој део посла и обавио га у складу са својим могућностима. За неке веће корекције, усаглашавања и допуне једноставно није било довољно времена – иначе би пројекат био бољи. Али, ово је за нас била одлична симулација, и драгоцену искуство, будемо ли заиста једном радили свој, „прави“ пројекат.

Овај семинар је био врло озбиљан по својим намерама, циљевима, захтевима, методологији. Можда су полазници то касно схватили, а можда су и преценили своје могућности. Дакле, изванредан семинар, који је, надам се, подстакао људе да иду даље, истражују себе и своје могућности, да буду активни и вредни. Уз то, аутори су нам припремили читав један приручник, сачињен од пробраних текстова, као и низ малих есеја, врло инспиративних и поучних, тако да ћемо моћи да им се враћамо када будемо мирнији и растерећенији. Не треба подсећати колико је труда и времена у то било уложено.

На крају можемо константовати да су аутори поставили високе захтева за полазнике семинара, било је тешкоћа, било је учесника који нису успели да ухвате ритам и одустајали, било је и незадовољних, али чини ми се да има највише оних који су у потпуности сагледали праве вредности семинара кад се завршио. Завршни сусрет открио је много нових идеја и показао да сарадња не мора бити бити слаба карика, да тимским радом можемо добити много више но што можемо и да наслутимо. Учило се заједно, један од другог, предавачи од полазника и обрнуто. Можемо закључити да оснажани и спремни можемо у нове пројекте и изазове које време поставља пред нас.

<http://youtu.be/bsZBztKXQ5M>

Друга Смотра стваралаштва школских библиотекара, Драгана Станковић

књижевница

kasica_s@yahoo.com

Семинару под називом „Смотра школских библиотекара Србије“, уз Јасмину Чабрило, начелницу библиотеке „Деспот Стефан Лазаревић“, и Браниславу Каран, професорку српског језика, присуствовала сам као гост и члан жирија.

Први део семинара је кулминирао незадовољством учесника због маргинализовања и унижавања професије библиотекара. Логично, незадовољство ће се пренети на следећи семинар. Како сам схватила, библиотекари сами треба да се изборе за своје место. Са друге стране, колико разумем, не бих се гордила и рекла да претерано разумем – библиотекари имају место, само их треба подржати или барем одговорити на њихова питања.

Организација у којој педагози морају да се боре за своје место, личи на Сервантесову игарију.

И то ме брине! Прво као мајку десетогодишњег дечака!

Као родитеља не брине ме да ли ћу „саставити крај са крајем“, да ли ћу скупити за рекреативну, екскурзију, да ли ће моје дете носити нове или наслеђене патике. Родитеље брине да ли ће на потомство пренети навике да не подлегне пред шундом, да не уплови у савремене навијачке токове, да се само знањем може издићи. Ако се карика, једна од три нераскидиве карике, ученик-педагог-родитељ, само начне – ето нама новог кадра у мрачним круговима.

Пројекти

- Славица Хорват преноси своје професорско искуство на ђака и кроз радионице са издавачима развија књижевни укус младим читаоцима ОШ „Дринка Павловић“.
- Притисак родитеља, рођачких веза, страначке или верске емпатије, се може матирати читањем?! Недостатак талента за препричавање, писање... Да ли се може надоместити? Наравно да може! Може се одвојити петнаест минута пред спавање. За оцену више у ОШ „Павле Савић“, довољно је читати, зарадити „Џокера“, и ето тог аса у рукаву.
- Држати темпо у ери компјутера?! Може, наравно да може. Заинтересовати ученике и понудити им да листају и сами креирају добре стране високе технологије. Електронска аждаја није медиј само за исеци и залепи, оговарања и унижавања језика, изражавања емоција тачкицама и заградама. Персонални рачунар је база података несагледивих могућности која мора служити у образовне сврхе. Пионирски подухват неколико школа „Курс о медијској писмености – међушколске сарадње“ који је представила учитељица Славица Гомилановић из ОШ „Ђура Јакшић“ у Орешковици тек ће заживети.
- Може ли се путовати кроз време, а да нисте победили брзину светлости? У ОШ „Десанка Максимовић“, у Константиновом граду, можете! Довољно је заголицати машту ученицима, дати им праве смернице и они ће и историчарима држати часове историје.

- Наградити мале „читаче“?! Наравно! У ОШ „Васа Пелагић“, у Лесковцу, „читачи“ ће прерасти у читаоце. Научиће да читају са разумевањем. Ако то не савладају, оде време на ширење рупа и такмичење у незнању. Предупредити проблем је од виталног значаја. Овакви пројекти могу побољшати комуникацију и олакшати рад професорима географије, историје, физике, тако „заstraшујуће“ хемије...
- Малим Чукаричанима, велико хвала на „Буквару толеранције“. Ученици морају учити, али деца за разлику од одраслих уче са лакоћом. И верују! Довољно је доћи у ОШ „Ђорђе Крстић“.
- На сву срећу, човек није природу регулисао, али да толико тога може – показали су Дарко Станојковић, Јасминка Вукојевић, Љиљана Ђорђевић, Себастијан и његови другари из клупе. Овај подвиг, заиста га пројектом не могу назвати, ОШ „Бранко Пешић“, из Земуна, немерљив је.

Драги моји, сви знамо да ћемо изгубити у борби против ветрењача, но то није разлог да се на исте не крене. То је оно што вас разликује од економиста. Ви своју земљу цените. Ви своје ђаке волите. Шта би све могли да учините уз праву подршку, када сте оволико учинили гоњени својом савешћу – не могу ни да замислим. Браво!

Са надом да ћете наставити да негујете нараштаје, који ће нас учинити поносним.

